

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Michal Žůrek

Charakteristika vzdělávacího systému příslušníků
hasičského záchranného sboru ČR

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením PaedDr. Aleny Jůvové, Ph.D a uvedl v seznamu literatury všechny použité literární a odborné zdroje.

Ve Slaném dne

vlastnoruční podpis autora

Poděkování:

Chtěl bych poděkovat vedoucí své diplomové práce, PaedDr. Aleně Jůvové, Ph.D., za poskytování cenných rad. Děkuji také těm, kteří se zasloužili o konečnou podobu této práce a umožnili mi získat potřebná data k výzkumu.

Obsah

ÚVOD	6
I. Teoretická část	8
1 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	8
1.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	8
1.2 ANALÝZA VZDĚLÁVACÍCH POTŘEB	11
1.3 METODY VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	14
1.4 ORGANIZAČNÍ FORMY VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	18
1.5 EVALUACE VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	21
1.6 METODIKA TVORBY VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ	24
2 HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČR A POŽÁRNÍ OCHRANA	27
2.1 HISTORIE HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR.....	27
2.2 HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČR A JEHO PŘÍSLUŠNÍCI.....	29
2.3 ČLENĚNÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR	32
2.4 JEDNOTKY POŽÁRNÍ OCHRANY A JEJICH KATEGORIE	35
2.5 ROZDĚLENÍ A ČINNOST JEDNOTLIVÝCH ODBORŮ U HZS ČR	40
2.6 SPOLUPRÁCE HZS ČR S ORGÁNY STÁTNÍ A VEŘEJNÉ SPRÁVY.....	46
2.7 KOMPETENCE PŘÍSLUŠNÍKŮ PŘED VSTUPEM K HZS ČR	52
3 VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM HZS ČR	56
3.1 DRUHY VZDĚLÁVÁNÍ U HZS ČR.....	57
3.2 VZDĚLÁVÁNÍ JEDNOTEK SBORU DOBROVOLNÝCH HASIČŮ	62
3.3 VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ.....	66
3.4 STŘEDISKA A ZAŘÍZENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ PŘÍSLUŠNÍKŮ HZS ČR	70
3.5 VZDĚLÁVÁNÍ STAROSTŮ OBCÍ V OBLASTI KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ	74
3.6 VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ V POŽÁRNÍ OCHRANĚ.....	77
II. Empirická část	81
4 VSTUPNÍ PŘÍPRAVA PŘÍSLUŠNÍKŮ HZS ČR	82
5 VÝZKUMNÁ ČÁST	98
5.1 CÍLE VÝZKUMU	98
5.2 VÝZKUMNÁ METODA	98

5.3 VÝZKUMNÝ VZOREK	100
5.4 VÝZKUMNÝ NÁSTROJ – DOTAZNÍK	100
5.5 SBĚR DAT	101
5.6 VÝSLEDKY VÝZKUMU	107
5.7 DISKUSE.....	123
ZÁVĚR.....	127
LITERATURA A POUŽITÉ ZDROJE	129
SEZNAM PŘÍLOH.....	134
RESUMÉ.....	144
ANOTACE	145

Úvod

V předložené diplomové práci se zabýváme velmi specifickým, ale z pohledu hasičského záchranného sboru ČR zajímavým a obsáhlým tématem, a to vzdělávacím systémem příslušníků této organizace. Podobná témata již byla obsažena v jiných diplomových nebo bakalářských pracích, ale z mého pohledu byla psána ve velmi teoretické rovině studenty, kteří ještě neměli v této oblasti praktické zkušenosti.

Téma této práce jsem si zvolil především kvůli tomu, že mám dlouholetou praxi u hasičského záchranného sboru Středočeského kraje, dříve i Zlínského, tedy jsem měl možnost projít prakticky všemi úrovněmi i středisky vzdělávání u této organizace, a to nejen jako pozorovatel, ale i jako přímý účastník. Chtěl bych tak nahlédnout na činnosti, které jsou zde realizovány v souvislosti s dalším profesním vzděláváním, v tomto případě příslušníků.

Cílem teoretické části je charakterizovat hasičský záchranný sbor ČR, především jeho vzdělávací systém, který je nezbytný pro správné fungování organizace.

Cílem praktické části je charakterizovat program „Vstupní přípravy příslušníků“ a zmapovat jeho efektivitu pro budoucí výkon služby na stanoveném služebním místě.

V teoretické části této práce se zaměřuji nejen na vzdělávací systém, ale také na hasičský záchranný sbor ČR jako celek, jeho poslání, strukturu a charakteristiku jednotlivých složek jeho systému.

Pokud chceme porozumět vzdělávání v této organizaci, musíme se také zaměřit na vzdělávání dospělých všeobecně, což znamená vymezit si základní pojmy v této oblasti, ale především udělat analýzu vzdělávacích potřeb, která je u každého plánování vzdělávacích programů prvním a nezbytným krokem.

Vzdělávání dospělých má svá specifika nejen při analýze vzdělávacích potřeb, ale i při výběru metod vzdělávání a organizačních forem studia. Proto bych se na tyto specifika rád zaměřil a snažil se je definovat.

Poté bychom přešli ke stěžejnímu tématu této diplomové práce, a to je vzdělávání příslušníků hasičského záchranného sboru České republiky, poukázali na to, čím vším si musí projít každý příslušník, než se z něj stane „plnohodnotný“ člen této organizace. Ze své zkušenosti mohu potvrdit, že to není snadná a krátká

cesta, ale myslím, že systém vzdělávání, který budu níže popisovat, by měla mít každá společnost, která chce mít plně kvalifikované a samostatné zaměstnance.

Chceme se zaměřit nejen na kurzy a vzdělávací programy pro „výjezdové“ hasiče, ale i tzv. „suché“ hasiče, což jsou pracovníci na úseku ekonomickém, personálním nebo například úseku, ve kterém pracuji i já sám, a to operačního řízení.

Toto vzdělávání musí samozřejmě někde probíhat, a proto bychom chtěli představit školící střediska, kterými disponuje hasičský záchranný sbor ČR, a kde provádějí vzdělávací činnost nejen členové sboru s dlouholetou praxí, ale i externí pracovníci, kteří pracují v oblastech, které jsou pro požární ochranu důležité.

V praktické části práce se chceme zaměřit na konkrétní vzdělávací program, který je u hasičského sboru nazýván „Vstupní příprava příslušníků“, skládající se ze čtyř stěžejních částí (modulů), které jsou nezbytné pro výkon ve služebním poměru.

Při zpracování diplomové práce jsem měl možnost nahlédnout nejen na vývoj vzdělávacích programů, které nabývají svou podobu na generálním ředitelství hasičského záchranného sboru ČR, zúčastnit se tvorby a realizace kurzů nebo školeních na krajské úrovni ve svém domácím působišti Středočeského kraje, ale také nahlédnout na činnost svých kolegů, kteří vzdělávací činnost v rámci této organizace provádějí.

I. Teoretická část

1 Vzdělávání dospělých

Docilita dospělých (schopnost učit se novým dovednostem) byla po dlouhou dobu předmětem vědeckých diskuzí a ještě v první polovině 20. století ji odborníci zpochybňovali. Již E. L. Thorndike ovšem prokázal na základě laboratorních experimentů schopnost jedince učit se i ve vysokém věku a dosahovat přitom kvalitních výsledků. Proces učení dospělého člověka ovšem vykazuje určité rozdíly v porovnání s jedincem mladšího věku, a to rázu sociálního, psychologického i biologického. V této souvislosti se hovoří o tzv. motivačním trojúhelníku, což znamená, že jedinec se musí mít možnost učit, jedinec se musí chtít učit a důležité je také umění se učit.

S věkem je učení samozřejmě obtížnější a klade vyšší nároky na dobu potřebnou k osvojení poznatků, ovšem dospělý člověk je rovněž většinou veden výraznější motivací k učení, která bývá podnícena orientací na vyšší životní potřeby, jeho sociální situací i těsnějším propojením cílů edukačního procesu s jeho pracovním i soukromým životem (Šverák, 2009, s. 61).

1.1 Vymezení základních pojmů

Každá vědní disciplína musí mít zcela ujasněny názvy jevů a věcí, které bude používat. Pokud by k tomu nedošlo, nazývaly by se různé věci stejně nebo stejné věci různě – v podstatě by se ani lidé pracující ve stejném oboru nedorozuměli, o čem vlastně hovoří. Je jasné, že obecné pojmy, se kterými se operuje, mají i obecnou platnost a mohou mít i stejný význam v řadě vědních disciplín. Ale nemusí to být pravda. Stejný pojem může mít v různých vědách různý obsah. Každá disciplína má své pojmy základní, které musí mít jednak jednotný význam, ale musí být zcela jednoznačně chápány, protože jsou základem dalších teorií vědních konstrukcí a myšlenkových pochodů (Palán, 2002, s. 8).

Mezi základní pojmy patří:

- **Vzdělávání** – se obecně v pedagogické teorii chápe jako proces záměrného a organizovaného osvojování poznatků, dovedností, postojů a hodnot, typicky realizovaných prostřednictvím školního vyučování (Průcha, 2000, s. 15).

Beneš (2003, s. 15) uvádí, že vzdělávání můžeme chápat jako součást kognitivního vybavení osobnosti, její vědomosti, znalosti, schopnosti a dovednosti, ale i jako schopnost osobnosti zodpovědně zvládat vlastní život. Osobnostní vzdělávání obsahuje nejen kognitivní (poznávací), ale i praktickou a etickou dimenzi.

Vzdělávání lze chápat také jako organizovanou činnost nebo určitý dosažený stav „vzdělanosti“ ve společnosti, tvořící její kulturní a ekonomický potenciál.

- **Výchova** – je formováním osobnosti jako společenské bytosti, kultivací člověka po všech stránkách a vpravuje člověka do společnosti, osvojováním si sociálních regulativ a přípravou na výkon sociálních rolí.

Důležitou složkou výchovy je také enkulturace, což je vpravování jedince do kultury, přenosem kultury na jedince.

Takže můžeme říci, že výchovou rozumíme jednu ze základních sociálních funkcí a jedno ze základních antropin, spočívající v utváření člověka jako sociální bytosti, ve vytváření sociálních vztahů a přenosu kultury, jako i ve vytváření podmínek, především sociálních a psychických pro život člověka jako sociální bytosti, výkon jeho sociálních rolí, jeho podíl na kultuře a jeho seberealizaci (Prusáková, 2005, s. 9).

Podle Průchy (2000, s. 14) je výchova činnost, která v obecnějším pojetí společnosti zajišťuje předávání „duchovního majetku“ společnosti z generace na generaci. Jde o zprostředkování vzorců a norem chování, komunikačních rituálů, hygienických návyků, jež se uskutečňuje prostřednictvím rodinné výchovy již od nejranějšího věku dětí. V pedagogickém pojetí ji považuje za záměrné působení na osobnost jedince s cílem dosáhnout změn v různých složkách osobnosti.

- **Dospělost** – dospělý člověk je ten, kdo je vyspělý a „zralý“ sociálně, citově, biologicky, sociologicky a mentálně a absolvoval minimálně základní vzdělání (Palán, 2002, s. 9).

- **Vzdělávání dospělých** – označuje celkový souhrn organizovaných vzdělávacích procesů jakéhokoliv obsahu, úrovně a metody, formálního nebo jiného, které prodlužují nebo nahrazují prvotní vzdělávání na školách, kolejích a univerzitách či v učňovských zařízeních, v nichž osoby považované ve společnosti za dospělé, rozvíjejí své způsobilosti, obohacují znalosti, zdokonalují své technické a profesní kvalifikace, případně se orientují jiným směrem, mění své postoje a chování s cílem znásobení perspektivity plného osobního rozvoje a účasti na harmonickém a nezávislém sociálním, ekonomickém a kulturním rozvoji (Pavlík, Chaloupka, Kohout, 1997, s. 16).

Bartoňková (2010, s. 48) definuje vzdělávání dospělých jako všechny edukační procesy, v nichž dospělí jedinci získávají znalosti a označuje dvě skutečnosti, a to, že základní školní vzdělání nabyli předtím, než se stali dospělými a další vzdělání, navazující na to, které už získali v mladším věku.

- **Andragogika** – je vědní obor v systému věd o výchově a vyučování, zaměřený na veškeré aspekty vzdělávání a učení se dospělých a sloužící k přípravě budoucích odborníků v oblasti vzdělávání dospělých (Beneš, 2003, s. 13).

Průcha (2000, s. 97) definuje andragogiku jako vědu o výchově dospělých, vzdělávání dospělých a péči o dospělé, respektující všestranně zvláštnosti dospělé populace a zabývající se její personalizací, socializací a enkulturací, ale lze ji v současnosti chápat i jako oblast služeb jednotlivcům, skupinám, institucím, organizacím nebo celospolečenskému charakteru, která tvorbou vzdělávací nabídky slouží k uspokojování vzdělávacích zájmů a potřeb dospělých.

- **Celoživotní vzdělávání a celoživotní učení** – jsou pojmy, které můžeme při určitém zobecnění používat jako synonyma. Zároveň, ale při bližším rozboru významu těchto dvou, na první pohled identických pojmů, lze nalézt i rozdíl.

V současné době se stále více používá pojem celoživotní učení, jenž je považován za širší, více odpovídající definici celoživotního získávání znalostí a dovedností. Učením se tak rozumí jakékoliv aktivity vedoucí k formování poznatkové základny jedince, bez ohledu na místo a čas jejich

realizace. Naproti tomu na vzdělávání je nahlíženo především jako na záměrnou aktivitu spojenou s výukou, což však zdaleka nepokrývá veškeré aktivity permanentního procesu učení. Jednotná definice celoživotního učení či vzdělávání neexistuje. Nejjednodušeji ho lze vymezit jako veškeré aktivity vedoucí k získávání, rozšiřování, obnovování a zdokonalování znalostí, dovedností, zvyšování kvalifikace a osvojování nejnovějších poznatků během celého života jedince bez ohledu na jejich konkrétní podobu (tzn. bez ohledu na místo, způsob, průběh realizovaných činností) (Vychová, 2008, s. 16).

Podle Prusákové (2005, s. 73) je celoživotní vzdělávání koncepce, která předpokládá kultivaci člověka prostřednictvím cíleného vzdělávání v době celého života. V souvislosti se sociálně-ekonomickými změnami se zdůrazňují nejméně dva všeobecné základní cíle celoživotního vzdělávání, a to podpora aktivního občanstva a podpora zaměstnanosti. Ve všech případech se zdůrazňuje, že nestačí základní klasifikace, kterou získáváme ve formálním vzdělání, ale je potřeba jej neustále doplňovat, rozšiřovat, obnovovat svoje dovednosti a zručnosti.

Celoživotní učení má člověku poskytovat možnost vzdělání v různých etapách jeho rozvoje v souznění s jeho zájmy, úlohy i potřebami. Často se stává, že termín celoživotní vzdělávání respektive celoživotní učení se vztahuje ke vzdělání dospělých, ale nemělo by se s ním ztotožňovat, i když je vzdělávání dospělých jednou z jeho nejvýznamnějších složek.

1.2 Analýza vzdělávacích potřeb

Potřebu lze nejjednodušeji charakterizovat jako projev určitého nedostatku něčeho nutného či nežádoucího. Psychologie akcentuje při zkoumání problému potřeb subjektivitu tohoto prožitku nedostatkem, který jedince podněcuje k odstranění vzniklého napětí. Potřeby mají tudíž motivační funkci. Dělí se například na fyzické, sociální a psychické, primární a sekundární, vrozené a osvojené.

Zájmy se rozvíjejí na základě existujících potřeb, umožňují jejich uspokojení, a tím zároveň ovlivňují jejich charakter a vznik dalších potřeb (Šerák, 2009, s. 48).

Úvodním krokem systematického vzdělávání je stanovení potřeby vzdělávání a rozvoje, tedy snaha o rozpoznání nepoměru mezi dvěma těžko měřitelnými hodnotami, jakými jsou kvalifikace (včetně znalostí, dovedností, schopností a jednání) a požadavky na určitý výkon. Identifikace je tedy mnohdy založena jen na experimentálních odhadech a aproximativních propočtech (Dvořáková, 2007, s. 290).

Analýza a identifikace vzdělávacích potřeb je prvním krokem jak v systému, tak i v plánu a v projektu vzdělávací akce. Je to nejkritičtější a nejdůležitější fáze projektování vzdělávacích aktivit a chyba provedená v analýze vzdělávacích potřeb se neodvratně projeví i ve všech dalších krocích, tedy i následně při realizaci vzdělávání.

Analýza potřeb vzdělávání tedy v podstatě spočívá ve shromažďování informací o současném stavu znalostí, schopností, dovedností a o výkonnosti jednotlivců či týmů v porovnání zjištěných údajů s požadovanou úrovní (Bartoňková, 2010, s. 118).

Podnětem pro to, aby se lidé (zaměstnanci firmy, maminky na mateřské dovolené, žáci ve škole, senioři v pečovatelském domě, rodiče dětí z mateřské školy apod.) vzdělávali, a aby byl k tomuto účelu vytvořen vzdělávací program, kde je reálně existující potřeba vzdělávání. V odborné literatuře se hovoří o identifikování vzdělávacích potřeb.

V praxi to například znamená, že:

- Mohl být zjištěn nějaký nedostatek (zdlouhavá práce zaměstnanců s novým programem, nedůsledné užívání léků obyvateli pečovatelského domu, časté stížnosti na určitý úsek v organizaci, malá informovanost rodičů ohledně možné logopedické péče o děti apod.);
- V kalendáři se přiblížilo datum nutného proškolení zaměstnanců (bezpečnost a ochrana zdraví při práci, školení řidičů služebních vozidel atd.);
- Byl zjištěn zájem skupiny lidí o osvojení si určitých poznatků a dovedností (např. v oblasti zájmového vzdělávání, odborného vzdělávání apod.) (Prášilová, 2006, s. 51).

Potřebou vzdělávání je tedy každý zjištěný nedostatek, mezera nebo problém, který brání v dosažení individuálních, resp. strategických cílů, a který může být překonán některou z metod vzdělávání a rozvoje. Bez znalosti cílů a dosavadních výsledků na úrovni jednotlivců, týmů či organizačních jednotek nemůže být vzdělávání a rozvoj nikdy efektivní. Proces identifikace potřeb vzdělávání musí být proto systematický. Aby bylo možné vyhodnotit efekt vzdělávání, je nezbytné na začátku stanovit jeho cíl, podle kterého se bude hodnotit návratnost vynaložených prostředků.

Dobře provedená analýza vzdělávacích potřeb je nezbytným předpokladem pro vytvoření efektivního vzdělávacího či rozvojového programu. Analýza ovšem není úkolem jen pro odpovědné zaměstnance nebo personální útvar. V dnešních organizacích leží větší díl odpovědnosti za provádění funkcí řízení lidských zdrojů včetně vzdělávání a rozvoje týmů a jejich členů na vedoucích zaměstnancích (Dvořáková, 2007, s. 290).

Výsledkem analýzy je pak zjištění mezer ve výkonnosti, které je třeba eliminovat, se zaměřením na takové, které je možné odstranit vzděláváním. Analýzou vzdělávacích potřeb totiž můžeme odhalit i problém, který není řešitelný vzděláváním, či výkonnostní mezeru, která není odstranitelná pomocí nějaké vzdělávací akce (Bartoňková, 2010, s. 118).

Pro samotnou analýzu lze využít následující postup:

- Integrovat identifikaci potřeb do plánování – je důležité koordinovat aktivity jednotlivých organizačních jednotek tak, aby nedocházelo k duplicitám a plýtvání energie a zdroji;
- Předvídat problémy a nedostatky – předvídatelné potřeby se z pravidla objevují na úrovni organizace a činnosti. Při identifikaci potřeby vzdělávání se nelze opírat pouze o vnitřní údaje organizace;
- Vyvinout techniky sledování – jelikož některé vzdělávací potřeby mohou zůstat skryty, je vhodné mít v organizaci fungující monitorovací systém. Mezi nejčastější monitorovací techniky patří například analýza odchylek, což znamená, že se sledují a interpretují kladné a záporné odchylky od výkonových norem a očekávaných hodnot stanovených indikátorů. Jednou z nejdůležitějších technik sledování je dotazování zaměstnanců, kdy jsou

zástupci náhodně vybráni, aby zodpověděli shodný okruh otázek. Dále to mohou být analýzy dotazníků nebo monitorování porad a diskuzí;

- Myslet v širších souvislostech a očekávat i neočekávané problémy – monitorování odhalí pouze existenci nedostatků a problémů. Při následné analýze je potom nutné vyvarovat se nesprávných předpokladů;
- Vytvoření metod pro porovnání skutečných výsledků s cíli – klíčovou úlohu zde hraje především zajištění jednotného a konzistentního přístupu pro celou organizaci;
- Vyhodnocení okamžitého a dlouhodobého přínosu – okamžité hodnocení školicí akce např. pomocí dotazníků, podává užitečný obraz o efektivitě momentální učící zkušenosti;
- Využití výsledků – informace získané z vyhodnocení jsou kritickými vstupními údaji pro příští vzdělávací cyklus (Dvořáková, 2007, s. 291).

Aby byl vzdělávací program účinný, musí jeho tvůrce akceptovat složení souboru vzdělávaných, a proto se provádí tzv. analýza účastníků vzdělávání. Při ní se zjišťuje především jejich schopnost „učit se“ a dále i homogenost souboru podle různých kritérií. Projektant vzdělávacího programu má tím snazší práci, čím je soubor vzdělávaných homogennější (Prášilová, 2006, s. 73).

1.3 Metody vzdělávání dospělých

Výukové metody patří mezi základní kategorie didaktiky. V té nejjobecnější charakteristice chápeme metodu jako cíl, výukovou metodu pak jako cestu k dosažení stanovených výukových cílů. Lze ji také charakterizovat jako koordinovaný systém vyučovacích činností učitele a učebních aktivit žáka, který je zaměřen na dosažení učitelem stanovených a žáky akceptovatelných výukových cílů (Kalhous, Obst a kol., 2002, s. 307).

Metoda je slovo řeckého původu (methodos) a znamená cestu, postup. Didaktika chápe tento pojem jako „cílevědomý, koordinovaný a záměrný postup, kterým se podle principů pedagogiky a didaktiky realizuje výchovně vzdělávací

proces orientovaný na dosažení určeného nebo vytyčeného cíle“ (Šerák, 2009, s. 67).

Podle Mužíka (2004, s. 69) didaktická metoda spočívá ve vytvoření souboru postupů, kterými lektor předává poznatky a formuje dovednosti, případně návyky účastníků. Stejně tak lze do didaktické metody zahrnout postupy účastníka, kterými si vědomosti, dovednosti či návyky osvojuje. Metody jsou do značné míry klasickým tématem didaktiky. Současně je lze však označit jako výrazný rozvojový prvek teorie i ve vzdělávací praxi. Počet metod neustále narůstá, stávají se důležitým know-how, zejména profesního vzdělávání dospělých.

Pro zdárný a efektivní průběh edukační aktivity je nezbytné, aby byl lektor schopen v průběhu výuky dynamicky a operativně měnit metody a prostředky podle měnící se situace. Měl by znát co nejširší paletu vhodných metod a být schopen objektivně ohodnotit jejich silné i slabé stránky. Při kategorizaci metod lze vycházet z rozdílných kritérií. Nejčastěji se můžeme setkat s dělením podle cíle výuky na motivační, expoziční, fixační a diagnostické (Šerák, 2009, s. 68).

Jedním z nejrozšířenějších přístupů je členění metod podle obsahového zaměření a klasifikace podle jejich vztahu k praxi účastníků výuky:

Metody teoretické	Metody teoreticko-praktické	Metody praktické
<ul style="list-style-type: none"> - Přednáška - Přednáška s diskuzí - Cvičení - Seminář 	<ul style="list-style-type: none"> - Diskuzní metody - Problémové metody - Programové výuky - Diagnostické a klasifikační metody - Projektové metody 	<ul style="list-style-type: none"> - Instruktaž - Koučink - Mentoring - Counselling - Stáž - Exkurze

Tabulka č.1: Zájmové vzdělávání dospělých (Šerák, 2009, s. 68)

- **Metody teoretické** – jsou metody, které lze pokládat za nejvhodnější pro předávání teoretických poznatků, pro objasnění pojmů, principů, teorií, seznamují účastníky s novými poznatky, obnovují vědomosti, doplňují je, aktualizují a pomáhají k získání teoretického základu nebo přehledu o problematice. Především ovlivňují osvojování poznatků, tvorbu duševních dovedností, působí na rozumovou stránku lidské osobnosti, procvičují teoretické operace s pojmy, logické uvažování, vyvolávají se však jen

v některých svých podobách interakce, a to ještě spíše dialogického typu (cvičení, seminář) (Mužik, 2004, s. 64);

- **Teoreticko-praktické metody** – poskytují nejen poznatky, ale zaměřují se na získání předpokladu k úspěšnému jednání v praxi, a to zejména na analýzu problému a na jejich řešení. Simulují do jisté míry praktické podmínky a přibližují tak výuku konkrétní praxi. Jejich hlavním cílem je výcvik mentálních dovedností, počínaje dovedností analyzovat problémy, sbírat a hodnotit informace, formulovat rozhodnutí a navrhnout jeho postup (algoritmus), až po ovlivňování postojů a motivů k práci, k ostatním lidem a ovládání způsobu správné komunikace. Nejhodnotnějším cílem těchto metod je výcvik ke koncepčnímu myšlení a rozhodování, k formování předpokladu úspěšného stylu práce, ke komplexnímu pohledu na řízení organizace;
- **Metody praktické** – jsou postupy praktického zaučení, které usilují o zdokonalování vnímání a pozorování praktického chodu práce, které napomáhají uplatnění dovedností a návyků, které formují pracovní chování, zdokonalují pracovní schopnosti potřebné pro zastávání dané činnosti, utvářejí pozitivní postoje k práci, motivují k dobrému pracovnímu výkonu, učí různým formám mezilidské interakce. Odehrávají se převážně bezprostředně v praktickém životě podniku. Vznikající interakce jsou reálného pracovního rázu, i když mají v některých případech charakter zácviku (Mužik, 2004, s. 70).

Problematikou členění a využívání didaktických metod ve vzdělávání dospělých se u nás zabývá řada autorů, ale mezi nejznámější patří tyto:

Metoda	Předpoklady	Výhody	Nevýhody
Přednáška	rétorické schopnosti, dobré členění obsahu, názornost	systematické předávání vědomostí v krátkém čase, snadná proveditelnost	minimální aktivita účastníků, závislost na rétorických schopnostech lektora

Dialogické metody	lektor: ovládání názorné metody účastníci: předběžné znalosti nebo zkušenosti	větší aktivita účastníků, průběžná zpětná vazba v podobě jejich odpovědí	při přílišné délce nebezpečí ztráty motivace a pozornosti, možnost odbočení od hlavního tématu
Projektové metody	přiměřená délka a stupeň obtížnosti, jasné zadání, podklady	aktivizace každého z účastníků	nebezpečí přetížení a únavy, možné problémy s koordinací (rozdílné pracovní tempo)
Samostatná aktivita jedince	přiměřená délka a stupeň obtížnosti, jasné zadání, podklady	aktivizace každého jednotlivého účastníka	minimální sociální kontakt, nebezpečí přetížení a únavy, možné problémy s koordinací (rozdílné pracovní tempo)
Hraní rolí	uvolněná atmosféra, jasné zadání, zachování zpětné vazby	osobní prožitek situací a schémat chování	nejistota pro lektora (jak hra probíhá?), nebezpečí blamáže účastníků („hračičkaření“)

Tabulka č.2: *Zájmové vzdělávání dospělých (Šerák, 2009, s. 69)*

Každé členění didaktických metod má své výhody i nevýhody. Toto předložené členění je na tom podobně. Nezahrnuje ani zdaleka všechny metody ze širokého spektra ve vzdělávací praxi používaných. Řada metod se orientuje jak na poznání, tak na řešení problémů. Některé metody mají třeba k poznání dále (např. přednáška). Některé metody řeší problémy řízení a rozhodování jen simulovaně (ekonomické hry). Nicméně např. ekonomické hry jsou vlastně základem pro celou skupinu metod, neboť další metody (zácvik, funkční pověření, systematické

pozorování) se provádí efektivně tehdy, když následují po nějaké variantě ekonomické hry.

Zda uvedené metody naplní své poslání, hodně často záleží na lektorovi, na jeho didaktických a komunikačních kompetencích. Řada podniků se proto věnuje ve svém interním vzdělávacím systému speciální přípravě lektorů. Nesmíme zapomínat ani na účastníka vzdělávání dospělých. Je to on, který rozhoduje o úspěchu té které použité metody. Řada zkušených lektorů může potvrdit, že osvědčená metoda zabírající na určitou skupinu nemusí fungovat u jiné. Často je nutno účastníky navyknout na určitý způsob vedení vyučování (Mužík, 2004, s. 92).

1.4 Organizační formy vzdělávání dospělých

Organizační forma výuky je vnějším organizačním rámcem vzdělávacího procesu. Obrazně je možno ji nazvat architekturou a stavbou výuky. V rámci určité organizační formy je možné realizovat obsah výuky různými metodami výuky s použitím různých materiálních či dalších nemateriálních prostředků. Volba organizační formy výuky ovlivňuje nejen činnost učitele, ale i činnost studentů a výsledky vzdělávání. Organizaci vyučovacího procesu pak lze chápat jako záměrné uspořádání jednotlivých prvků výuky (cílů, obsahu, metod výuky, materiálních prostředků, činnosti učitele, činnosti žáků) v prostoru a čase. Hlavní funkcí tohoto uspořádání je dosahování výukových cílů (Obst, 2006, s. 63).

Teorie i vzdělávací praxe u dospělých dělí didaktické formy podle celé řady různých hledisek.

Uvádí se následující dělení hledisek forem vzdělávání:

- Časové hledisko (základní vyučovací jednotkou je vyučovací hodina, ve vzdělávání dospělých to bývá dvouhodina);
- Podle prostředí vyučování (výuka ve třídě, laboratoři, dílně, na pracovišti, v terénu atd.);
- Podle organizačního uspořádání studujících (vyučování individuální, skupinové apod.) včetně typu interakce mezi studujícím a učitelem

(vyučování kooperativní, participativní, individualizované, eventuálně formy řízené a volné);

- Podle stavu systémů, v nichž vzdělávání probíhá. Tyto systémy rozdělujeme na živé (učitel, lektor, konzultant) a neživé (vyučovací technika a didaktické pomůcky);
- Podle zaměření pedagogické akce (specializační kurzy, inovační, rekvalifikační apod.) (Mužík, 2004, s. 55).

Skalková (1999, s. 205) v rámci obecné didaktiky dělí vzdělávací formy na:

- Frontální vyučování v systému vyučovacích hodin (učitel pracuje s žáky plánovitě a soustavně, s velkým vlivem na usměrňování výuky);
- Skupinové a kooperativní vyučování (žáci a učitel spolupracují na řešení společného úkolu);
- Individualizované vyučování (zachycující a respektující zvláštnosti procesu učení u jednotlivých žáků).

Obst a kol. (2002, s. 293) provádí ještě detailnější dělení výukových forem, a to na individuální výuku, hromadnou výuku, individualizovanou výuku, skupinovou výuku, kooperativní výuku, projektovou výuku, otevřené vyučování a týmovou výuku.

Základní organizační formy u vzdělávání dospělých ovšem dělíme následovně:

- **Přímá forma (prezenční)** – kdy se lektor i účastník musí plně uvolnit ze svých pracovních povinností a setkají se na učebně. Teorie i praxe ukazují, že tato forma práce lektora je založena na přímém partnerství ve výuce. Lektor si musí v rámci výuky vybudovat svoji autoritu odbornou, didaktickou i komunikační úrovní svého vystoupení. K takovéto formě patří například večerní studium (Mužík, 2004, s. 56);
- **Distanční forma** – je v jednoduché a široce akceptovatelné definici organizovanou formou vyučování a učení, kde studující jsou odděleni od

svých lektorů (konzultantů) v čase a nebo místě po celou, nebo převážnou část studia. Jeho nejzřejmějším a nejobecnějším znakem je vysoká kvalita specifických studijních materiálů, obsahujících metodické pokyny pro samostatné studium. Bývá často spojováno s otevřeným vzděláváním, ale není s ním v identické podobě.

Distanční vzdělávání nabízí metody vyučování a učení pro jakékoliv kurzy a studijní programy. Nejlépe se dá popsat jako soubor vzájemně souvisejících procesů, jako jsou tvorba kurzů, zpracování studijních materiálů, zabezpečení vyučování a učení, podpora studujících, sledování a hodnocení. Tyto procesy jsou organizovány v systému vyučování a učení, jenž je diferencován podle kontextu. Dobře fungující distanční vzdělávání vyžaduje především studijní materiály, které obsahují metodické pokyny k samostatnému studiu, efektivní a včasnou distribuci, předávání studijních materiálů, dále podporu studujících, hladkou organizaci učebních a hodnotících procesů (Pavlík, Chaloupka, Kohout, 1997, s. 71);

- **Forma kombinovaného studia** – je také v praxi velmi rozšířená. Její hlavní příčinou vzniku je vidět ve snaze modernizovat výuku převedením její části do individuálního, ale lektorem řízeného samostudia účastníků. Také kombinovaná výuka má ve vzdělávací praxi mnoho různorodých podob.

Kombinovanou formu výuky mohou tvořit například:

- Vstupní semináře, kde lektor uvede problematiku, seznámí účastníky s učební látkou a způsobem ověření jejich znalostí;
- Individuální studium, které může mít znaky distančního vzdělávání v korespondenční či moderní e-learningové podobě (Mužík, 2004, s. 57);
- **Forma sebevzdělávání** – se vyznačuje tím, že lektor a účastník vyučovacího procesu jsou vlastně spojeni v jednu osobu. Význam e-learningu a jeho forem v této souvislosti roste. Nejde zdaleka jen o informační podporu na síti, ale o individuální učení (trénink) založené na intranetu, prostřednictvím CD-ROM apod. I tady jsou však lektor a formy jeho práce přítomny (Mužík, 2004, s. 58).

Například ve Finsku založili virtuální školu pro další odborné vzdělávání dospělých, která zahrnuje všeobecné a odborné vyšší sekundární vzdělávání, cílem je využít informační techniku ke vzdělávání a přizpůsobit tak časové možnosti potřebám dospělých, aby mohla část vzdělávacího kurzu probíhat prostřednictvím virtuální školy. Vznikla zde také virtuální univerzita, což je síť organizací zaměřených na podporu zavedení nových informačních technologií na univerzitách, rozvoj internetového vzdělávání a využití informační sítě k výzkumným účelům (Výchová, 2008, s. 72).

Ale i v České republice se dají najít tzv. alternativní formy vzdělávání dospělých, například by se dala uvést knihovna Karla Dvořáčka ve Výškově, což je komunitní centrum pro vzdělávání dospělých. Knihovna v dnešní době již není pouhou půjčovnou, může poskytnout mnohem více programů, a to jednotlivcům i skupinám. Cílem komunitní knihovny je posilovat vztah lidí k místu, ve kterém žijí, koordinovaně a ve spolupráci s dalšími organizacemi rozvíjet kulturní, vzdělávací a volnočasové aktivity vycházející z potřeb komunity. K těmto aktivitám patří mimo jiné činnost Akademie 3. věku – vzdělávání pro seniory, počítačové kurzy pro zájemce v produktivním věku a aktivizační programy (e-pedagogium, Adlerová, 2010, s. 235).

Volba vzdělávacích forem má pro didaktický proces často velký význam. Při určení formy vzdělávání se zvažují hlediska didaktická (je nutno se naučit v relativně krátké době co nejvíce) a hlediska ekonomická (zvažování nákladů na výuku, časových, kapacitních zřetelů apod.). Značný vliv má však forma i na průběh didaktického procesu (Mužík, 2004, s. 59).

1.5 Evaluace ve vzdělávání dospělých

Evaluace (hodnocení) je velmi důležitou součástí vzdělávacího procesu dospělých. Je to jakýkoliv pokus získat informace (zpětnou vazbu) o účincích určitého vzdělávacího programu a ocenit hodnotu tohoto vzdělávání ve světle získané informace (Armstrong, 1999, s. 555).

Hodnocení a klasifikace dospělých účastníků je ožehavým problémem didaktiky. Je velmi obtížné vědomosti, dovednosti a návyky účastníka zjistit objektivně a výsledek kvantifikovat známkou. Hodnocení a klasifikace je často

ovlivňována subjektivními přístupy (náročnost a nálada lektora, schopnosti a dispozice účastníků, zkušenosti, štěstí při výběru otázky apod.). Stále více se však ve vzdělávací praxi prosazuje snaha objektivizovat výsledky výuky dospělých. Jsou to zejména závěrečné aplikované práce a jejich posuzování, didaktické testy, sebehodnocení účastníků podle různých výkonových norem, prezentace účastníků před odborníky či kolegy apod. (Mužík, 2004, s. 54).

Evaluace slouží jako:

- Zpětná vazba k lektorskému výkonu;
- Cesta veřejné manifestace názoru klienta;
- Způsob ocenění;
- Ochrana lektora před možnými budoucími chybami;
- Informace ke změnám;
- Věcný a doložitelný doklad;
- Zveřejnitelný marketingový a PR nástroj (pochopitelně se souhlasem klienta);
- Podklad pro další nabídku či obchod;

Navíc – lidé většinou rádi hodnotí, jenom je třeba zvolit tu správnou formu (Medlíková, 2010, s. 104).

Než se rozhodne, zda se vyhodnocování bude skutečně realizovat či ne, bylo by vhodné, aby si lektoři položili několik otázek o negativních a pozitivních vyhodnocování, jaká jsou, na co je třeba dávat si při vyhodnocování pozor, kdy vyhodnocovací proces realizovat, jaké jsou subjekty tohoto procesu, jaká kritéria byla stanovena pro vyhodnocení, které formy vyhodnocování vzdělávacího procesu je možno využít (Vodák, Kucharčíková, 2011, s. 125).

Evaluace většinou bývá uváděna na konci procesů, měla by se ovšem prolínat všemi fázemi managementu.

Typy evaluací jsou:

- Hodnocení potřeb a realizovatelnosti – probíhá před začátkem programu nebo akce, většinou je cílem zvažít, zda je akce smysluplná a zda je vhodné se do ní vůbec pouštět;
- Formativní evaluace – evaluace procesu – spočívá ve sledování v ranné fázi programu či akce, takže pokračování se dá uzpůsobit podle zjištěných výsledků;
- Monitoring programu – mapuje průběh aktivity, chování subjektů, logistické prvky. Na jeho základě je akce aktuálně dále upravována;
- Obsahová evaluace – bere v úvahu především specifické potřeby subjektů – sociální, kulturně-sociální, rasové atd. Využívá se hodně v programech či při akcích multikulturních, se zahraniční účastí a těch, kde je skupina hodně diverzifikovaná;
- Evaluace výsledků a dopadu – vyhodnocuje dosažení cílů, jaké další i nezamýšlené výsledky program přinesl z krátkodobého i dlouhodobého hlediska, eventuálně porovnává výstupy programu či akce s kontrolní skupinou. Tento typ evaluace je důležitý u dlouhodobých programů, kdy se zvažuje, zda pokračovat nebo ne.

Ideální formou evaluace je evaluace typu pretest-test-retest, tedy měření před vzdělávací akcí, po vzdělávací akci a poté ještě jednou s odstupem času. Evaluace pretest-test pak poskytuje pouze hodnotící informace o samotném procesu vzdělávací akce, nikoliv o jejich dopadech.

Skutečně optimální evaluace probíhá před vzdělávací akcí, během ní, na konci akce a s odstupem času (Medlíková, 2010, s. 105).

Informace získané vyhodnocením výsledků jsou kritickými vstupními údaji do příštího cyklu vzdělávání a rozvoje, tedy počínaje identifikací potřeb vzdělávání a rozvoje pro další období. Systém vzdělávání a rozvoje je třeba chápat jako neustále se opakující cyklus identifikace potřeb, plánování, realizace a vyhodnocování efektivnosti s tím, že poslední vyhodnocovací část je nejnáročnější. Proto

lze použít metodu pokusů a omylů, kdy naše poznatky a zkušenosti z jednoho kola cyklu vstupují jako vstupní znalosti do kola dalšího (Folwarczná, 2010, s. 175).

1.6 Metodika tvorby vzdělávacích programů

Na vzdělávací program lze pohlížet jako na projekt výuky vytvořený za účelem překlenutí výkonnostní mezery mezi tím, jak jedinec (případně skupina osob) danou problematiku momentálně zvládá, a tím, jak je žádoucí, aby tuto problematiku z nějakých důvodů zvládal (zvládala), přičemž výkonnostní mezerou se rozumí, co již jedinec umí a co by umět měl, mezi jeho momentálním výkonem a výkonem očekávaným, mezi jeho stávajícím výkonem a výkonem požadovaným (Prášilová, 2006, s. 17).

Při tvorbě vzdělávacích programů si nejprve musíme položit základní otázky:

- K čemu bude vzdělávací program sloužit a komu?
- Na co by měl navazovat?
- Jaký je cíl vzdělávacího programu?
- Čeho chceme dosáhnout?
- Jakým způsobem chceme vypracovat vzdělávací program?
- Na co by měl náš vzdělávací program navazovat?
- Jaké metody zvolíme?
- Co bychom si měli uvědomit při tvorbě vzdělávacího programu?
- Jaké informace ke zdárnému a hlavně kvalitnímu vzdělávacímu programu potřebujeme?
- Jsme tým, který to všechno zvládne?
- Jaké znalosti bychom měli mít?

- Kde informace a znalosti, které jsou velice potřebné při tvorbě našeho vzdělávacího programu, získáme (Macek a spol., 2007, s. 34)?

Při konstrukci vzdělávacího programu se lze opřít o praxí ověřený postup (časově uspořádané dílčí kroky v procesu tvorby). Během tohoto postupu se zjišťuje, kdo a proč se má vzdělávat, jaké jsou jeho momentální znalosti, dovednosti, postoje, zkušenosti, co přesně má po absolvování programu umět. Rozhoduje se o časovém harmonogramu plánovaného vzdělávání, o jeho organizaci, o vzdělávacích strategiích, o potřebných studijních oporách a o způsobu, kterým bude ověřeno, zda bylo plánovaného cíle dosaženo.

Zjednodušená struktura zmíněného postupu je následující:

- Zjištění vzdělávacích potřeb a určení specifík osob, kterých se tyto potřeby týkají;
- Vytyčení tzv. programového cíle, což je konkrétně a kontrolovatelně pojmenovaný výstup z programu;
- Rozpracování tohoto cíle do konzistentních dílčích realizačních cílů uspořádaných v čase;
- Určení vhodného učiva, doplnění dalšími realizačními „nástroji“ vzdělávatele (metody, organizační formy, učební úlohy, pomůcky, potřeby atd.);
- Stanovení postupů (a nástrojů) pro ověření, zda a jak bylo dosaženo stanovených cílů (Prášilová, 2006, s. 31).

Část odborníků na tvorbu vzdělávacího programu doporučuje navrhnout postupy a nástroje ověřování raději hned po formulaci výstupů, aby se nestalo, že by tyto postupy a nástroje spíše ověřovaly obsah výuky (a kvalitu studijních materiálů) než výsledný výkon studenta.

V závěru tvorby vzdělávacích programů by mělo dojít k jeho zhodnocení, které prokazuje, zda bylo dosaženo projektovaného programového cíle (případně dílčích cílů specifických).

Kromě toho, že se hodnocením ověřuje dosažení projektovaných výukových cílů vzdělávacího programu, **slouží hodnocení vzdělávání k získávání ještě dalších důležitých informací, na jejichž základě se lze například dozvědět:**

- Zda byl vzdělávací program dobře sestaven, zda byl funkční;
- Pokud nebyl, v čem byly jeho slabé stránky;
- Zda školitel/lektor/vyučující pracoval účinně;
- Zda byly uspokojeny vzdělávací potřeby všech účastníků vzdělávání;
- Zda byly finance vynaložené na realizaci vzdělávacího programu použity efektivně;
- Jak má být pokračováno dál (Prášilová, 2006, s. 135).

2 Hasičský záchranný sbor ČR a požární ochrana

2.1 Historie hasičského záchranného sboru ČR

Oheň byl vždy dobrý sluha, ale zlý pán. S pravdivostí tohoto přísloví se pravděpodobně setkávali i naši předkové. Zejména ve středověku, v období vzniku a rozvoje měst, kdy se ke stavbě domů používaly hořlavé materiály jako dřevo, sláma apod.

Není snad jediného historického města, hradu, zámku či jiné významné stavby, které nemají ve svých dějinách alespoň jednu zmínku o jejich zničení zhoubným požárem. Nemůžeme se proto divit, že se stále častěji objevovaly snahy tento negativní jev ovlivnit a hledat způsoby, jak požárům úspěšně předcházet.

První zmínky o opatřeních, činěných k předcházení vzniku požárů a organizování likvidace vzniklého ohně pocházejí ze 14. století. V Praze například existoval tzv. požární řád nazvaný „O pořádku při hašení ohně“, který řízením hasebních prací pověřoval rychtáře a různým skupinám osob podle jejich profese nařizoval povinnosti, které bychom dnes nazvaly jako osobní a věcnou pomoc.

Obyvatelstvu bylo uloženo zacházet s ohněm opatrně, aby se předcházelo neštěstí. V 17. století byly vypracovány v mnoha místech první požární řády, které nařizovaly soustředění různých prostředků pro hašení požárů na určitá místa.

V případě vzniku požáru měl postižený nebo jeho sousedé povinnost vyhlásit poplach. Obyvatelé, zejména zástupci různých profesí (např. tesaři, zedníci, kováři, zvonáři, zámečníci), měli za povinnost na místě požáru různými nástroji (seker, háky, krumpáči apod.) bourat požárem zachycené stavby a hasit je vodou, kterou jim ostatní lidé z nejbližšího okolí dodávali (Szaszo, 2010, s. 8).

V první polovině 19. století se stále častěji objevovaly plány, jak organizovat boj s požáry, aby jejich hašení bylo úspěšnější. Ve velkých městech, zejména v Praze, sílily názory, že by město mělo mít stálé služebníky k hašení. Zprvu vznikaly takzvané požární zálohy z tovaryšů a různých řemeslníků majících zkušenosti s ohněm, např. z kovářů, zámečnicků. Ty byly připraveny od páté hodiny odpolední do šesté hodiny ráno hasit vzniklý požár. Velel jim komisař a na jejich činnost dozírali magistrátní úředníci (Szaszo, 2010, s. 10).

První sbor dobrovolných hasičů, avšak německý, založil rotmistr ve výslužbě Fedinand Leitenberger v roce 1854 v Zákupích a další vznikl v roce 1861 v Liberci.

Koncem roku 1870 bylo v tehdejším Království českém dvacet sborů dobrovolných hasičů. V roce 1874 dostoupil jejich počet čísla 107. V té době se hasičství začaly věnovat i některé sokolské jednotky (Szaszo, 2010, s. 11).

Četnost vzniku požárů, zejména ve větších městech již nedovolovala jejich spolehlivou likvidaci jen dobrovolnými hasičskými sbory, a tak se začaly v našich zemích objevovat názory na nutnost založení profesionálních hasičských sborů. Prvních jedenáct hasičů bylo přijato do služby dne 16. srpna 1853, v dalších dnech pak byli přijímáni další až do celkového počtu třiceti hasičů (Szaszo, 2010, s. 13).

První úspěšný pokus o zpracování zákona o požární ochraně byl završen až v roce 1950 vydáním zákona č. 62/1950 sb., o ochraně před požáry a jinými živelnými pohromami, který byl uveřejněn dne 17. května 1950 a nabyl účinnosti 16. června 1950. Hlavním úkolem hasičstva v tomto období bylo zamezovat vzniku požárů a zdolávat je. Likvidace živelných pohrom nebo nehod byla nadále v působnosti hasičstva pouze v případech, pokud tím nebyl na podkladě zákonů předpisů pověřen jiný konkrétní orgán.

Do tohoto období spadá i historie vzniku drážních hasičů. V roce 1952 byly některé drážní profesionální požární jednotky součástí Ozbrojené stráže železnic. Od roku 1953 již vznikaly jako samostatné jednotky požární ochrany (Szaszo, 2010, s. 49).

Vlivem událostí roku 1968 se opět objevily názory na přípravu právní normy o civilní obraně. Politický vývoj v tomto roce ovlivnil také požární ochranu. Po vstupu vojsk Varšavské smlouvy, projevovali někteří příslušníci svůj nesouhlas s jejich vstupem na naše území, což bylo důvodem k jejich perzekuci v následných letech. V roce 1969 vyústilo veřejné mínění v některých městech v otevřené vystoupení obyvatelstva proti vstupu vojsk Varšavské smlouvy. Vznikající demonstrace byly potlačovány pořádkovými oddíly Sboru národní bezpečnosti. K tomuto účelu byly někde využívány i cisternové automobilové stříkačky veřejných požárních útvarů s osádkou (Szaszo, 2010, s. 130).

Výrazná změna systému hasičského záchranného sboru do současné podoby nastala ovšem až na začátku 90. let minulého století, kdy se staly součástí integro-

vaného záchranného systému. Profesionální hasiči, převážně působící a organizovaní v hasičských záchranných sborech okresů, dokázali zásadním způsobem a velmi rychle změnit své zaměření, kdy v současné době boj s požáry činí jen asi 20 % zásahů. Převažující náplní jejich činnosti se postupně staly záchranné práce, tzv. technické zásahy. K této nové činnosti ovšem hasiči potřebují spolupráci specialistů, a proto vznikla myšlenka integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“), zpočátku jen na základě usnesení vlády č. 246 v roce 1993, později zákon o okresních úřadech stanovil povinnost organizovat IZS prostřednictvím havarijních komisí okresů. To se naplňovalo s různou intenzitou a kvalitou až do katastrofálních povodní na Moravě v roce 1997. Diametrální rozdíly ve zvládnutí dopadů povodní mezi okresy, které měly funkční havarijní komise a ostatními okresy, spolu s vynikajícími výkony hasičů znamenaly zelenou pro princip IZS a ustanovení hasičského záchranného sboru ČR (dále jen „HZS ČR“) jako gestora IZS, což bylo završeno v roce 2000 schválením zákona o HZS ČR a zákona o IZS (Hanuška, Skalská, Dubský, 2010, s. 8).

Nově vytvořený záchranný sbor měl kromě hašení požárů a likvidace následků mimořádných událostí převzít i úkoly ochrany obyvatelstva zajišťované do této doby systémem civilní ochrany v kompetenci Ministerstva obrany. Rozšířený rozsah činností hasičského záchranného sboru České republiky po této změně nejlépe dokumentuje skutečnost, že počet výjezdů zásahových jednotek požární ochrany se v roce 2000 oproti roku 1990 zvýšil o více než 40 000 (Szaszó, 2010, s. 184).

2.2 Hasičský záchranný sbor ČR a jeho příslušníci

HZS ČR je základní složkou integrovaného záchranného systému, který zabezpečuje koordinovaný postup při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. Při plnění svých úkolů spolupracuje se správními úřady a jinými státními orgány, orgány samosprávy, právníckými a fyzickými osobami, s mezinárodními organizacemi a zahraničními subjekty. Předmětem spolupráce je zejména stanovení práv a povinností při vzájemném poskytování pomoci a informací při mimořádných událostech, pokud tomu

nebrání ustanovení jiných právních předpisů nebo povinnost mlčenlivosti (Snášelová, 2003, s. 37).

HZS ČR v současnosti hraje stěžejní roli i v přípravách státu na mimořádné události. Od roku 2001, kdy došlo ke sloučení HZS ČR s Hlavním úřadem civilní ochrany, má HZS ČR ve své působnosti i ochrany obyvatelstva podobně, jako tomu je i v některých dalších evropských státech.

Základním posláním HZS ČR je chránit životy a zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech.

V posláním hasičského záchranného sboru je obsažena i povinnost poskytovat stejně účinnou pomoc jako při hašení požárů i při likvidaci následků živelných pohrom a jiných mimořádných událostí.

HZS ČR, respektive jeho subjekty s ohledem na charakter činností, které vykonávají, mají postavení a působnost vyžadující určité prvky organizovanosti, kázně a řízení, které jsou jinak obvyklé u vojensky organizovaných a ozbrojených bezpečnostních sborů a služeb. To vyžaduje budovat jej podle zásad nadřízenosti a podřízenosti. Postavení Ministerstva vnitra jako představeného všech příslušníků hasičského záchranného sboru a všech příslušníků, není automaticky spojováno s určitými pravomocemi. Pokud ministr vnitra určitou konkrétní působnost má, zejména v oblasti pracovněprávních vztahů, hodností a v oblasti organizace a řízení, je to vždy v příslušných ustanoveních zákona přímo uvedeno (Szaszó, Šubrt, Černý, 1995, s. 52).

Nosnou páteří HZS ČR jsou jeho příslušníci, kteří jsou povinni vykonávat svědomitě a řádně službu dle svých sil, znalostí a schopností, prohlubovat své odborné znalosti, udržovat fyzickou zdatnost a toto prokazovat zkouškami odborné a fyzické způsobilosti.

Při přijetí musí každý příslušník vykonat služební přísahu, ve které se zavazuje, že bude chránit životy a zdraví občanů a zvířat, jakož i majetek s nasazením vlastního života a zdraví.

Přesné znění slibu je následující:

„Slibuji, že budu chránit životy a zdraví obyvatel a majetek před požáry a jinými mimořádnými událostmi, a to i s nasazením vlastního života. Při plnění svých povinností se budu řídit Ústavou, zákony a dalšími právními předpisy,

důsledně plnit rozkazy a pokyny svých nadřízených a při svém jednání budu mít stále na zřeteli obecný zájem“ (Snášelová, 2003, s. 40).

Výkon služby u hasičského sboru ovšem nese i svá oprávnění a povinnosti.

Mezi oprávnění každého z příslušníků patří:

- Vyžaduje-li to účinné zabezpečení plnění úkolů hasičského záchranného sboru, vyzvat každého, aby nevstupoval na určená místa nebo aby se podrobil omezením vyplývajícím z provedení služebního zásahu, kdy se zásahem rozumí zejména ochranná, záchranná a likvidační opatření. Každý je povinen výzvy příslušníka uposlechnout;
- Příslušníci jsou oprávněni požadovat od právnických a fyzických osob informace potřebné k plnění základních úkolů hasičského sboru;
- Příslušníci jsou oprávněni provádět potřebná zjištění a služební úkony, nahlížet do příslušné dokumentace a požadovat potřebnou součinnost, kdy úkonem se rozumí činnost prováděná při výkonu státní správy v oboru působnosti hasičského záchranného sboru. Při provádění úkonů jsou příslušníci oprávněni ke vstupu do objektů a zařízení a ke vstupu na nemovitost na dobu nutnou k řádnému provedení těchto činností;
- Příslušníci jsou také oprávněni k provedení zásahu, který nesnese odkladu, oprávněni otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor a vstoupit do něj. Při tom jsou povinni zajistit přítomnost nezúčastněné osoby, nehrozí-li bezprostřední nebezpečí;
- Dále mají oprávnění ke vstupu do vojenských a policejních objektů, bezpečnostních informačních služeb, vězeňské služby a celní správy, to ovšem jen ve zvláštních právních předpisech (Snášelová, 2003, s. 38).

Na druhou stranu mají příslušníci HZS ČR i své povinnosti:

- Příslušník je i v době mimo službu povinen provést zásah, popřípadě učinit jiná opatření k provedení zásahu;
- Příslušník není povinen provést zásah, jestliže je pod vlivem léků nebo jiných látek, které závažným způsobem snižují jeho schopnost jednání. Dále

není povinen provést zásah, pokud není k jeho provedení odborně vyškolen ani vycvičen nebo vybaven odpovídajícími technickými prostředky;

- Při provádění zásahu nebo úkonu je příslušník povinen dbát, aby v souvislosti s touto činností nevznikla osobám bezdůvodná újma a aby případný zásah do jejich práv a svobod nepřekročil míru nutnou k dosažení účelu prováděného zásahu nebo úkonu. Je rovněž povinen dbát, aby na majetku, který je předmětem zásahu, nevznikly odcizením nebo poškozením škody, kterým lze zabránit, a to do doby jeho převzetí vlastníkem, uživatelem nebo Policií České republiky (Zákon o HZS, 238/2000 sb.).

2.3 Členění hasičského záchranného sboru ČR

HZS ČR tvoří generální ředitelství HZS ČR, které je organizační součástí Ministerstva vnitra, čtrnáct hasičských záchranných sborů krajů, Střední odborná škola požární ochrany a Vyšší odborná škola požární ochrany ve Frýdku-Místku a Záchraný útvar HZS ČR v Hlučíně a Zbirohu. Součástí generálního ředitelství hasičského záchranného sboru ČR jsou také vzdělávací, technická a účelová zařízení, jako jsou Odborná učiliště požární ochrany (ve Frýdku-Místku, Brně, Chomutově a Borovanech), Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč, Technický ústav požární ochrany Praha, Opravárenský závod Olomouc a Základna logistiky Olomouc.

Generální ředitelství HZS ČR

Je součástí Ministerstva vnitra, kdy plní úkoly ministerstva na úseku požární ochrany uvedené v zákoně o požární ochraně a ve vztahu k zákonu o integrovaném záchranném systému. Generální ředitelství zřizuje jako své organizační složky vzdělávací, technická a účelová zařízení.

V čele generálního ředitelství stojí generální ředitel hasičského záchranného sboru, kterého jmenuje a odvolává ministr vnitra. Ministr vnitra na návrh generálního ředitele dále jmenuje a odvolává náměstky generálního ředitele. Generální ředitel odpovídá ministrovi vnitra za činnost hasičského záchranného sboru.

Generální ředitelství plní zejména následující úkoly:

- Schvaluje koncepci organizace a rozvoje požární ochrany;
- Předkládá Ministerstvu financí návrh rozpočtu hasičského záchranného sboru a návrh na poskytnutí dotací občanským sdružením;
- Předkládá Ministerstvu financí návrh účelové dotace pro jednotky sborů dobrovolných hasičů;
- Zabezpečuje ve spolupráci s Ministerstvem financí uvolňování finančních prostředků ze státního rozpočtu na investiční dotace, pořízení a obnovu požární techniky pro obce, jejichž jednotky požární ochrany jsou určeny poplachovým plánem kraje k zásahům mimo svůj katastr obce;
- Po projednání s Ministerstvem obrany organizuje požární ochranu pro období stavu ohrožení státu a válečného stavu a zabezpečuje přípravu na činnost v tomto období;
- Řídí výkon státní správy;
- Vykonává státní požární dozor a je dotčeným orgánem státní správy na úseku požární ochrany;
- Řídí odbornou přípravu a usměrňuje po odborné stránce výkon služby v jednotkách požární ochrany;
- Zabezpečuje výzkum a vývoj;
- Zabezpečuje provádění požárně technických expertíz (Šenovský, Hanuška, 2006, s. 4).

Hasičský záchranný sbor kraje

Hasičský záchranný sbor kraje (dále jen „HZS kraje“) je součástí HZS ČR, jehož základním posláním je chránit životy a zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech.

Postavení HZS kraje je dáno zákonem č. 238/2000 sb., o hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů.

V čele HZS kraje stojí krajský ředitel. Krajského ředitele jmenuje a odvolává ministr vnitra. Děje se tak na návrh generálního ředitele po projednání s hejtmanem kraje a v hlavním městě po projednání s primátorem hlavního města Prahy.

Mezi hlavní úkoly HZS kraje patří:

Na úseku požární ochany

- Zpracovává koncepci požární ochrany kraje;
- Řídí po odborné stránce výkon služby v jednotkách požární ochrany;
- V rozsahu stanoveném generálním ředitelstvím řídí a organizuje odbornou přípravu příslušníků, velitelů jednotek hasičských záchranných sborů podniků, velitelů a strojníků jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí a podniků;
- Projednává přestupky a správní delikty způsobené na úseku požární ochrany;
- Zabezpečuje statistické sledování požárů a mimořádných událostí se zásahy jednotek požární ochrany na území kraje;
- Zabezpečuje preventivně výchovnou, propagační a ediční činnost na úseku požární ochrany podle zaměření stanoveného generálním ředitelstvím;
- Soustřeďuje a vyhodnocuje informace potřebné pro zásahy jednotek požární ochrany a řízení záchranných prací.

Na úseku integrovaného záchranného systému

- Zabezpečuje plnění úkolů operačních a informačních středisek;
- Organizuje součinnosti mezi správními úřady a obcemi v kraji při zpracování poplachového plánu integrovaného systému, zajišťuje havarijní připravenost a ověřuje ji prověřovacími a taktickými prostředky;
- Spolupracuje při zpracování a aktualizaci povodňového plánu uceleného povodí podle zvláštního právního předpisu;

- Uzavírá dohody s příslušným územním celkem sousedního státu, pokud mezinárodní smlouva nestanoví jinak;
- Usměrněje integrovaný záchranný systém na úrovni kraje (Šenovský, Hanuška, 2003, s. 16).

Na úseku krizového řízení

- Podílí se na organizování součinnosti mezi správními úřady a obcemi v kraji při přípravě na řešení krizových situací;
- Zabezpečuje zpracování havarijního plánu kraje;
- Vytváří podmínky pro činnost krizového štábu;
- Podílí se na kontrole krizových plánů;
- Poskytuje prostřednictvím generálního ředitelství podklady k zajištění připravenosti na řešení krizových situací ministerstvům a jiným ústředním správním úřadům;
- Podílí se na plnění úkolů stanovených v krizovém řízení vládou, Ministerstvem vnitra, hejtmanem kraje a krajským úřadem (Šenovský, Hanuška, 2003, s. 17).

Dalšími subjekty spadajícími pod HZS ČR se zabýváme v kapitole „Střediska a zařízení pro vzdělávání příslušníků HZS ČR“.

2.4 Jednotky požární ochrany a jejich kategorie

Česká republika zajišťuje občanům pomoc při zdolávání požárů a provádění záchranných prací při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech vysláním požárních jednotek. Povinnost zřizovat jednotky požární ochrany mají i další subjekty. Vytváří se tak systém vzájemné pomoci, který vytváří předpoklad k poskytnutí pomoci občanům. Tento systém poskytnutí pomoci v určeném časovém období a s předem stanoveným počtem jednotek požární ochrany řeší zákon o požární ochraně (Damec, Glomb a kol., 2003, s. 157).

Jedním z důležitých principů, ze kterých zákon vychází, je zachovat jednotlivost profesionální požární ochrany pokud jde o výkon státní správy a výkon služby v jednotkách HZS ČR.

Podle plošného pokrytí území kraje jednotkami požární ochrany, což je rozmístění jednotek požární ochrany na území kraje a na území hlavního města Prahy, se jednotky požární ochrany rozmisťují na základě nařízení orgánu kraje, HZS kraje a na území hlavního města Prahy hasičským záchranným sborem hlavního města a zabezpečují podklady pro vydání nařízení orgánů kraje.

Za tímto účelem:

- Stanoví stupeň nebezpečí území obcí v kraji;
- Určí v souladu s požadavky podle § 65 odst. 6 zákona o požární ochraně po dohodě se zřizovateli jednotek, u jednotek HZS kraje po dohodě s generálním ředitelstvím HZS ČR jednotky, které budou plošné pokrytí zabezpečovat, stanoví jejich kategorii podle přílohy zákona a charakter záchranných prací, které budou provádět;
- Určí jednotky pro záchranné a likvidační práce při mimořádných událostech prováděné v rámci integrovaného záchranného systému, pokud tak u jednotek HZS kraje neučinilo generální ředitelství;
- Stanoví územní působnost pro každou jednotku s územní působností zabezpečující plošné pokrytí a v dohodě s generálním ředitelstvím také pro jednotku HZS kraje určenou pro záchranné a likvidační práce;
- Vyhotoví mapu plošného pokrytí se zakreslenými údaji o stupních nebezpečí území obcí a rozmístění jednotek s územní působností (Vyhláška MV o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, 2001, s. 2).

V České republice rozeznáváme tyto druhy jednotek požární ochrany:

- HZS kraje – která je složena z příslušníků;
- Hasičského záchranného sboru podniku – která je složena ze zaměstnanců právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby, kteří vykonávají činnost v této jednotce jako své zaměstnání;

- Sboru dobrovolných hasičů obce – která je složena z fyzických osob, které zpravidla nevykonávají činnost v této jednotce jako své zaměstnání;
- Sboru dobrovolných hasičů podniku – která je složena ze zaměstnanců právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby, kteří zpravidla nevykonávají činnost v této jednotce jako své zaměstnání (Šubrt, Szaszo, Černý, 1995, s. 78).

Každý druh jednotky požární ochrany má svou operační hodnotu. Tato hodnota vypovídá o schopnosti jednotky požární ochrany provádět činnost při zdolávání požárů a záchranných pracích při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech.

Operační hodnotu jednotky požární ochrany tvoří:

- Doba výjezdu po vyhlášení poplachu;
- Územní působnost.

Doba výjezdu je časový úsek od vyhlášení poplachu jednotce, do jejího výjezdu z místa dislokace. Tento časový úsek je pro různé druhy jednotek PO stanoven právním předpisem.

Územní působnost je optimální vzdálenost pro dojezd určitého druhu jednotky požární ochrany k místu zásahu, vyjádřená dobou jízdy v minutách, která vymezuje prostor jejího působení, tzv. hasební obvod (Damec, Glomb, 2003, s. 158).

Podle územní působnosti jsou pro účely plošného rozmístění rozděleny jednotky požární ochrany do pěti kategorií (dále jen „JPO I“ až „JPO V“):

- JPO I – jednotka profesionálních hasičů HZS kraje;
- JPO II/1 – jednotka sboru dobrovolných hasičů obce s územní působností kategorie JPO II, která zabezpečuje výjezd družstva o zmenšeném početním stavu a zřizuje se zpravidla ve vybrané obci s počtem obyvatel nad 1000;

- JPO II/2 – jednotka sboru dobrovolných hasičů obce s územní působností kategorie JPO II, která zabezpečuje výjezd dvou družstev o zmenšeném početním stavu a zřizuje se zpravidla ve vybrané obci s počtem obyvatel nad 1000;
- JPO III/1 – jednotka sboru dobrovolných hasičů obce s územní působností kategorie JPO III, která zabezpečuje výjezd družstva o zmenšeném početním stavu a zřizuje se zpravidla ve vybrané obci s počtem obyvatel nad 1000;
- JPO III/2 – jednotka sboru dobrovolných hasičů obce s územní působností kategorie JPO III, která zabezpečuje výjezd dvou družstev o zmenšeném početním stavu a zřizuje se zpravidla ve vybrané obci s počtem obyvatel nad 1000;
- JPO IV – jednotka hasičského záchranného sboru podniku zřizovaná právnickou nebo fyzickou podnikající osobou, kdy poskytuje speciální techniku na výzvu operačních středisek HZS ČR, zpravidla na základě písemné dohody.
- JPO V – jednotka sboru dobrovolných hasičů obce s místní působností kategorie JPO V, která zabezpečuje výjezd družstva o zmenšeném početním stavu (Vyhláška MV o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, 2001, s. 52).

Dislokace jednotek požární ochrany musí být volena tak, aby objekty nebo katastrální území obce, byly podle stupně nebezpečí zabezpečeny požadovaným množstvím sil a prostředků, a aby byla splněna požadovaná doba jejich dojezdu na místo zásahu podle základní tabulky plošného pokrytí území okresu. Zařazení jednotek požární ochrany do kategorií určuje HZS kraje. Doba dojezdu jednotky do místa zásahu je závislá zejména na vzdálenosti místa dislokace jednotky od místa nehody, na dopravních podmínkách (charakter terénu, hustota dopravy) a povětrnostních podmínkách.

Základní úroveň pomoci poskytované jednotkami požární ochrany je následující:

Stupeň nebezpečí	Kategorie nebezpečí	Počet jednotek PO a doba dojezdu na místo zásahu
I	A	2 x JPO do 7 min, další 1 x JPO do 10 minut
	B	1 x JPO do 7 min, další 2 x JPO do 10 minut
II	A	2 x JPO do 10 min, další 1 x JPO do 15 minut
	B	1 x JPO do 10 min, další 2 x JPO do 15 minut
III	A	2 x JPO do 15 min, další 1 x JPO do 20 minut
	B	1 x JPO do 15 min, další 2 x JPO do 20 minut
IV	A	1 x JPO do 20 min, další 1 x JPO do 25 minut

Tabulka č.3: Soubor vybraných právních předpisů pro potřeby hasičského záchranného sboru ČR (Snášelová, 2003, s. 34)

Z hlediska vnitřní organizace tvoří jednotky požární ochrany skupiny, družstva, čety a odřady. Základní organizační jednotkou je družstvo. Družstvo se skládá z velitele a dalších pěti osob. Družstvo o sníženém počtu členů se skládá z velitele a dalších tří osob. Skupinu tvoří vedoucí skupiny a nejméně jeden hasič. Četa

se skládá z velitele čety a dvou a více družstev. Odřad se skládá z velitele odřadu, dále z čet, družstev nebo skupin jednoho nebo několika druhů jednotek. Jednotky HZS kraje jsou na území kraje dislokovány na centrálních stanicích a pobočných stanicích.

Základní početní stavy a minimální vybavení vybranou požární technikou jednotek určuje právní předpis. Do vybavení jednotek požární ochrany může být zařazena jen ta požární technika a věcné prostředky požární ochrany, které byly určeny k používání Ministerstvem vnitra.

Některé jednotky požární ochrany jsou svým vybavením předurčeny pro provádění speciálních činností nad rámec své územní působnosti. Jednotky HZS kraje předurčuje Ministerstvo vnitra.

Výkon služby v jednotce HZS kraje a v jednotce hasičského záchranného sboru podniku je organizován ve směnách. Směna se skládá z nejméně jednoho družstva a dalšího nezbytného počtu příslušníků odborných služeb. V rámci výkonu služby se jednotka nachází ve stavu organizačního nebo operačního řízení (Damec, Glomb a kol., 2003, s. 159).

2.5 Rozdělení a činnost jednotlivých odborů u HZS

Krajské ředitelství i generální ředitelství se vnitřně člení na odbory, které se dále člení na oddělení. V čele úseku stojí náměstek krajského i generálního ředitele, v čele příslušného odboru stojí ředitel a v čele oddělení stojí vedoucí oddělení.

Struktura krajského ředitelství je následující:

Odbor Prevence

Systém ochrany životů, zdraví a majetkových hodnot, jakož i působnost při výkonu státní správy v jednotlivých oblastech státem chráněných zájmů, je kodifikován právním řádem České republiky. Významnou součástí a základním principem tohoto systému ochrany je předcházení rizikům, tedy prevence. Činnosti příslušných orgánů probíhají koordinovaně, avšak systém je koncipován tak, aby jeho jednotlivé součásti byly schopny plnit stanovené úkoly samostatně.

Účinná ochrana životů, zdraví a majetku před požáry je výsledkem spolupůsobení celé řady faktorů. K těm základním patří stanovení a plnění stanovených úkolů a opatření v oblasti předcházení požárům, připravenosti k hašení požárů a zabránění jejich šíření, jakož i vlastní činnosti při hašení požárů. Požární prevence je organickou a nedílnou součástí celého tohoto systému a do značné míry ovlivňuje úspěšnost fungování jeho prvků i systému jako celku.

Na základě komplexní analýzy problematiky požární ochrany, podepřené dlouhodobě získávanými statistickými údaji, je možno konstatovat, že optimálně stanovená a fungující opatření v oblasti požární prevence jsou nejlevnějším a nejúčinnějším způsobem ochrany před požáry, resp. ochrany vedoucí k významnému snížení nebezpečí vzniku požáru a jeho šíření (Snášelová, 2003, s. 5).

Odbor prevence plní následující úkoly:

- Vykonává státní požární dozor formou kontroly dodržování povinností stanovených předpisy o požární ochraně;
- Zpracovává plány kontrolní činnosti, zpracovává stanoviska k návrhům plánů kontrol;
- Podílí se na přípravě nařízení krajů na úseku požární ochrany;
- Zabezpečuje posuzování územně plánovací dokumentace, podkladů pro vydání územního rozhodnutí, projektové dokumentace stavby ke stavebnímu řízení;
- Ověřuje, zda byly dodrženy podmínky požární bezpečnosti staveb vyplývající z posouzených podkladů a dokumentace;
- Provádí zjišťování příčin vzniku požárů a okolností majících vliv na šíření požárů;
- Zpracovává rozbory požárů;
- Spolupracuje s odbornými pracovišti HZS ČR a Policie ČR (Šenovský, Hanuška, 2003, s. 23).

Odbor ochrany obyvatelstva a plánování

Pojem ochrana obyvatelstva je často používán pro označení určitého sdruženého (integrovaného) systému vztahů, vazeb a konkrétních opatření k ochraně obyvatelstva a jeho majetku v nejrůznějších situacích, kdy může dojít k jejich ohrožení, počínaje „každodenními“ negativními událostmi přes nejrůznější katastrofy a nouzové situace až po ozbrojený konflikt.

Ochrana obyvatelstva je charakterizována jako soubor činností a postupů, věcně příslušných orgánů, dalších subjektů i jednotlivých občanů, směřujících k minimalizaci dopadů mimořádných událostí na životy a zdraví obyvatelstva, majetek a životní prostředí. Zdůrazňuje zákonem stanovenou odpovědnost a úkoly ministerstev a jiných ústředních správních úřadů, orgánů územních samosprávných celků včetně obcí, právnických osob a podnikajících fyzických osob. Tyto činnosti a postupy jsou pojímány komplexně jako součást havarijního, krizového a obranného plánování. Ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot je spolu se zajištěním svrchovanosti, územní celistvosti a ochranou demokratických základů České republiky základní povinností, a tedy i funkcí státu (Martínek, Linhart, 2006, s. 14).

Odbor ochrany obyvatelstva plní následující úkoly:

- Sjednocuje postupy orgánů s krajskou působností a obecních úřadů, právnických a fyzických osob na úseku ochrany obyvatelstva;
- Usměňuje postupy pro zřizování zařízení civilní ochrany v kraji při odborné přípravě jejich personálu v kraji;
- Usměňuje obsah a zaměření přípravy obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci včetně přípravy žáků základních a studentů středních škol;
- Stanovuje zásady varování, informování, ukrytí, nouzového přežití, evakuace, individuální ochrany obyvatelstva v kraji a hospodaření s materiálem civilní ochrany;
- Zpracovává havarijní plány kraje;
- Koordinuje zpracování opatření při přechodu z mírového na válečný stav v působnosti HZS kraje;

- Spolupracuje na zpracování podkladů pro pracoviště krizového řízení a stanovuje zásady pro operační a technickou připravenost chráněných pracovišť;
- Připravuje podklady pro jednání bezpečnostní rady kraje (Šenovský, Hanuška, 2003, s. 24).

Odbor Integrovaného záchranného systému

Odbor pro IZS odpovídá za řešení problematiky IZS kraje, koordinaci záchranných prací a spolupráci složek IZS, za usměrňování, koordinaci a kontrolu činnosti jednotek požární ochrany, za organizaci a výkon služby v jednotkách HZS kraje a odbornou přípravu v této oblasti.

Odbor se vnitřně dělí na oddělení IZS a řízení jednotek požární ochrany, oddělení strojní služby, oddělení chemicko-technické služby a stálý štáb velitele zásahu.

Odbor IZS plní následující úkoly:

- Předkládá podklady pro zpracování koncepce požární ochrany kraje a roční zprávy o stavu požární ochrany kraje;
- Zpracovává návrhy pro plošné rozmístění jednotek požární ochrany v kraji, zpracovává návrhy na organizaci a početní stavy hasičského záchranného sboru kraje, zpracovává a vede přehled o organizaci jednotek požární ochrany a jejich vybavení;
- V rozsahu stanoveném generálním ředitelstvím organizuje odbornou přípravu příslušníků a velitelů jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí, jednotek hasičských sborů podniků, připravuje taktická a prověřovací cvičení jednotek požární ochrany;
- Řídí výkon služby v jednotkách hasičského záchranného sboru;
- Zpracovává podklady pro požární poplachový plán kraje, poplachový plán IZS a vnější havarijní plán;
- Organizuje psychologickou službu HZS kraje;

- Provádí státní požární dozor v oblasti akceschopnosti jednotek požární ochrany v kraji;
- Podílí se na organizaci a koordinaci humanitární pomoci (Šenovský, Hanuška, 2003, s. 25).

Odbor operačního řízení

Odbor operačního řízení odpovídá za plnění úkolů operačního řízení jednotek požární ochrany, za výstavbu a provoz informačních a komunikačních sítí, zřízení a zabezpečení systému varování a za krizovou komunikaci. Odbor se vnitřně dělí na krajské operační a informační středisko a oddělení komunikačních a informačních systémů.

Odbor operačního řízení plní následující úkoly:

- Zabezpečuje výkon služby na krajském operačním a informačním středisku;
- Zpracovává a zabezpečuje součinnost operačních a informačních středisek HZS kraje, operačních středisek jiných složek IZS a zajišťuje součinnost složek IZS v operačním řízení;
- Přijímá a vyhodnocuje zprávy o požárech a jiných mimořádných událostech, vysílá stanovené síly a prostředky jednotek požární ochrany a složek IZS, právnických a fyzických osob ve prospěch záchranných a likvidačních prací;
- Poskytuje informační podporu nasazeným jednotkám požární ochrany a složkám IZS, orgánům krizového řízení a územním správním úřadům;
- Podílí se na shromažďování a vyhodnocení statistických údajů o požárech a událostech řešených v rámci požární ochrany a IZS;
- Spolupracuje s bezpečnostní radou kraje a krizovým štábem kraje při řešení mimořádných událostí a krizových situací;
- Provádí varování a vyrozumění obyvatelstva;

- Shromažďuje, statisticky vyhodnocuje a analyzuje v rámci kraje údaje o požárech, jiných mimořádných událostech, o činnosti jednotek požární ochrany a IZS, o závažných haváriích a o vyhlášených krizových stavech (Šenovský, Hanuška, 2003, s. 26).

Odbor ekonomický

Odpovídá za přípravu rozpočtu HZS kraje a za rozpočtové hospodaření podle schváleného rozpočtu. Odbor se vnitřně člení na oddělení rozpočtu a oddělení účetnictví. V čele tohoto odboru stojí náměstek pro ekonomiku, který je nadřízený vedoucím oddělení.

Odbor ekonomický plní následující úkoly:

- Zpracovává podklady pro sestavení rozpočtu;
- Řídí čerpání rozpočtu HZS kraje, zpracovává analytické zprávy o jeho plnění;
- Předkládá návrhy a zajišťuje poskytování účelové dotace ze státního rozpočtu pro jednotky požární ochrany vybraných obcí a plní úkoly spojené s rozpisem neinvestiční dotace na výdaje sborů dobrovolných hasičů vybraných obcí kategorií JPO II a JPO III;
- Vykonává funkci účtárny HZS kraje, vede předepsanou účetní evidenci a zpracovává předepsané doklady statistického výkaznictví;
- Provádí účetní analýzu hospodaření s rozpočtovými prostředky HZS kraje v návaznosti na stanovený rozpočet;
- Organizuje a provádí pravidelné inventury majetku a podílí se na vyhodnocování inventurních výsledků;
- Zabezpečuje výplatu mezd a ostatních peněžních náležitostí zaměstnanců a příslušníků HZS kraje (Šenovský, Hanuška, 2003, s. 27).

2.6 Spolupráce HZS ČR s orgány státní a veřejné správy

Orgány státní a veřejné správy mají v systému ochrany životů, zdraví a majetkových hodnot nezastupitelnou úlohu. V souvislosti s reformou veřejné územní správy, která ukončila činnost okresních úřadů ke dni 31. 12. 2002 a převzetí jejich některých funkcí od 1. 1. 2003 obcemi s rozšířenou působností, byly provedeny změny právních předpisů upravujících postavení, působnost a povinnosti příslušných orgánů veřejné správy. Tyto změny bezprostředně zasáhly také do právního rámce vymezujícího vytváření podmínek pro účinnou ochranu životů, zdraví a majetku před požáry a pro poskytování pomoci při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech. Tedy skutečnosti upravené právními předpisy bezprostředně souvisejícími se zákonem o požární ochraně.

Novela zákona o požární ochraně obsahuje návrhy na vypuštění pojmů „okresní úřad“ a „přednosta okresního úřadu“ s tím, že je doplněno ustanovení § 27 odst. 1 písm. c, které zmocňuje orgány kraje, aby v přenesené působnosti vydávaly nařízením kraje požární poplachový plán kraje, podmínky k zabezpečení plošného pokrytí území kraje jednotkami požární ochrany a podmínky k zabezpečení zdrojů vody k hašení požárů o „určení zdrojů vody pro hašení požárů“. Toto bylo dosud součástí § 28, který je ze zákona o požární ochraně vypuštěn (Snášelová, 2003, s. 12).

Na přípravě na mimořádné události a na provádění záchranných a likvidačních prací se účastní následující správní úřady:

- Ministerstvo vnitra;
- Ostatní ministerstva a ústřední správní úřady;
- Orgány krajů;
- Orgány obcí s rozšířenou působností;
- Orgány obcí.

Ministerstvo vnitra

Úkoly Ministerstva vnitra na úseku požární ochrany jsou vymezeny zákonem o požární ochraně, zejména ustanoveními § 24 a § 25. Kromě toho plní obdobně povinnosti uložené zákonem o požární ochraně právnickým osobám a podnikajícími fyzickými osobám.

Ministerstvo vnitra na úseku požární ochrany:

- Schvaluje koncepci organizace a rozvoje požární ochrany;
- Předkládá Ministerstvu financí návrh rozpočtu hasičského záchranného sboru a návrh na poskytnutí dotací občanským sdružením;
- Předkládá Ministerstvu financí návrh účelové dotace pro jednotky sborů dobrovolných hasičů obcí;
- Zabezpečuje ve spolupráci s Ministerstvem financí uvolňování finančních prostředků ze státního rozpočtu na investiční dotace na pořízení a obnovu požární techniky pro obce, jejichž jednotky požární ochrany jsou určeny požárním poplachovým plánem kraje k zásahům mimo svůj územní obvod;
- Po projednání s Ministerstvem obrany organizuje požární ochranu pro období stavu ohrožení státu a válečného stavu a zabezpečuje přípravu na činnost v tomto období;
- Řídí výkon státní správy;
- Vykonává státní požární dozor a je dotčeným orgánem státní správy na úseku požární ochrany;
- Kontroluje plnění úkolů, které tento zákon ukládá HZS krajů;
- Řídí odbornou přípravu a usměrňuje po odborné stránce výkon služby v jednotkách požární ochrany;
- Zabezpečuje výzkum a vývoj;

- Stanoví postup zjišťování příčin vzniku požárů a v závažných případech se zjišťování těchto příčin zúčastňuje, zpracovává rozbor příčin vzniku požárů;
- Stanoví zaměření preventivně výchovné, propagační a ediční činnosti na úseku požární ochrany a podílí se na jejím zabezpečování;
- Vytváří a provozuje informační systém požární ochrany (Damec, Glomb, 2003, s. 105).

Ministerstva a jiné státní orgány

Ministerstva a jiné státní orgány mají podle zákona o požární ochraně v rozsahu své působnosti (§ 3 odst. 1 zákona o požární ochraně) spolupracovat s ministerstvem při zpracovávání koncepce rozvoje požární ochrany. Její součástí by měly být i vybrané koncepční úkoly a další činnosti vyplývající ze stanoveného zaměření preventivně výchovné činnosti na úseku požární ochrany.

Je možno konstatovat, že ke spolupráci při zpracování resortních koncepcí rozvoje požární ochrany, až na výjimky, dosud nedošlo. Kromě toho ministerstva a jiné státní orgány plní obdobně povinnosti uložené zákonem o požární ochraně právnickým osobám a podnikajícím fyzickým osobám (Snášelová, 2003, s. 14).

Orgány krajů

Orgány kraje organizují, usměrňují a sjednocují IZS na území kraje. Pod těmito vágními výrazy je nutné si představit celou škálu činností, které spočívají ve zpracování dokumentace a jejím schvalování (hejtman kraje schvaluje jak havarijní plán kraje, vnější havarijní plány, tak poplachový plán IZS kraje), v organizaci společných jednání a cvičení složek IZS. Servis pro uvedené úkoly obvykle zabezpečuje HZS kraje, krajský úřad má ovšem vlastní oddělení (odbor), který plnění těchto úkolů souvisejících s krizovým řízením sleduje. Krajský úřad je oprávněn i uzavírat součinnostní dohody o vzájemné pomoci při mimořádných událostech s příslušným územním celkem sousedního státu.

Hejtman, vedle své výkonné pravomoci organizovat cvičení a koordinovat záchranné a likvidační práce, zajišťuje prostřednictvím bezpečnostní rady kraje kontrolní funkci vůči IZS. Základní složky IZS jsou na základě nařízení vlády

povinny podávat výroční a jiné zprávy o své činnosti k projednání bezpečnostní radě kraje (Hanuška, Skalská, Dubský, 2010, s. 23).

Dále orgány kraje provádějí:

- Koordinují záchranné a likvidační práce, poskytování zdravotnické pomoci, provádění opatření k ochraně veřejného zdraví a bezodkladných pohřebních služeb;
- Organizují a koordinují evakuaci, nouzové ubytování, nouzové zásobování pitnou vodou, potravinami a dalšími nezbytnými prostředky k přežití obyvatelstva;
- Zajišťují ochranu majetku a podílí se na zajištění veřejného pořádku na území, kde byla provedena evakuace;
- Organizují a koordinují humanitární pomoc;
- Chrání práva a oprávněné zájmy bezprostředně ohrožených osob, které jsou povinny strpět záchranné práce prováděné v zájmu ochrany životů a zdraví osob;
- Nařizují hlášení přechodné změny pobytu osob;
- Nařizují použití občanů povinných civilní službou k realizaci krizových opatření;
- Nařizují vykonávání péče o děti a mládež, pokud tuto péči nemohou v krizové situaci vykonávat rodiče nebo jiný zákonný zástupce (Šenovský, Hanuška, 2006, s. 141).

Orgány obcí s rozšířenou působností

Úkoly orgánů obce s rozšířenou působností se vztahují ke správnímu obvodu obce s rozšířenou působností, tzn. na území, kde obecní úřad s rozšířenou působností vykonává v přenesené působnosti státní správu. Obecní úřad obce s rozšířenou působností zároveň plní úkoly v obci, ve které je jeho sídlo, ale ne z titulu obce s rozšířenou působností, ale z hlediska úkolů obce jako takové.

Orgány obcí s rozšířenou působností provádějí:

- Zajišťují připravenost správního obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a ochranu obyvatelstva;
- Koordinují záchranné a likvidační práce, popřípadě plní úkoly při provádění záchranných a likvidačních prací stanovené Ministerstvem vnitra;
- Organizují součinnost mezi obecním úřadem obce s rozšířenou působností a územními správními úřady s působností v jejich správním obvodu a ostatními obcemi;
- Řídí výstavbu a provoz informačních a komunikačních sítí integrovaného záchranného systému;
- Zabezpečují varování a vyrozumění občanů;
- Organizují a koordinují humanitární pomoc;
- Organizují a koordinují evakuaci, nouzové ubytování, nouzové zásobování pitnou vodou, potravinami a dalšími nezbytnými prostředky k přežití obyvatelstva;
- Vedou evidenci a provádí kontrolu staveb civilní ochrany a staveb dotčených požadavky civilní ochrany v kraji;
- Spolupracují při zpracování vnějšího havarijního plánu a při koordinovaném řešení mimořádné události s krajským úřadem, pokud zóna havarijního plánování nebezpečného podniku přesahuje území správního obvodu obce s rozšířenou působností.

HZS ČR obvykle plní úkoly obecního úřadu s rozšířenou působností prostřednictvím svého územního odboru a veliteli stanic HZS kraje, kteří jsou nejbližšími „partnery“ starostů obcí s rozšířenou působností v oblasti integrovaného záchranného systému, požární ochrany a ochrany obyvatelstva (Šenovský, Hanuška, 2006, s. 37).

Orgány obcí

Obce plní úkoly na úseku požární prevence podle zákona o požární ochraně především v samostatné působnosti. Za stěžejní lze považovat organizování preventivně výchovné činnosti, zpracování stanovené dokumentace požární ochrany a vydávání závazných vyhlášek (se stanovením požárních řádů a podmínek k zabezpečení požární ochrany při akcích, kterých se zúčastňuje větší počet osob).

Obec v samostatné působnosti na úseku požární ochrany:

- Zřizuje jednotku sboru dobrovolných hasičů obce, která provádí hašení požárů a záchranné práce při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech a plní další úkoly podle zákona o integrovaném záchranném systému ve svém územním obvodu (členům jednotky sboru dobrovolných hasičů obce za hašení požárů a záchranné práce při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech v mimopracovní době poskytuje odměnu);
- Udržuje akceschopnost jednotky sboru dobrovolných hasičů obce;
- Zabezpečuje odbornou přípravu členů jednotky sboru dobrovolných hasičů obce;
- Zabezpečuje materiální a finanční potřeby jednotky sboru dobrovolných hasičů obce a požární ochrany;
- Zajišťuje péči o členy jednotky sboru dobrovolných hasičů obce, jakož i péči o zaměstnance zařazené v jednotkách hasičských záchranných sborů podniků, členy jiných jednotek sborů dobrovolných hasičů obce nebo podniků, popřípadě i o osoby vyzvané k poskytnutí osobní pomoci, jestliže zasahují za ztížených podmínek nebo u déle trvajících zásahu na území obce;
- Poskytuje náhradu ušlého výdělku členu jednotky sboru dobrovolných hasičů obce, který se ve své pracovní době nebo v době, ze které mu plyne příjem z podnikání nebo jiné samostatně výdělečné činnosti zúčastní zásahu při požáru nebo jiných záchranných prací při živelních pohromách nebo jiných mimořádných událostech nebo nařízeného cvičení, a nebo nařízené odborné přípravy;

- Zabezpečuje a hradí pro členy jednotky sboru dobrovolných hasičů obce preventivní zdravotní prohlídky;
- Zabezpečuje výstavbu a údržbu objektů požární ochrany a požárně bezpečnostních zařízení zejména pro potřeby svého územního obvodu;
- Zpracovává stanovenou dokumentaci požární ochrany;
- Zřizuje ohlašovnu požárů a další místa, odkud lze hlásit požár;
- Zabezpečuje zdroje vody pro hašení požárů a jejich trvalou použitelnost a stanoví další zdroje vody pro hašení požárů a podmínky pro zajištění jejich trvalé použitelnosti;
- Umožňuje dislokaci jednotek hasičského záchranného sboru v katastrálním území obce podle nařízení kraje a přispívá na provoz a vybavení těchto jednotek (Damec, Glomb, 2003, s. 109).

2.7 Kompetence příslušníků před vstupem k HZS

Kompetence nebo můžeme říci předpoklady k přijetí do služebního poměru příslušníků, vyplývají především ze zákona č. 361/2003 sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Tento zákon upravuje právní poměry fyzických osob, které v bezpečnostním sboru vykonávají službu, jejich odměňování, řízení ve věcech služebního poměru a organizační věci služby. Bezpečnostním sborem se rozumí Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor České republiky, Celní správa České republiky, Vězeňská služba České republiky, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace (zákon č. 361, 2003, § 1).

Do služebního poměru může být přijat státní občan České republiky, který splňuje následující požadavky:

- O přijetí písemně požádá;
- Je starší 18 let;
- Je bezúhonný - za bezúhonného se pro účely tohoto zákona nepovažuje

občan, který byl v posledních 10 letech pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin s horní hranicí trestní sazby odnětí svobody nepřevyšující dva roky, v posledních 15 letech nebyl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin s horní hranicí trestní sazby odnětí svobody převyšující dva roky, avšak nepřevyšující pět let, dále nebyl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin s horní hranicí trestní sazby odnětí svobody vyšší než pět let nebo k výjimečnému trestu, nebo v posledních pěti letech pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, jestliže jeho jednání, kterým spáchal trestný čin, je v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka;

- Splňuje stupeň vzdělání stanovený pro služební místo, na které má být ustanoven, kdy v současné době se jako minimální stupeň vzdělání pro možnost přijetí k hasičskému záchrannému sboru považuje středoškolské vzdělání s maturitou;
- Je zdravotně, osobnostně a fyzicky způsobilý k výkonu služby;
- Je plně způsobilý k právním úkonům;
- Je oprávněný seznamovat se s utajovanými informacemi podle zvláštního právního předpisu, má-li být ustanoven na služební místo, pro které se tato způsobilost vyžaduje;
- Není členem politické strany nebo politického hnutí, a nejde-li o služební poměr příslušníka zpravodajské služby, ani odborové organizace;
- Nevykonává živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost a není členem řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob, které vykonávají podnikatelskou činnost (Zákon č. 361, 2003, § 13).

Pokud budeme brát kompetence v prostředí HZS ČR, jsou to především:

- **Osobnostní** – osobnostní způsobilost občana posuzuje psycholog psychologického pracoviště HZS příslušného kraje. Proti závěru psychologa o osobnostní způsobilosti může podat občan návrh na přezkoumání vedoucímu psychologického pracoviště bezpečnostního sboru. Za osobnostně způsobilého se považuje občan, u něhož byly podle závěru psychologa

bezpečnostního sboru zjištěny takové osobnostní charakteristiky, které jsou předpokladem pro výkon služby v bezpečnostním sboru (Zákon č. 361, 2003, § 15);

Osobnostní charakteristiky, které jsou předpokladem pro výkon služby v bezpečnostním sboru, splňuje občan nebo příslušník, pokud je:

- Intelektivě v pásmu průměru nebo vyšším;
- Emočně stabilní;
- Psychosociálně vyzrálý;
- Odolný vůči psychické zátěži;
- S žádoucí motivací, postoji a hodnotami;
- Bez nedostačivosti v oblasti volných procesů;
- Bez nedostačivosti v oblasti poznávacích procesů;
- Bez nedostačivosti v oblasti autoregulace;
- Bez znaků nežádoucí agresivity a bez psychopatologické symptomatiky (Vyhláška č. 487, 2004, § 1).

- **Zdravotní** – zdravotní způsobilost občana posuzuje zařízení závodní preventivní péče na základě výpisu ze zdravotnické dokumentace registrujícího lékaře, výsledku lékařské prohlídky a dalších potřebných vyšetření.

Proti lékařskému posudku o zdravotní způsobilosti může podat občan návrh na přezkoumání vedoucímu zdravotnického zařízení. Ministerstvo, v dohodě s Ministerstvem financí, Ministerstvem spravedlnosti, zpravodajskými službami a Ministerstvem zdravotnictví stanoví vyhláškou seznam nemocí, stavů nebo vad, které vylučují nebo omezují zdravotní způsobilost občana pro výkon služby, obsah lékařských vyšetření, náležitosti lékařského posudku a dobu jeho platnosti (Zákon č. 361, 2003, § 15).

Zdravotní klasifikace v seznamu nemocí, stavů a vad se člení podle zdravotní náročnosti na sloupce I až III, k nimž je přiřazena statistická značka, která odpovídá příslušné zdravotní způsobilosti občana nebo

příslušníka pro výkon služebního místa. Statistická značka „A“ vyjadřuje jeho zdravotní způsobilost bez omezení, statistická značka „C“ vyjadřuje omezení jeho zdravotní způsobilosti pro výkon specifických činností a statistická značka „D“ vyjadřuje jeho nezpůsobilost pro službu v HZS ČR. Zdravotní stav občana pro přijetí musí vždy odpovídat zdravotní klasifikaci „A“ (Vyhláška č. 393, 2006, oddíl I).

- **Fyzická** – za fyzicky způsobilého se považuje občan, který vyhovuje požadavkům na tělesnou zdatnost, jež stanoví ředitel bezpečnostního sboru služebním předpisem pro výkon služebního místa, na které má být ustanoven. Fyzická způsobilost příslušníka HZS ČR pro výkon služby se ověřuje podle jednotných požadavků stanovených v rozsahu potřebném pro činnost vykonávanou v rámci služebního zařazení příslušníka. Pro zkoušku fyzické způsobilosti se příslušníci dělí do tří skupin (A, B, C) podle funkčního zařazení a do šesti věkových kategorií pro muže a ženy (18 – 29 let, 30 – 35, 36 – 40, 41 – 45, 46 – 50, 51 a více let).

Při zkoušce fyzické způsobilosti musí příslušníci splnit dva silové a jeden vytrvalostní test, přičemž u každého testu je alternativní výběr. Mezi silové disciplíny patří kliky, sedy-lehy, shyby, přednožování v lehu a mezi vytrvalostní disciplíny patří běh na 2000 m a nebo plavání 200 m.

Dosažené výkony se v jednotlivých disciplínách hodnotí podle bodových tabulek. Body dosažené ve třech plněných disciplínách se sčítají pro celkové hodnocení, přičemž ani v jedné disciplíně nesmíme dosáhnout bodové minimum (Vyhláška č. 324, 2001, § 1).

3 Vzdělávací systém HZS ČR

Vzdělávání příslušníků a zaměstnanců HZS ČR probíhá v rámci komplexního systému, který plně pokrývá obsah činností v působnosti HZS ČR a pružně reaguje na potřeby výkonu služby v HZS ČR. Tento systém vzdělávání je zdrojem kvalitně připravených lidí pro úkoly v působnosti HZS ČR. Vzdělávání je jedním ze strategických prostředků, který příslušníky a zaměstnance HZS ČR vede k profesionalitě a loajalitě k výkonu služby.

V tomto pojetí systém vzdělávání naplňuje vzdělávací potřeby příslušníků a zaměstnanců HZS ČR a plní tak též roli motivačně-stabilizačního prvku. Kvalitní péče o vzdělávání a prohlubování kvalifikace, možnosti kariérního růstu a naplňování vzdělávacích potřeb příslušníků a zaměstnanců HZS ČR podporuje jejich identifikaci se službou v HZS ČR a kvalitu plnění stanovených úkolů. Tento přístup vede zároveň ke zvýšení prestiže HZS ČR jako zaměstnavatele, a tím pozitivně ovlivňuje stabilizaci specialistů, kteří znamenají pro každou instituci citlivý a cenný lidský potenciál, rovnocenný s finančním či věcným kapitálem.

Cíle vzdělávání mají určující vliv na naplnění vize tak, aby výsledkem vzdělávání byl odborně připravený, vysoce motivovaný, profesionální příslušník nebo zaměstnanec HZS ČR s vysokým etickým standardem. To je nejvyšší poslání vzdělávání, ke kterému jsou vedeni všichni příslušníci a zaměstnanci HZS ČR.

Z hlediska cílů vzdělávání je důležité, aby vzdělávání nezprostředkovávalo pouze znalosti a dovednosti pro plnění úkolů v praxi, nýbrž aby bylo zaměřeno i na eticko-ideovou oblast a u příslušníků a zaměstnanců HZS ČR podporovalo identifikaci s hodnotami HZS ČR a rozvíjelo postoje důležité z hlediska výkonu služby. Toto má mimořádný význam zejména na začátku kariéry v HZS ČR.

V průběhu celoživotního vzdělávacího procesu je potřebné u příslušníků a zaměstnanců HZS ČR rovněž podporovat rozvoj právního vědomí, smysl pro disciplínu a pro práci v týmu. Tento systém vzdělávání je nastaven tak, aby bylo i nadále zajištěno rovněž plnění zákonné povinnosti uložené Ministerstvu vnitra řídit odbornou přípravu a usměrňovat po odborné stránce výkon služby v jednotkách požární ochrany, tzn. i v jednotkách HZS podniků a jednotkách sborů dobrovolných hasičů (Ministerstvo vnitra – GR, 2011, s. 4).

3.1 Druhy vzdělávání u HZS ČR

Kurzy slouží k získání odborné způsobilosti, kterou potřebuje každý příslušník k výkonu své pracovní pozice u hasičského záchranného sboru a prodloužení platnosti osvědčení o odborné způsobilosti.

V souladu se zákonem č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, v platném znění, vykonávají příslušníci HZS ČR své funkce s požadovanou odbornou způsobilostí na služební místo, na které jsou ustanoveni. Platnost osvědčení o odborné způsobilosti je ve smyslu vyhlášky č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, v platném znění, omezena na dobu pěti let. Platnost osvědčení o odborné způsobilosti je nezbytné prodloužit vždy na další pětileté období. K získání odborné způsobilosti nebo prodloužení platnosti osvědčení o odborné způsobilosti je příslušník povinen zúčastňovat se v předepsaném rozsahu odborné přípravy, která je stanovena pro jeho odborné zaměření – profilaci.

Odbornou způsobilost pro vybraná služební místa získává příslušník HZS ČR ve Vstupní přípravě příslušníků HZS ČR řádným ukončením profilačního modulu a složením závěrečné zkoušky (Ministerstvo vnitra – GR HZS, 2011, s. 10)

- **Vstupní příprava příslušníků HZS ČR** – každý nově přijatý příslušník HZS ČR musí po přijetí do služebního poměru v HZS ČR absolvovat Vstupní přípravu příslušníků HZS ČR. Od roku 2005 prošly kurzy Vstupní přípravy příslušníků HZS ČR úpravami založenými na výsledcích ověřování těchto kurzů v praxi.

V první fázi byla Vstupní příprava modifikována pro jednotlivé cílové skupiny v HZS ČR, pro příslušníky HZS ČR zařazené na služebních místech na úseku IZS, pro příslušníky na úseku požární prevence, ochrany obyvatelstva a civilní nouzové připravenosti a pro příslušníky zařazené na úsecích administrativních. Toto členění se projevilo jako nedostatečné a následně byl připraven modulový systém VPP, který zohledňuje jak potřebu všeobecné informovanosti všech příslušníků HZS ČR o hasičském záchranném sboru, tak i jejich úzkou profilaci do oblastí, ve kterých budou vykonávat službu.

Vstupní příprava v sobě zahrnuje vzdělávání podle usnesení vlády č. 1542 ze dne 30. listopadu 2005 o pravidlech vzdělávání zaměstnanců ve

správních úřadech, která jsou povinná i pro příslušníky HZS ČR. Aby se zabránilo duplicitám v systému vzdělávání příslušníků HZS ČR, byl obsah povinného vstupního vzdělávání úvodního včleněn do pravidelné odborné přípravy příslušníků HZS ČR a obsah vstupního vzdělávání následného do Vstupní přípravy.

Modulový systém byl připraven jako systém otevřený, který umožní i do budoucna tvořit v případě potřeby nové profilační moduly dle požadavků výkonu služby. Vstupní příprava příslušníků HZS ČR je rozčleněna do čtyř modulů. Příslušníci, kteří nezískají odbornou způsobilost pro svoje služební zařazení ve Vstupní přípravě, absolvují k získání odborné způsobilosti vzdělávací program stanovený pro jejich služební zařazení interním aktem řízení generálního ředitelství HZS ČR (Pokyn generálního ředitele, sbírka částka 23, 2010, s. 3).

Vstupní přípravě příslušníků se obsáhleji věnujeme v empirické části práce.

- **Vzdělávací programy k získání odborné způsobilosti a k prodloužení platnosti osvědčení o odborné způsobilosti** – systém vzdělávacích programů k získání odborné způsobilosti je v současné době vytvořen. Ve stávajícím systému je realizováno celkem šestnáct vzdělávacích programů k získání odborné způsobilosti (šest z nich ve Vstupní přípravě) a šestnáct kurzů k prodloužení platnosti osvědčení o odborné způsobilosti. Tento systém nekoresponduje plně se současnými potřebami HZS krajů, protože vzhledem k novému pojetí Vstupní přípravy není optimálně nastaven obsah jednotlivých vzdělávacích programů k získání odborné způsobilosti, kterou nelze získat v rámci profilačních modulů přípravy.

Vzhledem ke skutečnosti, že ve Vstupní přípravě příslušníci získávají obsáhlejší informace, než tomu bylo v původním systému základní odborné přípravy/nástupního odborného výcviku, je nezbytné odstranit v současném systému vzdělávacích programů k získání odborné způsobilosti případné duplicity (Ministerstvo vnitra – GŘ HZS, 2011, s. 10).

Do seznamu k získání odborné způsobilosti patří kurzy:

- Strojníků;
- Strojní služby;

- Řízení služeb;
 - Chemické služby;
 - Technické služby;
 - Řízení služeb;
 - Spojové služby;
 - Taktické řízení;
 - Operační řízení I;
 - Operační řízení II;
 - Požární prevence, ochrana obyvatelstva a plánování;
 - Takticko-strategické řízení;
 - Řízení služeb.
- **Specializační kurzy** – jsou vzdělávací programy, které jsou určeny pro příslušníky HZS ČR, zaměstnance HZS podniku, členy sboru dobrovolných hasičů obcí nebo členy SDH podniku. Ve specializačních kurzech studující získávají specializaci pro výkon činností při výkonu služby nebo zaměstnání nebo pro výkon činností ve vymezené tarifní třídě.

Do specializačních kurzů patří:

- Potápěč I. stupně;
- Potápěč II. stupně;
- Potápěč III. stupně;
- Instruktor potápění;
- Potápění s dýchací směsí NITROX;
- Kyslíkové dýchací přístroje;
- Kurz pro obsluhu přenosných motorových pil v jednotce PO Z;
- Kurz pro obsluhu přenosných motorových pil v jednotce PO P;
- Kurz pro instruktora obsluhy přenosných motorových pil Z;
- Kurz pro instruktora obsluhy přenosných motorových pil P;
- Základní odborná příprava hasičů se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou;
- Základní odborná příprava hasičů – instruktorů pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou;

- Pravidelná odborná příprava hasičů – instruktorů pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou;
 - Odborná příprava hasičů – instruktorů vzdělávacích zařízení MV – generálního ředitelství HZS ČR pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou;
 - Vůdce malého plavidla;
 - Kurz jeřábníků a vazačů HZS ČR;
 - Obsluhy automobilových vysokozdvizných plošinových žebříků;
 - Instruktor obsluhy CCS-COBRA;
 - Rozhodčí soutěží ve vyprošťování zraněných osob z havarovaných vozidel;
 - Posttraumatická intervenční péče;
 - Kurz pro rozhodčí – instruktory v požárním sportu Z;
 - Kurz pro rozhodčí – instruktory v požárním sportu P;
 - Manipulace se zvířaty při mimořádných událostech;
 - Varování a vyrozumění ze zadávacího terminálu I. až IV. úrovně (Centrum, Alarm) pro běžné uživatele;
 - Varování a vyrozumění ze zadávacího terminálu I. až IV. úrovně (Centrum, Alarm) pro privilegované uživatele;
 - Jednotný systém varování a vyrozumění – systém selektivního radiového návěštění;
 - Správa zadávacích terminálů všech úrovní pro databázové správce;
 - Protipožární kurz pro posádky námořních lodí – základní;
 - Protipožární kurz pro posádky námořních lodí – základní obnovovací;
 - Protipožární kurz pro posádky námořních lodí – pokročilý;
 - Protipožární kurz pro posádky námořních lodí – pokročilý obnovovací;
 - Neodkladná zdravotnická pomoc (Ministerstvo vnitra – GŘ, 2012, s. 1–2).
- **Doplňkové kurzy** – jsou zaměřené na doplnění nezbytných znalostí, dovedností a návyků potřebných pro výkon činností, jimiž je charakterizováno služební (pracovní) místo. V těchto kurzech studující nezískává odbornou způsobilost ani specializaci.

Mezi doplňkové kurzy patří:

- Doplňkový kurz 1 – kontrolní činnost;

- Doplnkový kurz 2 – stavební prevence;
 - Doplnkový kurz 3 – vyšetřování požárů;
 - Doplnkový kurz 4 – preventivně výchovná činnost;
 - Doplnkový kurz 5 – krizové řízení a ochrana obyvatelstva;
 - Dokumentace při vyšetřování požárů;
 - Obsluha programového balíku SEOD HZS;
 - Obsluha programového balíku SEOD HZS P;
 - Psychologické aspekty řízení lidských zdrojů v HZS ČR;
 - Vyprošťování zraněných osob z havarovaných vozidel;
 - Radiační ochrana Z;
 - Radiační ochrana P;
 - Práce v divoké vodě;
 - Dekontaminace hasičů;
 - Detekce, monitorování a odběr vzorků nebezpečných chemických látek;
 - Aplikace přetlakové ventilace;
 - Varování a tísňové vyrozumění obyvatelstva v podmínkách jednotného systému varování a vyrozumění – systému selektivního radiového návštěvního pro orgány HZS;
 - Varování a tísňové vyrozumění obyvatelstva v podmínkách jednotného systému varování a vyrozumění – systému selektivního radiového návštěvního pro orgány obcí;
 - Krizové řízení pro specialisty na havárie s únikem nebezpečných látek;
 - Kurz pro pracovníky chemických laboratoří HZS krajů – chemická část;
 - Kurz pro pracovníky chemických laboratoří HZS krajů – radiační část (Ministerstvo vnitra – GŘ, 2012, s. 3).
- **Příprava na vykonání služební zkoušky** – probíhá v souladu a právními předpisy a interními akty řízení HZS ČR v rámci týdenního kurzu před závěrečnou služební zkouškou;
 - **Pravidelná odborná příprava** – hraje nezastupitelnou roli v celoživotním vzdělávání příslušníků HZS ČR, která probíhá v souladu s právními předpisy a interními akty řízení generálního ředitelství HZS ČR. Její obsah je

pravidelně aktualizován v závislosti na měnících se požadavcích výkonu služby.

Výše uvedený systém vzdělávání příslušníků HZS ČR je koordinován, organizován a metodicky řízen oddělením vzdělávání (Ministerstvo vnitra – GŘ HZS, 2011, s. 11).

3.2 Vzdělávání jednotek sboru dobrovolných hasičů

Kromě zdravotní způsobilosti, kterou musí členové jednotky sboru dobrovolných hasičů jedenkrát za dva roky absolvovat, jsou členové jednotky povinni každoročně absolvovat také pravidelnou odbornou přípravu a podrobovat se každoročnímu ověřování svých znalostí a praktických dovedností získaných při pravidelné odborné přípravě. Pravidelná odborná příprava zahrnuje prohlubování odborných znalostí, tělesnou přípravu, prověřovací a taktická cvičení. Součástí pravidelné odborné přípravy jsou i požadavky § 37 vyhlášky o jednotkách požární ochrany zahrnující přezkušování členů jednotky z bezpečnosti a organizace práce jedenkrát za dva roky a další podmínky odborné přípravy ve vztahu k použití požární techniky a věcných prostředků (kondiční jízdy požární technikou, použití izolačních dýchacích přístrojů apod.). Pravidelnou odbornou přípravu členů řídí, organizuje a ověřuje velitel jednotky.

Základní zaměření odborné přípravy stanoví generální ředitelství HZS ČR. Toto zaměření rozpracovává dále HZS kraje, které může stanovit další témata a vydává je pokynem ředitele HZS kraje. Tyto pokyny jsou pro obec závazné. Podle tohoto zaměření velitel jednotky zpracuje roční plán odborné přípravy, v němž zohlední i předurčenost jednotky k záchranným pracím, a dále může doplnit potřebná témata. Vhodné je rozpracovat roční plán i do měsíčních plánů. Součástí odborné přípravy mohou být i instrukčně metodická zaměstnání, porady nebo specializační kurzy ve vzdělávacích zařízeních Ministerstva vnitra nebo HZS kraje. Záznam o pravidelné odborné přípravě musí dle § 18 vyhlášky o jednotkách PO obsahovat údaje a záznamy o odborné přípravě obsahující téma odborné přípravy, datum odborné přípravy a seznam na školení přítomných hasičů,

a je-li tématem ochrana zdraví a života hasičů při zásahu, i jejich podpisy a podpisy školitelů.

Pravidelná odborná příprava se ověřuje jedenkrát v každém kalendářním roce. Ověřením odborné přípravy se rozumí také přezkoušení znalostí a praktických dovedností (§ 32 vyhlášky o jednotkách PO) u každého hasiče jednotky.

O výsledku ověření odborné přípravy se vyhotoví protokol, který je součástí dokumentace o odborné přípravě. Hasiči, který neuspěje při ověření odborné přípravy, se umožní nejpozději do tří měsíců toto ověření opakovat.

Členové dobrovolných jednotek PO mohou samostatně vykonávat službu při zdolávání požáru až po absolvování základní odborné přípravy. V souladu s § 40 odst. 4 vyhlášky č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany se musí každý člen dobrovolné jednotky PO zúčastnit základní odborné přípravy nejméně v rozsahu 40 vyučovacích hodin, nejpozději do jednoho roku od zařazení do dobrovolné jednotky PO (Zákon o požární ochraně, 1985, § 72).

Obsahem základní odborné přípravy jsou zejména:

- **Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů;**
 - Druhy jednotek PO;
 - Povinnosti členů dobrovolných jednotek PO;
 - Základní úkoly jednotek PO;
 - Odborná příprava a odborná způsobilost;
 - Povinnost mlčenlivosti;
 - Orgány státní správy a samosprávy a jejich působnost.
- **Vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany;**
 - Vnitřní organizace jednotek PO;
 - Vybavení jednotek PO a používání požární techniky a věcných prostředků požární ochrany;

- Podmínky akceschopnosti jednotek PO;
- Velení a činnost hasičů při zásahu;
- Činnost jednotek PO na úseku civilní ochrany a ochrany obyvatelstva.
- **Nařízení vlády č. 172/2001 Sb., k provedení zákona o požární ochraně, ve znění nařízení vlády č. 498/2001 Sb;**
 - Minimální podmínky a rozsah poskytování péče zasahujícím osobám;
 - Systém pracovní pohotovosti mimo pracoviště členů dobrovolných jednotek SDH vybraných obcí kategorie JPO II a odměna za ni;
 - Způsob poskytování náhrady ušlého výdělku členům jednotek SDH obce;
 - Podmínky akceschopnosti jednotek SDH vybraných obcí.
- **Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb;**
 - Vymezení pojmů;
 - Složky integrovaného záchranného systému;
 - Struktura IZS;
 - Organizace záchranných a likvidačních prací v místě zásahu.
- **Požárně-technické charakteristiky a technicko-bezpečnostní parametry látek;**
- **Bezpečnost práce u zásahu, zdroj – Bojový řád jednotek PO;**
- **Činnost a taktické postupy při zásahu, zdroj – Bojový řád jednotek PO;**
- **Zdravotní příprava – poskytování první předlékařské pomoci;**

- **U hasičů určených velitelem dobrovolné jednotky PO k plnění některých úkolů na úseku chemicko-technické služby příprava ve specializačním kurzu;**
- **U hasičů určených k používání izolačních vzduchových dýchacích přístrojů příprava ve specializačním kurzu** (Pokyn Generálního ředitele, 2003, s. 1).

Ověřování odborné způsobilosti strojníků, velitelů družstev a velitelů dobrovolných jednotek PO se provádí ověřením teoretických znalostí ústní odpovědí na tři otázky nebo písemně, a to formou testu nebo samostatně zpracované práce, v případě testu musí být zodpovězeno správně alespoň 80 % otázek. Tam, kde to stanoví učební osnovy, se ověřování odborné způsobilosti provádí též formou praktické zkoušky.

Ověřování odborné způsobilosti provádí nejméně před tříčlennou komisí, kterou zřídí HZS kraje viz § 72 odst. 5 písm. b zákona o požární ochraně. O zkoušce a jejím výsledku se vyhotoví protokol. Osvědčení o odborné způsobilosti se vydává s platností na dobu pěti let.

Zkouška k získání odborné způsobilosti nebo prodloužení platnosti odborné způsobilosti se považuje za úspěšnou, jestliže byl zkoušený člen ze všech částí zkoušky hodnocen stupněm prospěl.

Pokud strojníci, velitelé družstev a velitelé dobrovolných jednotek PO při ověřování odborné způsobilosti neuspěli a podrobí se novému ověření odborné způsobilosti z té části zkoušky, z které neuspěli nejpozději do tří měsíců, prodloužuje se platnost jejich stávajícího osvědčení o odborné způsobilosti o tuto lhůtu. Podrobit se ověření odborné způsobilosti lze v této lhůtě jen jedenkrát (Vyhláška o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, 2001, § 35 odst. 6).

Ověřování odborné způsobilosti pro výkon funkce strojník, velitel družstva a velitel dobrovolné jednotky PO se nepodrobují absolventi středních a vyšších škol PO nebo absolventi vysokoškolského studia, jehož součástí je ověřovací program pro odbornou způsobilost na úseku PO schválený Ministerstvem vnitra a pokud od ukončení jejich studia neuplynula doba delší než pět let (Vyhláška o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, 2001, § 35 odst. 3).

HZS kraje, který vydává osvědčení o odborné způsobilosti, může osvědčení o odborné způsobilosti odejmout, vykazuje-li odborně způsobilá osoba ve své činnosti závažné nedostatky. Hasiči z povolání, kteří jsou odborně způsobilí pro výkon funkce velitel družstva nebo funkce vyšší, jsou současně způsobilí pro výkon funkce velitel dobrovolné jednotky PO a hasiči z povolání, kteří jsou odborně způsobilí pro výkon funkce strojník, jsou současně odborně způsobilí pro výkon funkce strojník dobrovolné jednotky PO (Zákon o požární ochraně, 1985, § 72 odst. 6).

3.3 Vzdělávání v oblasti krizového řízení

Ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot je spolu se zajištěním svrchovanosti, územní celistvosti a ochranou demokratických základů České republiky základní povinností a tedy i funkcí státu. Zahrnuje soubor činností a postupů s cílem minimalizace negativních dopadů možných mimořádných událostí na zdraví a životy lidí a jejich životní podmínky. Vzdělávání pracovníků veřejné správy v oblasti krizového řízení je v návaznosti na reformu veřejné správy a vstup České republiky do Evropské unie velmi důležitým krokem k zajištění podmínek pro řešení možných mimořádných událostí získáním odborných znalostí, technickou a technologickou připraveností na zvládání krizových situací, a také tvorbou nebo aktualizací legislativy v souvislosti s harmonizací vzájemné spolupráce mezi zeměmi Evropské unie.

Realizací vzdělávání v oblasti krizového řízení bylo po odborné stránce pověřeno Ministerstvo vnitra v součinnosti s Ministerstvem obrany a Správou státních hmotných rezerv. Koordinací vzdělávacího procesu v oblasti krizového řízení bylo pověřeno generální ředitelství HZS ČR. Generální ředitel HZS ČR a náměstek ministra vnitra ustavil dne 31. října 2001 mezirezortní pracovní skupinu složenou ze zástupců Ministerstva vnitra, Ministerstva obrany a Správy státních hmotných rezerv. Od roku 2003 byl do pracovní skupiny kooptován zástupce Ministerstva zdravotnictví. Tato skupina současně plnila úlohu pracovního a poradního orgánu pro řešení otázek spojených s problematikou koordinace procesu vzdělávání v oblasti krizového řízení a nouzového plánování (GŘ HZS ČR, 2004, s. 2).

Cílem vzdělávání v oblasti krizového řízení je:

- Systémové řešení přípravy osob v předmětné oblasti;
- Stanovení cílových skupin;
- Stanovení způsobů a zásad pro zpracování rámcových vzdělávacích programů pro jednotlivé cílové skupiny;
- Vytvořit podmínky k získávání a prohlubování kvalifikace a její zvyšování v oblasti potřebné pro činnost profesionálních pracovníků a osob dotčených oblastí krizového řízení;
- Realizovat koordinaci a výkon státní správy v oblasti činností spojených se vzděláváním v krizovém řízení v odpovědnosti Ministerstva vnitra ve spolupráci s dalšími zainteresovanými ústředními správními úřady.

Legislativní základ procesu vzdělávání v oblasti krizového řízení v České republice je tvořen zákony a odvozenými legislativními předpisy a dalšími dokumenty řešícími zejména problematiku:

- Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice;
- Krizového řízení, ochrany obyvatelstva, ochrany ekonomiky, obrany státu, vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku, integrovaného záchranného systému a hospodářských opatření pro krizové stavy;
- Dále se jedná o právní normy a další interní akty řízení nově upravující přípravu a vzdělávání státních zaměstnanců a zaměstnanců ve správních úřadech a úředníků samosprávných celků;
- Zákon č. 218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon);
- Zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů;

- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů;
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů;
- Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů;
- Usnesení vlády č. 1028/2001 o pravidlech, kterými se stanoví způsob přípravy zaměstnanců ve správních úřadech a v Úřadu vlády ČR, plánů krizového řízení dalších ústředních správních úřadů (GŘ HZS ČR, 2004, s. 3–4).

Příprava osob se v předmětné oblasti člení na dvě úrovně, a to získání kvalifikace cestou vyššího odborného vzdělávání nebo vysokoškolského vzdělávání, což znamená, že se uskutečňuje získávání kvalifikace a v určitých případech také její prohlubování. Je realizováno v rámci akreditovaných vzdělávacích a studijních programů vytvářených VOŠ a VŠ a akreditovanými MŠMT. Jeho rozpracování je v kompetenci příslušných škol.

Druhým způsobem je další profesní vzdělávání, které je určeno pro cílové skupiny pracovníků se zaměřením na prohloubení kvalifikace potřebné k výkonu funkce nebo činnosti v oblasti krizového řízení, její udržování a pravidelnou aktualizaci odborných znalostí včetně získávání a prodlužování odborné způsobilosti opravňující k výkonu určených činností a doplnění potřebných znalostí z oblasti krizového řízení pro konkrétní funkce nebo činnosti, jejich udržování a pravidelnou aktualizaci. Další profesní vzdělávání bude zabezpečováno formou vzdělávacích programů pro příslušné cílové skupiny zainteresovaných pracovníků.

Obsahová náplň vzdělávacích programů bude respektovat následující kategorizaci vzdělávacích modulů:

- MODUL A; průřez problematikou krizového řízení;
- MODUL B; úvod do problematiky krizového řízení;
- MODUL C; krizové řízení při nevojenských krizových situacích;
- MODUL D; obrana státu;

- MODUL E; ochrana obyvatelstva;
- MODUL F; ochrana ekonomiky;
- MODUL G; vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek;
- MODUL H; hospodářská opatření pro krizové stavy;
- MODUL I; integrovaný záchranný systém;
- MODUL J; krizové řízení v oblasti zdravotnictví (GŘ HZS ČR, 2004, s. 5).

Ve shodě s cíli a ve shodě s existujícím legislativním rámcem byly jako relevantní stanoveny následující cílové skupiny včetně návrhu systémového řešení přístupu jejich členů ke vzdělávání v předmětné oblasti:

- Úředníci územních samosprávných celků, kde v rámci této cílové skupiny se jedná zejména o:
 - Vedoucí úřadů odpovídající znalosti získají absolvováním vzdělávacího modulu A v rámci vzdělávání vedoucích úředníků a vedoucích úřadů zvláštní část;
 - Vedoucí úředníky s obecnou odpovědností odpovídající znalosti získají absolvováním vzdělávacího modulu A v rámci vzdělávání vedoucích úředníků a vedoucích úřadů;
 - Vedoucí úředníky s přímou odpovědností v oblasti krizového řízení; odpovídající znalosti získají absolvováním modulu A v rámci vzdělávání vedoucích úředníků a vedoucích úřadů zvláštní část;
- Státní a ostatní zaměstnanci ve správních úřadech, kde se v rámci této cílové skupiny jedná zejména o:
 - Členy vrcholového managementu s obecnou odpovědností; rozsah potřebných znalostí odpovídá vzdělávacímu modulu A;
 - Členy vrcholového managementu s přímou odpovědností v oblasti krizového řízení. Rozsah požadovaných znalostí odpovídá vzdělávacímu modulu B až J;

- Členy středního managementu s obecnou odpovědností; rozsah potřebných znalostí odpovídá vzdělávacímu modulu A;
- Členy středního managementu s přímou odpovědností v oblasti krizového řízení; rozsah požadovaných znalostí odpovídá vzdělávacím modulům B až J;
- o Osoby, jejichž služební vztahy se řídí zvláštními právními předpisy pro ozbrojené síly a bezpečnostní sbory (např. HZS ČR, AČR, PČR);
- o Ostatní osoby u právnických osob a podnikajících fyzických osob, jejichž pracovní náplň je dotčena povinnostmi ve vztahu ke krizovému plánování;
- o Volení a další funkcionáři nepodléhající požadavkům na vzdělávání podle výše uvedených právních předpisů a vyžadující individuální přístupy.

Toto systémové řešení procesu vzdělávání v oblasti krizového řízení respektuje existující legislativní rámec. Jeho realizace je jednou z priorit krizového řízení v České republice. Systematická příprava v oblasti krizového řízení je rovněž prioritou zemí Evropské unie (GŘ HZS ČR, 2004, s. 7).

3.4 Střediska a zařízení pro vzdělávání příslušníků HZS ČR

Náročnost a složitost činnosti hasičů na místě zásahu, používané věcné a technické prostředky požární ochrany a stále dokonalejší technologické a taktické postupy nutí k zamyšlení nad formami výcviku, kterými musí hasiči projít.

V rámci odborné přípravy mají příslušníci získávat nejenom potřebné teoretické znalosti z hlediska jejich bezpečnosti při výkonu služby, ale je důležité rozvíjet rovněž jejich dovednosti a návyky. K trendům vyspělých zemí dnes patří, že formy vzdělávání a výcviku se stále více přibližují podmínkám, se kterými se hasiči setkávají při reálném zásahu. Požadavkem současné doby je rovněž vytvořit prostorové podmínky pro pravidelný společný výcvik složek integrovaného záchranného systému a dalších záchranných a pomocných organizací.

V současné době jsou u HZS ČR zajištěny podmínky, které umožní, aby příslušníci HZS ČR a ostatní hasiči prováděli výcvik v situacích a prostorech

přibližujících se realitě, a také aby se mohli sevířit s ostatními bezpečnostními a záchrannými složkami České republiky i ze zahraničí.

Mezi zařízení pro vzdělávání příslušníků hasičského záchranného sboru patří:

- **Institut ochrany obyvatelstva v Lázních Bohdaneč** – v rámci vzdělávacího systému HZS ČR se Institut ochrany obyvatelstva zaměřuje ve své specializaci na oblast ochrany obyvatelstva a krizového řízení s důrazem na intenzivní propojování oblastí vzdělávacího procesu s vědou a výzkumem, který Institut ochrany obyvatelstva provozuje. Zabezpečuje také vzdělávání k získání odborné způsobilosti v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení, získání odbornosti k obsluze jednotného systému varování a vyrozumění, pravidelnou přípravu chemických laboratoří krajů v oblasti chemické i radiační včetně specializačních a doplňkových kurzů.

Dále je zapojen do pravidelného vzdělávání lektorů a instruktorů ve výše uvedených oblastech. Je zapojen do organizace a provádění manažerského vzdělávání.

Nadále je ve spolupráci se Státním úřadem pro jadernou bezpečnost a věnuje velkou pozornost organizaci mezinárodních kurzů pro přípravu osob z celého světa pro Organizaci OSN pro zákaz chemických zbraní v rámci úmluvy o zákazu chemických zbraní (www.ioolb.cz [online]. [cit. 2012-11-27]).

- **Záchranný útvar HZS ČR** – záchranný útvar se sídlem v Hlučíně se může hlásit k tradicím útvarů civilní ochrany, konkrétně k 75. záchranné a výcvikové základny Olomouc Armády ČR, která vznikla v roce 1991. Útvar prošel několika reorganizacemi. V průběhu roku 2000 u základny vznikl odloučený záchranný prapor, dislokovaný v posádce Hlučín, který v roce 2004 tvořil základ nově vznikajícího 157. záchranného praporu.

Usnesením Vlády ČR ze dne 22. října 2007 č. 1194 a schválením transformace resortu Ministerstva obrany bylo rozhodnuto o předání 157. záchranného praporu Armády ČR dislokovaného v Hlučíně HZS ČR. Následně byl přijat zákon č. 260 ze dne 25. června 2008, kterým se měnil

zákon č. 238/2000 Sb., o hasičském záchranném sboru České republiky, s účinností od 1. ledna 2009. Na základě tohoto zákona dnem 1. ledna 2009 vznikl Záchranný útvar HZS ČR s úkolem plnit zejména mimořádné úkoly HZS ČR a k tomu provádět výcvik.

Záchranný útvar plní následující úkoly:

- Vyhledávání, vyprošťování a záchrana osob ze zavalených objektů;
- Záchranné a potápěčské práce na vodě;
- Zemní práce (uvolňování koryt řek, zavalených komunikací apod.);
- Vyprošťování zaklíněné nebo havarované techniky;
- Používání trhaviny k demoličním pracím;
- Provádění radiačního a chemického průzkumu, vytyčování nebezpečných oblastí;
- Dekontaminace osob, techniky, materiálu, terénu;
- Likvidace úniku ropných produktů;
- Sběr a likvidace uhynulých živočichů;
- Evakuace osob, přeprava hospodářských zvířat a materiálu;
- Distribuce pitné vody;
- Zajištění nouzového přežití obyvatel pomocí humanitární základny (300 – 400 osob);
- Záchranná a humanitární činnost;
- Poskytování záchranné a humanitární pomoci v zahraničí;
- Specialisté potápěči – lezci;
- Kynologové;
- Specialisté na trhací práce;
- Zdravotníci;
- Specialisté Black-out;
- Vstupní příprava nových příslušníků HZS;
- Základní příprava pro práci v hasičských jednotkách;

- Speciální tělesná příprava;
 - Chemická příprava;
 - Topografická;
 - Spojovací;
 - Základy práva;
 - Zdravotní a psychologická příprava.
 - Řidičské oprávnění typu „B“, „C“, „D“, „E“;
 - Výcvik v získávání řidičských oprávnění příslušníků HZS;
 - Periodická školení k získání povolení k řízení služebních vozidel (Záchranný útvar HZS ČR [online]. [cit. 2012-11-27]).
- **Střední odborná škola požární ochrany a Vyšší odborná škola požární ochrany ve Frýdku-Místku (dále jen „SOŠ PO a VOŠ PO“ ve Frýdku-Místku)** – v sobě zahrnuje dva subjekty, SOŠ PO a VOŠ PO.
- **Střední odborná škola požární ochrany** – s rozšiřujícím se spektrem činností roste v HZS ČR potřeba zaměstnávat odborníky kvalifikované v nejrůznějších, zejména v technických oborech. To mění přístup k systému přípravy příslušníků HZS ČR. Vzhledem k vývoji zásahové činnosti a z hlediska efektivity vzdělávání je optimální připravovat na výkon činností v působnosti HZS ČR odborníky, kteří odbornou kvalifikaci v požadovaném oboru již získali na specializovaných školách, a kteří si svoji kvalifikaci rozšíří o specializaci v oblasti požární ochrany a v dalších oblastech, které jsou v působnosti HZS ČR.

Střední odborná škola požární ochrany zabezpečuje především organizování jednotlivé maturitní zkoušky ve smyslu § 113 školského zákona, tato forma umožní příslušníkům HZS ČR kvalifikovaným v jiných technických oborech získat ke svému speciálnímu vzdělání ještě doklad o kvalifikaci v oblasti požární ochrany a organizování vzdělávání příslušníků a zaměstnanců HZS ČR v odborných kurzech, kurzech jednotlivých předmětů a pomaturitních specializačních kurzech ve smyslu § 114 školského zákona. Tato forma vzdělávání probíhá v akreditovaných vzdělávacích programech, ve kterých účastník ovšem nezískává stupeň vzdělání. Toto

vzdělávání je určeno k doplnění všeobecných a odborných vědomostí a dovedností potřebných pro výkon povolání a pracovních činností.

- **Vyšší odborná škola požární ochrany** – je jedinou školou, která organizuje vzdělávání v oboru vzdělání prevence rizik a záchranářství. V systému vzdělávání HZS ČR má svoje nezastupitelné místo zejména v přípravě specialistů – téměř výhradně příslušníků HZS ČR. Vyšší odborná škola požární ochrany se bude i nadále zaměřovat na přípravu příslušníků v řídicích pozicích hasičského záchranného sboru ČR (Generální ředitelství HZS ČR, 2011, s. 23–24).

Ve střednědobém až dlouhodobém časovém horizontu je v systému vzdělávání HZS ČR nutné vybudovat výcvikové centrum pro přípravu na součinnost složek integrovaného záchranného systému. Toto opatření může velmi významně ovlivnit kvalitu systému vzdělávání v HZS ČR a prestiž HZS ČR v zahraničí.

3.5 Vzdělávání starostů obcí v oblasti krizového řízení

Obecní úřad a starosta, v souvislosti s řešením mimořádných událostí, organizují přípravu obce na mimořádné události, podílí se na provádění záchranných a likvidačních prací a zajišťují ochranu obyvatelstva (zejména varování, evakuaci a ukrytí osob před hrozícím nebezpečím, podílí se na zajištění nouzového přežití obyvatel obce). Pro to, aby mohl tuto funkci starosta vykonávat, musí být proškolen příslušníky HZS kraje především v krizovém řízení.

Pokud bychom rozebrali témata vzdělávání starostů obcí, jde je rozdělit do následujících kroků:

- **Příprava obce na mimořádné události** – poskytuje podklady a informace hasičskému záchrannému sboru kraje, které jsou potřebné ke zpracování havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu.

Jsou to zejména:

- Charakteristika území obce (geografické, demografické a klimatické informace, popis infrastruktury);

- Podklady do plánů konkrétních činností (zejména zajištění varování a poskytování tísňových informací, evakuace, ukrytí osob před hrozícím nebezpečím a zajištění nouzového přežití obyvatel obce);
 - Písemné dohody, které starosta obce předem sjednal s právníckými a fyzickými osobami, podnikajícími fyzickými osobami o způsobu a rozsahu osobní nebo věcné pomoci pro potřebu záchranných a likvidačních prací;
 - Obecní úřad, na základě analýzy možného ohrožení (výpisu z havarijního plánu kraje a vnějšího havarijního plánu), zvolí obsah a formy přípravy obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci při vzniku mimořádných událostí (ukázky, instruktáže, tiskoviny, letáky, místní rozhlas, místní kabelovou televizi, exkurze, přednášky s besedou), zvolí termín akce, zabezpečí lektory a potřebný materiál (v součinnosti se složkami IZS), resp. finance. Při plnění tohoto úkolu obecní úřad vychází z analýzy možného ohrožení (výpis z havarijního plánu kraje a vnějšího havarijního plánu) a využívá k tomu především odborníky z HZS kraje a ostatních složek IZS. Dále se doporučuje před očekávanými mimořádnými událostmi (např. povodně apod.), kdy lze předpokládat vyšší poptávku po informacích, zveřejnit informace v regionálním/obecním tisku a zajistit potřebné informace v dostatečném počtu do informačního koutku na úřadě (Generální ředitelství HZS ČR, 2011, s. 5).
- **Podíl obce na provádění záchranných a likvidačních prací** – zákon o IZS stanoví orgánům obce také úkol podílet se na provádění záchranných a likvidačních prací s IZS. Převážná část úkolů je však směřována do oblasti ochrany obyvatelstva. Starosta obce je ze zákona oprávněn vyzvat právnícké a fyzické osoby k poskytnutí osobní nebo věcné pomoci.

Starosta obce, který při nebezpečí z prodlení uložil povinnost právnícké osobě a podnikající fyzické osobě poskytnout věcný prostředek:

- Informuje hejtmana o uložení této povinnosti;
- Zabezpečí jeho vrácení tomu, kdo věcný prostředek poskytl;
- Vydá potvrzení o využití tohoto prostředku;
- Starosta zřizuje požární hlídku, pokud nezřizuje jednotku sboru dobrovolných hasičů obce a určí ji hasičský záchranný sbor kraje;

- Obec zabezpečuje akceschopnost jednotky sboru dobrovolných hasičů obce, odbornou přípravu členů jednotky, materiální a finanční potřeby, zajišťuje péči o členy jednotky, poskytuje náhradu ušlého výdělku členu jednotky, který se ve své pracovní době nebo v době, ze které mu plyne příjem z podnikání nebo jiné samostatně výdělečné činnosti, zúčastní zásahu při požáru nebo jiných záchranných prací při živelních pohromách nebo jiných mimořádných událostech nebo nařízeného cvičení anebo nařízené odborné přípravy. Zabezpečuje a hradí pro členy jednotky preventivní zdravotní prohlídky;
- Starostové obce mohou na základě smlouvy o sdružení uzavřené podle občanského zákoníku, vzájemně mezi sebou nebo s HZS kraje sdružovat prostředky a zřídit společnou jednotku požární ochrany. Společnou jednotku požární ochrany mohou dvě nebo více obcí zřídit jen vytvořením svazku obcí (zákon č. 128/2000 Sb., o obcích) a po vyjádření HZS kraje. Svazky obcí jsou formou spolupráce mezi obcemi umožňující společně plnit jejich úkoly v oblasti samostatné působnosti, které jsou nad síly jednotlivých obcí. Předmětem činnosti svazku obcí mohou být, v souladu s § 50, odst. 1, zákona o obcích, úkoly v oblasti požární ochrany (Zákon o IZS, 2000, § 15 a 16).
- **Provádění ochrany obyvatelstva** – starosta zajišťuje varování, evakuaci a ukrytí osob před hrozícím nebezpečím (starostovi obce zákon ukládá zajišťovat varování osob nacházejících se na území obce před hrozícím nebezpečím a organizovat v dohodě s velitelem zásahu nebo starostou obce s rozšířenou působností evakuaci osob z ohroženého území obce).

Dále provádějí:

- Ověření systému varování (zkouška sirén, resp. místního informačního systému);
- Podílí se na zajištění nouzového přežití obyvatel obce (starostovi obce zákon ukládá organizovat činnost obce v podmínkách nouzového přežití obyvatel obce);
- Hospodaří s materiálem civilní ochrany;
- Vede evidenci a provádí kontrolu staveb civilní ochrany;

- Je dotčeným orgánem z hlediska ochrany obyvatelstva při rozhodování o umístování a povolování staveb, změnách staveb a změnách v užívání staveb, odstraňování staveb a při rozhodování o povolení a odstraňování terénních úprav a zařízení;
- Seznamuje právnické a fyzické osoby v obci s ochranou obyvatelstva;
- Je oprávněn zřizovat zařízení civilní ochrany v obci (Generální ředitelství HZS ČR, 2011, s. 10–11).

Obec se při své činnosti směřující k ochraně obyvatelstva řídí, kromě výše uvedeného zákona, dalšími právními předpisy:

- Zákonem č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákonem č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů (řešení krizových situací);
- Zákonem č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

3.6 Vzdělávání dětí v požární ochraně

Téměř před deseti lety začal vznikat u HZS ČR program s názvem „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“. Tento program preventivního vzdělávání dětí v dané oblasti provádějí nadšení dobrovolníci z řad profesionálních a dobrovolných hasičů, kteří jsou skutečnými odborníky své profese. Jejich praktické i teoretické znalosti většinou silně převyšují nároky kladené na výuku preventivní tematiky tohoto druhu na základních školách (Mikulka, Mikulka, Piňos, 2003, s. 10).

Vzdělávání dětí je prováděno ve třech cyklech, kdy v průběhu výuky prvního cyklu na základních školách jsou děti seznamovány s tématy prevence v oblasti PO a přidružené problematiky, přičemž dostávají pouze minimum základních informací, přesně odpovídající jejich rozumovým i fyzickým schopnostem.

V druhém cyklu pak již program kladle větší nároky na samostatné a komplexní uvažování žáků, přesto však nadále zůstává pedagog a rodič tím „andělem strážným“, který žáky vždy v nouzi ochrání či povede. Třetí cyklus již klade vysoké požadavky nejen na žáky, ale i na profesionální a zodpovědný přístup

pedagogů. Nejenže by pedagog měl být o závažnosti celé problematiky vnitřně přesvědčen a orientovat se v daných tématech, ale měl by mít současně schopnost podnítit vhodnými výukovými metodami (např. volbou odpovídajících otázek) tvůrčí diskusi žáků (Mikulka, Mikulka, Piňos, 2005, s. 7).

Členění výuky na školách je rozděleno následovně:

- **Blok 1** – Setkání s požárem

Motivační otázka bloku: Mohu se JÁ v životě setkat s požárem (mimořádnou událostí)? Proč?

- Úvod do problematiky výuky prevence v oblasti PO na školách;
- Zjištění reálnosti setkání se s požárem (mimořádnou událostí) na základě statistik HZS ČR.

- **Blok 2** – Riziko setkání s požárem

Motivační otázka bloku: Jak mohu JÁ riziko setkání se s požárem (mimořádnou událostí) co nejvíce omezit a jakou roli zastává v zajištění bezpečnosti svých občanů stát?

- Opakování informací získaných v bloku 1;
- Co mohu pro svou bezpečnost (bezpečnost své rodiny) udělat JÁ?

- **Blok 3** – Co mohu udělat do příjezdu hasičů

Motivační otázka bloku: Co mohu udělat JÁ do příjezdu hasičů, když k požáru přeci jen dojde?

- Jak poznáme, že hoří – laický průzkum, jaké jsou naše povinnosti před příjezdem hasičů v souvislosti se vznikem požáru?
- Dokumentace požární ochrany, nácvik evakuace u nás na škole a „domácí únikový plán“.

○ **Blok 4** – Záchrana ohrožených osob u požáru

Motivační otázka bloku: Jak a za jakých okolností mohu JÁ „zachraňovat“ ohrožené osoby u požáru?

- Opakování informací získaných v bloku 3;
- Doporučená pravidla pro laickou záchranu osob ohrožených požárem a techniky transportu zachraňovaných osob.

○ **Blok 5** – Jak hasit požár

Motivační otázka bloku: Jak a za jakých okolností mohu JÁ „hasit“ požár?

- Opakování informací získaných v bloku 4;
- Za jak dlouho se přibližně jednotky PO dostaví na místo události?

○ **Blok 6** – Záchrana osob při dopravní nehodě

Motivační otázka bloku: Jak a za jakých okolností mohu JÁ „zachraňovat“ ohrožené osoby u dopravní nehody?

- Opakování informací získaných v bloku 5;
- Jak moc je reálné, že se během svého života staneme svědky nebo přímými účastníky dopravní nehody?
- Doporučená pravidla pro laickou záchranu osob při dopravních nehodách.

○ **Blok 7** – Ověření získaných znalostí

Ukončení výuky a ověření znalostí (závěr).

- Opakování informací získaných v bloku 6;
- Ověření znalostí získaných v průběhu výuky metodou průzkumu „veřejného mínění“ na základě připravených otázek a následného rozboru (Mikulka, Mikulka, Piňos, 2005, s. 16).

V průběhu výuky prevence v oblasti požární ochrany a přidružené problematiky na školách, by měly být nadále zachovány veškeré základní vzdělávací principy moderní pedagogiky. Důraz by měl být kladen také na další prohloubení stávající vzájemné důvěry mezi učiteli a žáky. Žádaný stav je nezbytný právě pro případ vzniku mimořádných událostí, kdy bude vždy nutná velmi úzká a kvalitní spolupráce učitele a žáků. Zodpovědný přístup k výuce předkládané problematiky může navíc výrazně posílit pozici zaangažovaných vyučujících právě v tomto žádaném ohledu. Ve třídě by měla vládnout tvůrčí atmosféra, podepřená neustálou vzájemnou komunikací mezi vyučujícím a žáky. Vzniku tohoto ideálního stavu napomáhá zejména množství motivačních dotazů ze strany vyučujících. I přes celkově spíše volnější a zábavné pojetí hodin prevence v oblasti PO a přidružené problematiky je nutno mít vždy na zřeteli, že některé předkládané informace jsou často životně důležité a budou žáky, bez ohledu na výběr jejich budoucího povolání, provázet opravdu po celý život (Mikulka, Mikulka, 2005, s. 12).

II. Empirická část

V empirické části této diplomové práce jsme se zaměřili na konkrétní vzdělávací program nazvaný „Vstupní příprava příslušníků“, kterým musí projít každý nový příslušník HZS ČR. V posledních dvaceti letech prodělala Vstupní příprava příslušníků HZS ČR několik změn, kdy se postupně vyvíjela od rozdělení na „mokrý“ výjezdové hasiče a „suchý“ kancelářské, kteří měli rozdílně dlouhé a jinak zaměřené vzdělávací programy, až po současný, modulový systém.

Tento modulový systém v první chvíli vyvolal mezi příslušníky HZS ČR poměrně velkou vlnu nespokojenosti, a to především kvůli své celkové délce, ale i údajné neefektivnosti.

Proto jsme si dali v této diplomové práci za cíl nejen charakterizovat tento program, ale především zmapovat jeho efektivitu a za pomoci jeho absolventů z řad příslušníků zhodnotit jeho přínos pro budoucí výkon služby na jednotlivých služebních místech.

4 Vstupní příprava příslušníků HZS ČR

Vstupní příprava příslušníků HZS ČR (dále jen VPP) je vzdělávacím programem ke splnění požadavku absolvovat vstupní přípravu a je povinný pro nové příslušníky HZS ČR. VPP obsahově pokrývá vstupní vzdělávání následné ve smyslu pravidel vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech vydaných v příloze usnesení vlády ČR č. 1542 ze dne 30. listopadu 2005.

VPP tvoří základ v systému celoživotního vzdělávání příslušníků HZS ČR a absolventům umožní jak orientaci ve všech oblastech činností v působnosti HZS ČR, tak i získání základních odborných vědomostí a dovedností pro výkon služebních činností dle jejich zařazení na konkrétní služební místo (MV–Generální ředitelství HZS VPP-MS č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 3).

Vzdělávací program je zpracován formou modulového systému. Jednotlivé moduly tvoří samostatné ucelené jednotky. Modulární struktura VPP umožňuje stanovit příslušníkům HZS ČR vhodnou skladbu vstupního vzdělávání se zaměřením na potřeby HZS ČR, na požadovanou odbornost, ale i změnu vzdělávací cest v případě změny profilace (MV–Generální ředitelství HZS VPP-MS č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 4).

Cíle vzdělávání

Hlavním cílem VPP je připravit absolventy teoreticky i prakticky pro výkon zastávané funkce a umožnit jim splnění dalšího odborného požadavku ve smyslu ustanovení § 19 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, tj. získat odbornou způsobilost ve smyslu ustanovení § 72 odst. 1 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

Program si klade rovněž za cíl podporovat u absolventů od vzniku služebního poměru postoje a upevňovat hodnoty nezbytné pro výkon služby příslušníka HZS ČR. Vzdělávací program poskytuje studujícím též vstupní vzdělávání následné ve smyslu usnesení vlády ČR č. 1542 z 30. listopadu 2005.

Kompetence absolventa

Všeobecně má VPP za úkol podporovat a rozvíjet morální hodnoty a osobnostní vlastnosti, které charakterizují příslušníka HZS ČR. Specifikovat je lze ve třech rovinách:

- **Občanské kompetence** – vyznačují se právním vědomím adekvátním pro postavení příslušníka HZS ČR, jeho vystupování a jednání je v souladu s Ústavou České republiky a Listinou základních práv a svobod, vystupuje v souladu s etickými principy povolání.
- **Osobnostní kompetence** – vyznačují se vyrovnaností a stabilitou osobního jednání při výkonu služby, má smysl pro práci v týmu (MV–Generální ředitelství HZS VPP-MS č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 5).
- **Pracovní kompetence** – zná a nepřekračuje své služební kompetence, zachovává služební disciplínu a zdvořilost, umí vystupovat a komunikovat na všech úrovních služebního styku, disponuje návyky nezbytnými pro udržování fyzické a zdravotní způsobilosti příslušníka HZS ČR, zná základní služební postupy vyžadované na jeho služebním místě (MV–Generální ředitelství HZS VPP-MS č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 6).

Výstupní kompetence jsou kladeny především na odborné vědomosti, dovednosti a návyky absolventů pro jejich služební místo, na které byli k HZS ČR vybráni.

VPP je rozčleněna do čtyř modulů. Modul I a II absolvují příslušníci HZS ČR bez ohledu na jejich zařazení na konkrétní služební místo, další moduly podle požadavků plynoucích z jejich služebního zařazení.

Modulový systém tvoří:

- Modul I – úvodní;
- Modul II – obecný;
- Modul III – profilační (IZS, Komunikační a informační systémy, Ochrana obyvatelstva a krizové řízení, Požární prevence);
- Modul IV – PRAXE (IZS, Komunikační a informační systémy, Ochrana obyvatelstva a krizové řízení, Požární prevence);

Moduly I až IV příslušníci HZS ČR absolvují v chronologickém pořadí. Závěrečnou zkoušku vzdělávacího programu vykonají až po řádném uzavření

všech předmětů v modulu III a ukončení modulu IV – PRAXE (MV–Generální ředitelství HZS VPP-MS č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 4).

Modul I

Charakteristika modulu

Modul I je úvodním modulem vzdělávacího programu Vstupní příprava příslušníků HZS ČR a je určen všem novým příslušníkům HZS ČR, a to bez ohledu na služební zařazení v HZS ČR. Modul I je organizován výhradně prezenční formou studia.

Cíle vzdělávání v modulu

Hlavním cílem vzdělávacího programu v modulu I je první základní seznámení s právním prostředím, ve kterém HZS ČR zabezpečuje činnosti ve své působnosti. Cílem je poskytnout studujícím základní vědomosti, které jim umožní adekvátně vystupovat v postavení příslušníků HZS ČR, včetně služební zdvořilosti, pořadového vystupování a ústrojové kázně a připravit je pro další studium v modulovém systému vzdělávacího programu VPP (MV–Generální ředitelství HZS VPP-MI č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 3).

Kompetence absolventa

V modulu I je absolvent seznámen se základy disciplín souvisejících s výkonem povolání příslušníka HZS ČR a získává zejména tyto odborné profesní kompetence:

- Má přehled o základních právních normách ČR;
- Má základní přehled v oblasti organizace PO v České republice;
- Orientuje se v problematice struktury veřejné správy (státní správy, samosprávy, správního a územního členění ČR);
- Je seznámen s organizační strukturou a informačními systémy HZS ČR;
- Disponuje základními návyky pro pořadové vystupování a služební zdvořilost příslušníka HZS ČR a zná výstrojní předpis HZS ČR;

- Je seznámen se základními principy fyzického rozvoje lidského těla;
- Má základní znalosti v oblasti chemie a ekologie z hlediska potřeb odborných znalostí příslušníka HZS ČR;
- Získal představu o práci s topografickými mapami a základní informace o využití geografického informačního a geografického polohovacího systému;
- Zná základní úkony předlékařské zdravotnické pomoci;
- Je seznámen se systémem posttraumatické intervenční péče;
- Je seznámen s problematikou komunikace, s otázkou rovných příležitostí žen a mužů;
- Má základní znalosti o Evropské unii (MV–Generální ředitelství HZS VPP- MI č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 3–4).

Modul II – obecný

Charakteristika modulu

Modul II je obecným modulem vzdělávacího programu Vstupní příprava příslušníků HZS ČR a je určen všem novým příslušníkům HZS ČR, kteří nezískali požadovanou odbornou způsobilost před nástupem do služebního poměru, kteří absolvovali modul I, a to bez ohledu na jejich služební zařazení v HZS ČR.

Cíle vzdělávání v modulu

Hlavním cílem vzdělávacího programu v modulu II je prohloubit znalosti studujících získané studiem v modulu I a rozšířit je o znalosti organizační struktury HZS ČR a požární ochrany v České republice tak, aby každý příslušník HZS ČR získal komplexní přehled o činnostech v působnosti HZS ČR. Modul II je současně přípravou pro studium v profilačním modulu III (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-II č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 3).

Kompetence absolventa

Absolvováním modulu II si studující prohloubí a rozšíří znalosti získané v modulu I v oblastech tělesné přípravy a základů práva a organizace HZS ČR a získává zejména tyto další odborné profesní kompetence:

- Orientuje se v právní úpravě oblastí souvisejících s působností a organizací HZS ČR;
- Orientuje se v problematice bezpečnostního systému ČR a jeho začlenění v bezpečnostní architektuře Evropy;
- Má základní znalosti z oblasti organizace HZS ČR, jednotek PO a integrovaného záchranného systému;
- Má znalosti z oblasti zdolávání mimořádných událostí z hlediska vzniku, průběhu a hašení požáru a přehled o prostředcích a zařízeních používaných jednotkami PO;
- Je seznámen s organizací rádiového spojení v PO a oznamováním mimořádných událostí;
- Získá přehled o cílech a úkolech HZS ČR v oblasti požární prevence, ochrany obyvatelstva a krizového řízení;
- Je seznámen s problematikou veřejných financí (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-II č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 4).

Modul III – IZS

Charakteristika modulu

Modul III – IZS vzdělávacího programu Vstupní příprava příslušníků HZS ČR je základní odbornou přípravou příslušníka HZS ČR ve smyslu § 72 odst. 2 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, k získání odborné způsobilosti k samostatné činnosti na místě zásahu. Dále je určen pro ostatní příslušníky HZS ČR, pro jejichž výkon služby je nezbytné absolvování základní odborné přípravy.

Navazuje na úvodní modul I a obecný modul II. Jeho těžištěm je teoretická příprava doplňovaná základními praktickými cvičeními, která vhodně korespondují s obsahem modulu PRAXE – IZS (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-III-IZS č.j. 114606, 2011, s. 3).

Cíle vzdělávání v modulu

Hlavním cílem vzdělávacího programu v modulu III – IZS je připravit studující teoreticky a částečně prakticky v rozsahu normy znalostí pro funkci hasič.

Kompetence absolventa

Absolvent má potřebné znalosti v oblasti plnění standardních úkolů stanovených jednotkám požární ochrany a typických činností výkonu služby ve funkci hasič. Absolvent zná základní obsluhu požárních čerpadel.

V modulu III – IZS studující získává odborné profesní kompetence tak, jak vyplývají z požadavků na znalosti hasiče v rozsahu normy znalostí pro funkci hasič ve všech definovaných oblastech:

- Organizace požární ochrany;
- Bezpečnost práce – požární taktika;
- Věcné prostředky – technický výcvik;
- Neodkladná předlékařská pomoc (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-III-IZS č.j. 114606, 2011, s. 4).

MODUL III – Komunikační a informační systémy

Charakteristika modulu

Modul III – Komunikační a informační systémy vzdělávacího programu Vstupní příprava příslušníků HZS ČR je určen k získání odborné způsobilosti příslušníků HZS ČR, kteří budou vykonávat odborné činnosti na úseku komunikačních a informačních systémů.

Cíle vzdělávání v modulu

Hlavním cílem vzdělávacího programu v modulu III – Komunikační a informační systémy je doplnit odbornou kvalifikaci nových příslušníků HZS ČR, se

kteřou byli přijímáni do služebního poměru, o znalosti týkající se jejich působení v Hasičském záchranném sboru ČR, připravit je pro získání odborné způsobilosti příslušníka HZS ČR, a tím vytvořit předpoklad pro výkon služby na jimi zastávaných služebních místech (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-III-KIS č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 3).

Kompetence absolventa

V modulu III – Komunikační a informační systémy absolvent získává zejména tyto odborné profesní kompetence:

- Je seznámen s předpisy v oblasti spisové služby, při tvorbě písemností dovede uplatňovat českou technickou normu pro zpracování písemností textovými editory;
- Je seznámen s principy rozpočtových pravidel;
- Má základní informace o vystupování ČR v právních vztazích a o nakládání s majetkem ČR;
- Je seznámen s problematikou adaptace a zvládnutí pracovních změn, s principy efektivní komunikace a s přípravou prezentačních materiálů;
- Zná druhy informačních systémů používaných v HZS ČR;
- Zná principy bezdrátových sítí a IP telefonie, systému PEGAS a principy komunikace v analogových sítích;
- Zná principy systému varování (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-III-KIS č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 3).

Modul III – Ochrana obyvatelstva a krizové řízení

Charakteristika modulu

Modul III – Ochrana obyvatelstva a krizové řízení vzdělávacího programu Vstupní příprava příslušníků HZS ČR je určen k získání odborné způsobilosti příslušníků HZS ČR, kteří budou vykonávat odborné činnosti na úseku ochrany obyvatelstva, krizového řízení a civilní nouzové připravenosti. Těžištěm výuky

v modulu III – Ochrana obyvatelstva a krizové řízení je teoretická příprava doplňovaná praktickými cvičeními, která vhodně korespondují s praktickým výcvikem v modulu IV – PRAXE – Ochrana obyvatelstva a krizové řízení.

Cíle vzdělávání v modulu

Hlavním cílem vzdělávacího programu v modulu III – Ochrana obyvatelstva a krizové řízení je připravit studující teoreticky a částečně prakticky v rozsahu nezbytném pro výkon služby na úseku ochrany obyvatelstva, krizového řízení a civilní nouzové připravenosti.

Kompetence absolventa

Absolvent vzdělávacího programu v modulu III – Ochrana obyvatelstva a krizové řízení má potřebné znalosti a dovednosti k odborné činnosti na úseku ochrany obyvatelstva, krizového řízení a civilní nouzové připravenosti.

Je zároveň vybaven potřebnými informacemi o fungování orgánů státní správy a samosprávy, se kterými HZS ČR spolupracuje na úseku ochrany obyvatelstva, krizového řízení a civilní nouzové připravenosti (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-III-OOB a KŘ č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 3).

V modulu III – Ochrana obyvatelstva a krizové řízení absolvent získává zejména tyto odborné profesní kompetence:

○ V oblasti ochrany obyvatelstva

- Je seznámen s postavením civilní ochrany v mezinárodním právu;
- Disponuje znalostí právních norem a předpisů upravujících činnosti na úseku ochrany obyvatelstva;
- Zná způsoby varování a vyrozumění, ukrytí a nouzového přežití obyvatelstva;
- Zná způsob a rozsah individuální ochrany;
- Je seznámen se způsoby realizace preventivně výchovné činnosti na úseku ochrany obyvatelstva a krizového řízení.

○ V oblasti krizového řízení

- Disponuje znalostí právních norem a předpisů upravujících činnosti na úseku krizového řízení a civilní nouzové připravenosti;
- Zná základy krizového managementu;
- Má základní informace o možných typech mimořádných událostí;

- Zná principy a činnosti orgánů krizového řízení;
- Je seznámen s tvorbou a obsahem krizových a havarijních plánů;
- Orientuje se v problematice bezpečnostního systému ČR (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-III-OOB a KŘ č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 4).

Modul III – Požární Prevence

Charakteristika modulu

Modul III – Požární Prevence vzdělávacího programu Vstupní příprava příslušníků HZS ČR je určen k získání odborné způsobilosti příslušníků HZS ČR, kteří budou vykonávat odborné činnosti na úseku požární prevence.

Těžištěm výuky v modulu III – Požární Prevence je teoretická příprava doplňovaná praktickými cvičeními, která vhodně korespondují s praktickým výcvikem v modulu IV – PRAXE – Požární Prevence.

Cíle vzdělávání v modulu

Hlavním cílem vzdělávacího programu v modulu III Požární Prevence je připravit studující teoreticky a částečně prakticky v rozsahu nezbytném pro výkon služby na úseku požární prevence, cílem je jejich příprava k získání odborné způsobilosti stanovené na jejich služebním místě (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-III-PRE č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 3).

Kompetence absolventa

Absolvent vzdělávacího programu v modulu III – Požární Prevence má nezbytné znalosti a dovednosti k odborné činnosti na úseku požární prevence.

Je zároveň vybaven potřebnými informacemi o fungování orgánů státní správy, samosprávy a orgánů činných v trestním řízení, se kterými HZS ČR na úseku požární prevence úzce spolupracuje.

V modulu III – Požární Prevence absolvent získává zejména tyto odborné profesní kompetence:

- **Zná zákonitosti v oblasti speciální chemie a speciální fyziky:**
 - Rozumí principům speciální chemie v oblasti hoření a hořlavých látek;
 - Zná druhy hasebních látek a principy hašení;

- Má základní znalosti o rozvodu elektrické energie a vybraných oblastech elektrotechniky.
 - **Zná zásady požární bezpečnosti při výrobě, skladování a používání jednotlivých druhů hořlavých látek;**
 - **Je seznámen se základy pozemního stavitelství, orientuje se ve stavebních výkresech;**
 - **Zná principy požární bezpečnosti staveb, je seznámen s problematikou požárně bezpečnostních zařízení;**
 - **Je seznámen s cíly a úkoly HZS ČR v oblasti výkonu státní správy:**
 - Je seznámen s předpisy o požární prevenci;
 - Je seznámen s výkonem státního požárního dozoru, povinnostmi stanovenými předpisy o požární ochraně a kontrolou jejich dodržování;
 - Je seznámen s výkonem SPD v řízeních dle stavebního zákona, při schvalování posouzení požárního nebezpečí činností s vysokým požárním nebezpečím;
 - Je seznámen s výkonem SPD při zjišťování příčin vzniku požárů;
 - Zná zásady správního řízení v oblasti postihu právnických, fyzických a podnikajících fyzických osob (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-III-PRE č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 4).

Modul IV – Praxe

Modul IV – PRAXE – IZS

Je určen pro příslušníky HZS ČR, kteří mají předepsané absolvování modulu III – IZS. Je praktickým doplněním profilačního modulu III – IZS a je koncipován tak, aby se studující v jeho průběhu seznámili s činnostmi vykonávanými u HZS kraje a získávali nejen teoretické znalosti, ale především praktické dovednosti a zkušenosti.

Cíle vzdělávání v modulu

Hlavním cílem modulu IV – PRAXE – IZS je seznámit studující se skutečnými podmínkami výkonu služby v jednotlivých oblastech působnosti HZS ČR a poskytnout jim praktické zkušenosti doplňující informace získané v ostatních modulech vzdělávacího programu. Cílem tohoto modulu je též získání vlastních zkušeností s výkonem služby v oblasti, ve které budou absolventi službu dále vykonávat. Modul IV – PRAXE – IZS má za úkol připravit je prakticky pro vykonání závěrečných zkoušek vzdělávacího programu VPP (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-IV-IZS č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 3).

Kompetence absolventa

Absolvent modulu IV – PRAXE – IZS získal praktické dovednosti využitelné při samostatném výkonu služby při zdolávání požárů na místě zásahu. Disponuje potřebnými dovednostmi a návyky k plnění standardních úkolů stanovených jednotkám požární ochrany a pro typické činnosti výkonu služby ve funkci hasič.

Modul IV – PRAXE – IZS podporuje u absolventů zejména tyto odborné profesní kompetence:

- **Na úseku IZS a výkonu služby**
 - Orientaci v systému organizace výkonu služby a v činnostech příslušníka HZS ČR při výkonu služby v jednotce HZS kraje;
 - Praktické dovednosti v zajišťování úkolů v oblasti strojní, chemické, technické a spojové služby.
- **Na úseku operačního řízení**
 - Orientaci v systému výkonu služby na OPIS HZS kraje a územním odboru HZS kraje a TCTV 112.
- **Na úseku požární prevence**
 - Orientaci v odborných činnostech na úseku požární prevence v oblasti kontrolní činnosti, stavební prevence, zjišťování příčin vzniku požárů a správního řízení.

- **Na úseku ochrany obyvatelstva a krizového řízení**
- Orientaci v rozsahu a způsobech komunikace HZS kraje s obcemi a právníky a fyzickými osobami na příslušném teritoriu;
- Orientaci v oblasti varovacích a informačních systémů, ukrytí a nouzového přežití obyvatelstva, přístrojů pro zjišťování chemické a radiační situace a prostředků pro dekontaminaci;
- Orientaci v základních dokumentech (krizový plán kraje, havarijní plán) stanovených pro stupeň kraje a určené obce – způsoby jejich zpracování, reálný stav a průběžná aktualizace;
- Znalost složení a činnosti bezpečnostních rad a krizových štábů (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-IV-IZS č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 4).

Modul IV – PRAXE – Komunikační a informační systémy

Charakteristika modulu

Je určen pro příslušníky HZS ČR, kteří mají stanoveno absolvování modulu III – Komunikační a informační systémy. Je koncipován výhradně tak, aby studující v jeho průběhu získali názorný přehled o činnostech vykonávaných u HZS kraje v oblastech IZS a operačního řízení, požární prevence, ochrany obyvatelstva a krizového řízení. Osnova praxe ve vlastní profilaci studujícího není v modulu IV – Praxe – Komunikační a informační systémy vzhledem ke specifikům této cílové skupiny obsažena, neboť se předpokládá, že tyto příslušníci HZS ČR jsou po nástupu do služebního poměru vedeni služebními funkcionáři cíleně k plnění úkolů na příslušném úseku, ve kterém jsou služebně zařazeni.

Cíle vzdělávání v modulu

Hlavním cílem modulu IV – PRAXE – Komunikační a informační systémy je seznámit studující s reálnými podmínkami výkonu služby v jednotlivých oblastech působnosti HZS ČR tak, aby byli schopni vnímat později výkon služby na svém služebním místě v širších souvislostech činností v působnosti bezpečnostního sboru (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-IV-KIS č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 3).

Kompetence absolventa

Modul IV – PRAXE – Komunikační a informační systémy podporuje u studujících zejména tyto odborné profesní kompetence:

- **Na úseku IZS a výkonu služby**
- Orientaci v systému organizace výkonu služby a v činnostech příslušníka HZS ČR při výkonu služby v jednotce HZS kraje.
- **Na úseku operačního řízení**
- Orientaci v systému výkonu služby na OPIS HZS kraje a TCTV 112.
- **Na úseku požární prevence**
- Orientaci v odborných činnostech na úseku požární prevence v oblasti kontrolní činnosti, stavební prevence, zjišťování příčin vzniku požárů a správného řízení.
- **Na úseku ochrany obyvatelstva a krizového řízení**
- Seznámení s rozsahem a způsoby komunikace HZS kraje s obcemi a právníky a fyzickými osobami na příslušném teritoriu;
- Seznámení s varovacími a informačními systémy;
- Orientaci v oblasti ukrytí a nouzového přežití obyvatelstva (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-IV-KIS č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 4).

Modul IV – PRAXE – Ochrana obyvatelstva a krizové řízení

Charakteristika modulu

Je určen pro příslušníky HZS ČR, kteří budou vykonávat službu na úseku ochrany obyvatelstva, krizového řízení a civilní nouzové připravenosti. Je praktickým doplněním profilačního modulu III – Ochrana obyvatelstva a krizové řízení a je koncipován tak, aby se studující v jeho průběhu seznámili s činnostmi vykonávanými u HZS kraje a získávali nejen teoretické znalosti, ale především praktické dovednosti a zkušenosti.

Cíle vzdělávání v modulu

Hlavním cílem modulu IV – PRAXE – Ochrana obyvatelstva a krizové řízení je seznámit studující se skutečnými podmínkami výkonu služby v jednotlivých oblastech působnosti HZS ČR a poskytnout jim praktické zkušenosti doplňující informace získané v ostatních modulech vzdělávacího programu. Cílem tohoto modulu je též získání vlastních zkušeností s výkonem služby v oblasti, ve které budou absolventi službu dále vykonávat. Modul IV – PRAXE – Ochrana obyvatelstva a krizové řízení má za úkol připravit je prakticky pro vykonání závěrečných zkoušek vzdělávacího programu VPP (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-IV-OOB a KŘ č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 3).

Kompetence absolventa

Modul IV – PRAXE – Ochrana obyvatelstva a krizové řízení podporuje u absolventů zejména tyto odborné profesní kompetence:

- **Na úseku ochrany obyvatelstva a krizového řízení**
 - Znalost rozsahu a způsobů komunikace HZS kraje s obcemi a právníckými a fyzickými osobami na příslušném teritoriu;
 - Znalost varovacích a informačních systémů;
 - Znalosti v oblasti ukrytí obyvatelstva, zná materiál nouzového přežití a způsob jeho využití;
 - Znalost typů přístrojů pro zjišťování chemické a radiační situace a prostředků pro dekontaminaci;
 - Znalost nástrojů pro vyhodnocování chemické a radiační situace a poskytování informací o nebezpečných látkách;
 - Znalost složení a činnosti bezpečnostních rad a krizových štábů.
- **Na úseku IZS a výkonu služby**
 - Orientaci v systému organizace výkonu služby a v činnostech příslušníka při výkonu služby v jednotce HZS kraje.
- **Na úseku operačního řízení**
 - Orientaci v systému výkonu služby na OPIS HZS kraje a územního odboru HZS kraje a TCTV 112.

- **Na úseku požární prevence**
- Orientaci v odborných činnostech na úseku požární prevence v oblasti kontrolní činnosti, stavební prevence, zjišťování příčin vzniku požárů a správního řízení (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-IV-OOB a KŘ č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 4).

Modul IV – PRAXE – Požární prevence

Je určen pro příslušníky HZS ČR, kteří budou vykonávat službu na úseku požární prevence. Je praktickým doplněním profilačního modulu III Požární prevence a je koncipován tak, aby se studující v jeho průběhu seznámili s činnostmi vykonávanými u HZS kraje a získávali nejen teoretické znalosti, ale především praktické dovednosti a zkušenosti.

Cíle vzdělávání v modulu

Hlavním cílem modulu IV – PRAXE – Požární prevence je seznámit studující se skutečnými podmínkami výkonu služby v jednotlivých oblastech působnosti HZS ČR a poskytnout jim praktické zkušenosti doplňující informace získané v ostatních modulech vzdělávacího programu. Cílem tohoto modulu je též získání vlastních zkušeností s výkonem služby v oblasti, ve které budou absolventi služby dále vykonávat. Modul IV – PRAXE – Požární prevence má za úkol připravit je prakticky pro vykonání závěrečných zkoušek vzdělávacího programu VPP (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-IV-PRE č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 3).

Kompetence absolventa

Modul IV – PRAXE – Požární prevence podporuje u absolventů zejména tyto odborné profesní kompetence:

- **Na úseku požární prevence**
- Znalost postupu provedení kontroly a zápisu z požární kontroly;
- Schopnost posuzování projektové dokumentace stavby ke stavebnímu řízení;
- Orientaci v typech událostí a znalost vedení spisu o požáru;
- Schopnost pracovat s dokumentací k případu ve správním řízení a vydat příslušné rozhodnutí v případě nedodržení povinností na úseku PO včetně udělení pokuty.

- **Na úseku IZS a výkonu služby**
- Orientaci v systému organizace výkonu služby a v činnostech příslušníka při výkonu služby v jednotce HZS kraje.
- **Na úseku operačního řízení**
- Orientaci v systému výkonu služby na OPIS HZS kraje a územního odboru HZS kraje a TCTV 112.
- **Na úseku ochrany obyvatelstva**
- Orientaci v rozsahu a způsobech komunikace HZS kraje s obcemi a právníky a fyzickými osobami na příslušném teritoriu;
- Orientaci v oblasti varovacích a informačních systémů, ukrytí a nouzového přežití obyvatelstva, přístrojů pro zjišťování chemické a radiační situace a prostředků pro dekontaminaci;
- Orientaci v základních dokumentech (krizový plán kraje, havarijní plán) stanovených pro stupeň kraje a určené obce – způsoby jejich zpracování, reálný stav a průběžná aktualizace (MV–Generální ředitelství HZS VPP M-IV č.j. 70558-1/PO, 2009, s. 4).

5 Výzkumná část

5.1 Cíle výzkumu

Ve výzkumné části této práce jsme se zaměřili na provedení výzkumného šetření v oblasti zmapování efektivity, konkrétně na zmapování efektivity kurzu Vstupní přípravy příslušníků HZS ČR. Efektivita je v tomto případě vymezena jako názor respondentů, že získali v dostatečné míře odborné vědomosti a dovednosti pro výkon služebních činností, dle jejich zařazení na konkrétní služební místo, a také byli v dostatečné míře připraveni k závěrečné zkoušce tohoto kurzu.

Pro tento účel jsme stanovili tyto výzkumné otázky:

- 1. Domnívají se příslušníci hasičského záchranného sboru ČR, že současný systém Vstupní přípravy zvyšuje v dostatečné míře kompetence k výkonu povolání na jejich služebním zařazení?*
- 2. Jsou příslušníci hasičského záchranného sboru ČR spokojeni s obsahovou stránkou jednotlivých modulů současného systému Vstupní přípravy?*
- 3. Jsou příslušníci hasičského záchranného sboru ČR spokojeni s časovou dotací jednotlivých modulů současného systému Vstupní přípravy?*
- 4. Domnívají se příslušníci hasičského záchranného sboru ČR, že je návaznost jednotlivých modulů Vstupní přípravy úměrná k pochopení všech souvislostí probírané látky?*

5.2 Výzkumná metoda

Pro toto výzkumné šetření jsme zvolili kvantitativní metodu výzkumu – dotazník.

Jako kvantitativní výzkum se obecně označuje druh empirického výzkumu edukačních jevů, subjektů a procesů, který pracuje s exaktními metodami a nástroji pro sběr dat, jejich zpracování a vyhodnocování. Tento výzkum bývá

označován jako „pozitivistický“, čímž se vyjadřuje to, že pracuje s postupy obvyklými v přírodních vědách, tj. s přesně vymezeným předmětem zkoumání, s předem formulovanými hypotézami a jejich verifikací ve výzkumu, se závěry vyjádřenými v kvantitativních termínech. Obvykle se také stanovuje pravděpodobnost, s jakou lze výsledky získané z výzkumu reprezentativního vzorku zobecňovat na celý základní soubor. Typickou metodou tohoto výzkumu je také dotazník (Průcha, Veteška, 2012, s. 161).

Rozdíly mezi kvantitativními a kvalitativními výzkumnými metodami uvádí Jiří Reich (2009):

Kvantitativní přístup	Kvalitativní přístup
Extenzivní šetření zkoumané skutečnosti	Intenzivní šetření zkoumané skutečnosti
Dedukce: nejprve formulace vztahů, pak sběr dat	Indukce: nejprve sběr dat, pak formulace vztahů
Zkoumání předpokládaných vztahů, ověřování hypotéz	Identifikace vztahů, vytváření nových hypotéz
Zkoumání několika aspektů u mnoha objektů	Zkoumání mnoha aspektů u mála objektů
Postup předem naplánován projektem zkoumání	Postup flexibilně reaguje na zjištěné informace
Získávání údajů vysoce standardizované	Získávání údajů značně nestandardizované
Sběr a analýzu dat lze provést poměrně rychle	Sběr a analýza údajů jsou většinou časově náročné
Po výzkumu výběrového souboru sběr dat končí	Sběr dat končí po teoretickém nasycení
Vyhodnocení dat po ukončení jejich sběru	Vyhodnocování dat v průběhu jejich sběru
Statistické zpracování dat nezbytné	Využití statistiky minimální až nulové
Kvantifikace dat, unifikace výpovědí vysoká	Výpověď nekvantifikovaná, jedinečná, obrazná
Zobecnění výsledků možné	Zobecnění výsledků problematické,

a očekávané	spíše nemožné
Výsledky relativně nezávislé na výzkumníkovi	Výsledky mohou být ovlivněny výzkumníkem
Testuje validitu porozumění zkoumanému problému	Pomáhá porozumět zkoumanému problému

Tabulka č.4: Kapitoly metodologie sociálních výzkumů (Reich, 2009, s. 41)

Dotazník je jedním z nejrozšířenějších výzkumných a diagnostických nástrojů ke shromažďování informací prostřednictvím dotazování vybraných respondentů. Dotazník je z pravidla konstruován jako soubor otázek či výroků prezentovaných v písemné formě. Vzhledem k variabilitě obsahu a účelu dotazování jsou vyvinuty dotazníky mnoha typů, například dotazníky s uzavřenými či otevřenými otázkami, dotazníky s hodnotícími škálami, dotazníky pro generování názorů a postojů.

V důsledku poměrně snadné aplikovatelnosti jsou písemné dotazníky nejčastějším nástrojem hromadného sběru informací od vyšetřovaných osob. Často přitom dochází ke zkresleným či nevěrohodným výsledkům, jestliže není respektována vědecká metodologie konstruování dotazníků. Jde zejména o dodržení přiměřenosti rozsahu, přesnosti formulovaných otázek nebo nevhodný způsob zadávání dotazníků (Průcha, Veteška, 2012, s. 80).

5.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvoří 31 příslušníků hasičského záchranného sboru Zlínského kraje (38,75 %) a 54 příslušníků hasičského záchranného sboru Středočeského kraje (61,25 %). Osloveni byli příslušníci ze všech odborů HZS těchto krajů.

5.4 Výzkumný nástroj – dotazník

Dotazník sestavený pro náš výzkum se skládá z 24 otázek (viz. Příloha I).

V úvodní části dotazníku jsou obsaženy otázky vztahující se jak k demografickým údajům, tak k údajům o délce trvání služebního poměru, době

po absolvování Vstupní přípravy příslušníků a služebnímu zařazení u hasičského záchranného sboru.

V další části dotazníku se již zaměřujeme na rozbor jednotlivých modulů po stránce časové dotace, obsahové části modulů a jejich návaznosti na další pokračování Vstupní přípravy příslušníků.

V závěru dotazníku se ptáme na náročnost výstupu Vstupní přípravy příslušníků a na charakteristiku vyučujících tohoto programu.

Tento dotazník byl vyhotovován ve spolupráci s pracovníky na úseku požární prevence a byl sestaven nejen pro účely této diplomové práce, ale i ke zmapování mínění o modulovém systému Vstupní přípravy příslušníků pro potřeby HZS ČR.

Při sestavování tohoto dotazníku jsme vycházeli především z kritiky příslušníků hasičského záchranného sboru vůči tomuto programu.

5.5 Sběr dat

Výzkum byl prováděn v lednu a únoru roku 2013, metodou záměrného výběru. Bylo zadáno celkem 85 dotazníků. Zpět se vrátilo 80 dotazníků. Návratnost tedy byla 94,12 %.

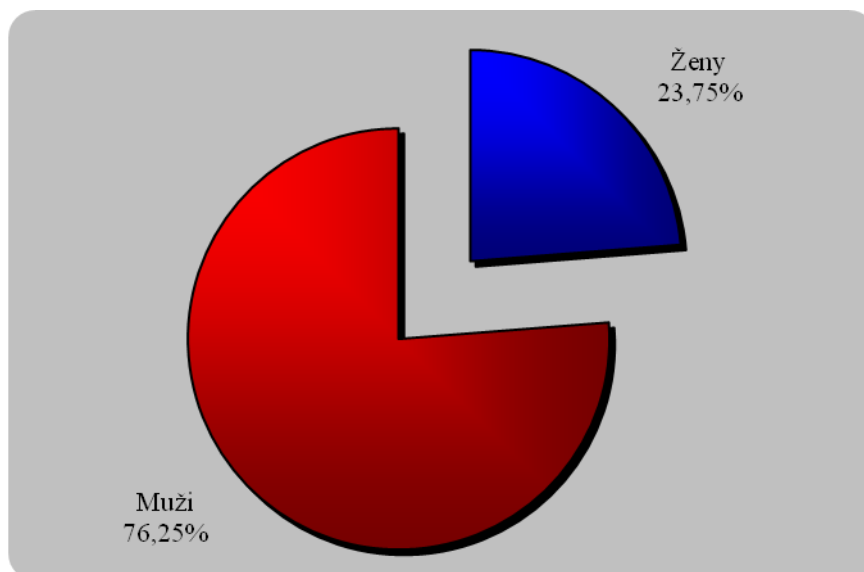
Dotazníky byly rozdávány osobně v tištěné podobě a respondentům byl před jejich rozdáváním objasněn systém vyplňování a vysvětleno, k čemu budou výsledky použity.

V první vlně zadávání dotazníků jsme využili svých kontaktů z řad bývalých kolegů v hasičském záchranném sboru Zlínského kraje, kde jsem rozdál celkem 31 dotazníků (36,47 %) z celkového počtu dotazníků. Z této první vlny se mi vrátily všechny dotazníky (100 %).

Ve druhé fázi jsme dotazníky rozdali svým současným kolegům z hasičského záchranného sboru Středočeského kraje, tedy 54 dotazníků (63,53 %) z celkového počtu dotazníků. Z této druhé vlny se mi vrátilo celkem 49 dotazníků (90,74 %).

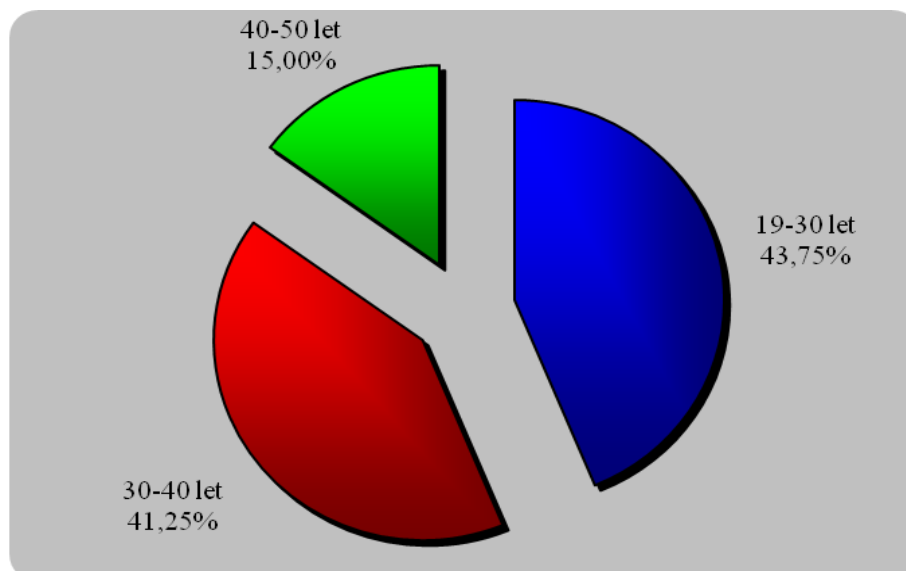
Ze všech vyplněných dotazníků nebyl žádný vyloučen pro nesprávné vyplnění či zneužití.

Protože u hasičského záchranného sboru České republiky pracuje větší převaha mužů, snažili jsme se zajistit také respondenty – ženy, především z odborů operačního řízení a ekonomiky, nakonec jich bylo 23,75 %.

Graf č. 1: Popis výzkumného vzorku dle pohlaví

Věkové složení respondentů je tvořeno především mladšími příslušníky do 40 let, konkrétně 43,75 % tvoří věková skupina mezi 19–30 roky, dále 41,25 % z celkového počtu respondentů tvoří skupina 30–40 let a poslední věkovou skupinu tvoří s 15 % z celkového počtu respondentů příslušníci mezi 40–50 lety.

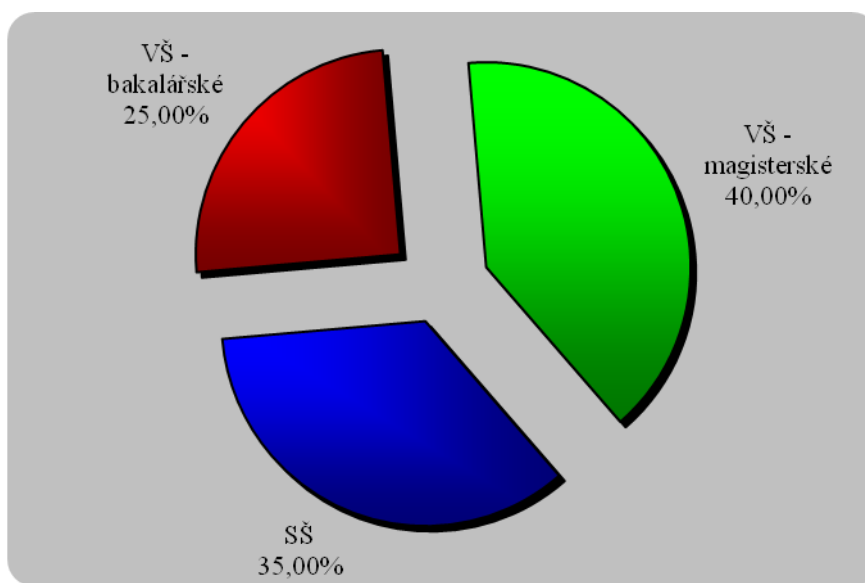

Graf č. 2: Popis výzkumného vzorku dle věku

Dalším z demografických údajů je zjištění nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů. Jelikož je jako minimální vzdělání potřebné pro přijetí k HZS ČR požadováno středoškolské vzdělání s maturitou, začneme s ním. Tímto vzděláním

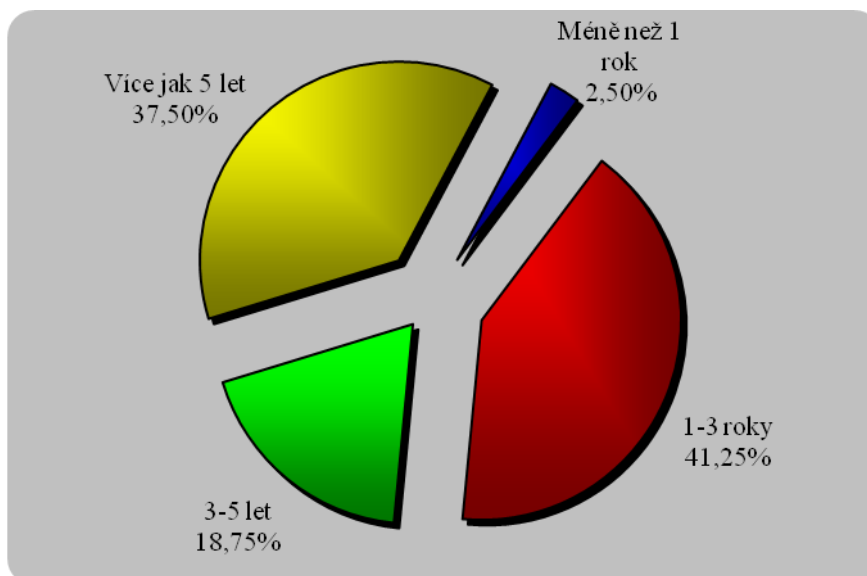
disponuje 35 % z celkového počtu respondentů. Celkem 25 % příslušníků z výzkumného vzorku dosáhlo Vysokoškolského vzdělání v bakalářském studijním programu a 40 % v magisterském studijním programu.

V dotazníku byly ještě dvě možnosti výběru, a to „studium na Vyšší odborné škole“ a „vzdělání v doktorském studijním programu“, ale těchto možností nikdo z respondentů nevyužil.

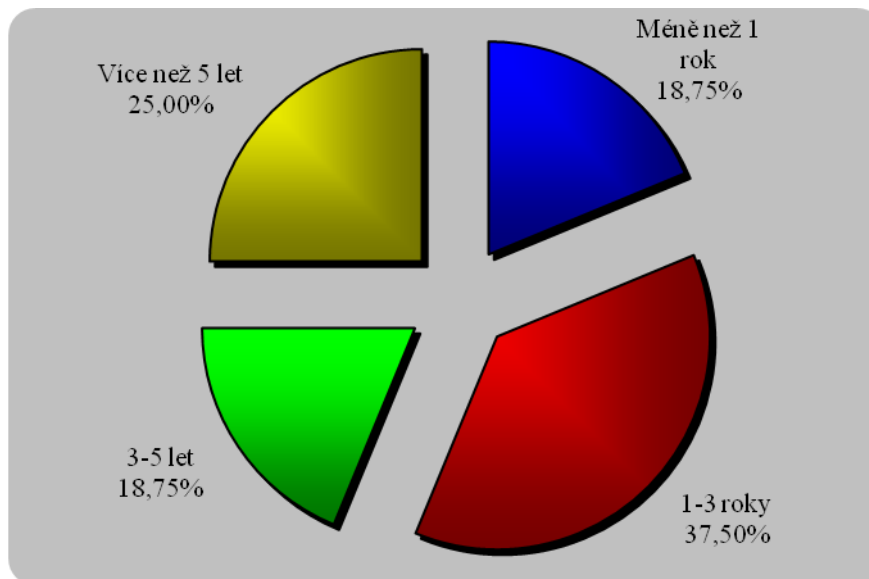
Graf č. 3: Popis výzkumného vzorku dle dosaženého vzdělání

Další z potřebných údajů je délka trvání služebního poměru respondentů. Tento údaj je v blízké souvislosti s jejich věkem. Díky nižšímu věku dotazovaných příslušníků je velkým procento z nich ve služebním poměru do pěti let. Méně jak jeden rok je ve služebním poměru pouze 2,5 % respondentů. Příslušníků, kteří pracují ve zmíněných krajích jeden až tři roky je již 41,25 % z celkově dotazovaných. Tři až pět let slouží 18,75 % dotazovaných a více jak pět let je ve služebním poměru 37,5 % z celkového počtu respondentů.

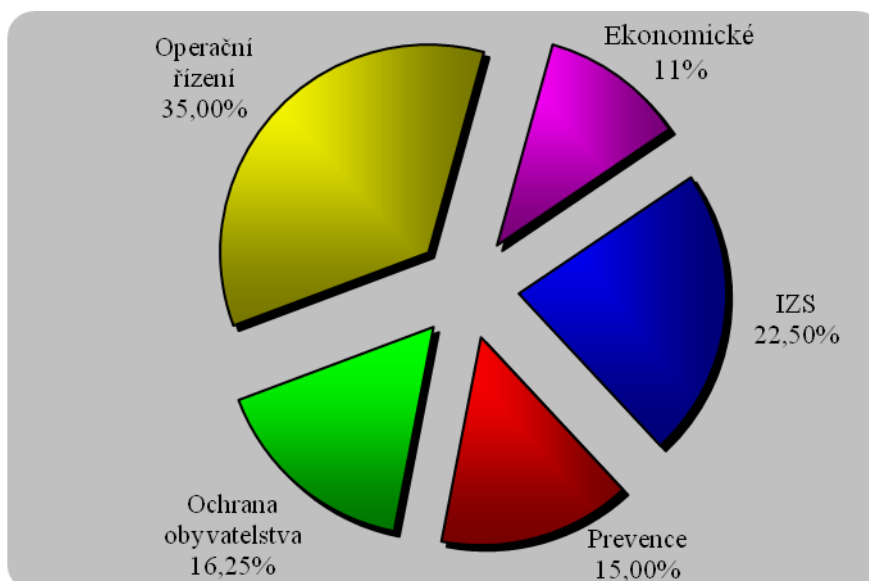
Graf č. 4: Popis výzkumného vzorku dle délky trvání služebního poměru

Důležitou informací především kvůli validitě získaných údajů je doba, kterou mají respondenti po absolvování Vstupní přípravy příslušníků. Celkem 18,75 % z dotazovaných má méně než jeden rok od absolvování Vstupní přípravy příslušníků. Jeden až tři roky od dokončení Vstupní přípravy má celkem 37,5 % z celkového počtu dotazovaných. O něco menší procentuální podíl mají příslušníci, kteří ukončili Vstupní přípravu před třemi až pěti lety, konkrétně 18,75 %. Zbýlých 25 % z celkového počtu dotazovaných absolvovalo tento program před více jak pěti lety.

Graf č. 5: Popis výzkumného vzorku dle doby od absolvování Vstupní přípravy příslušníků

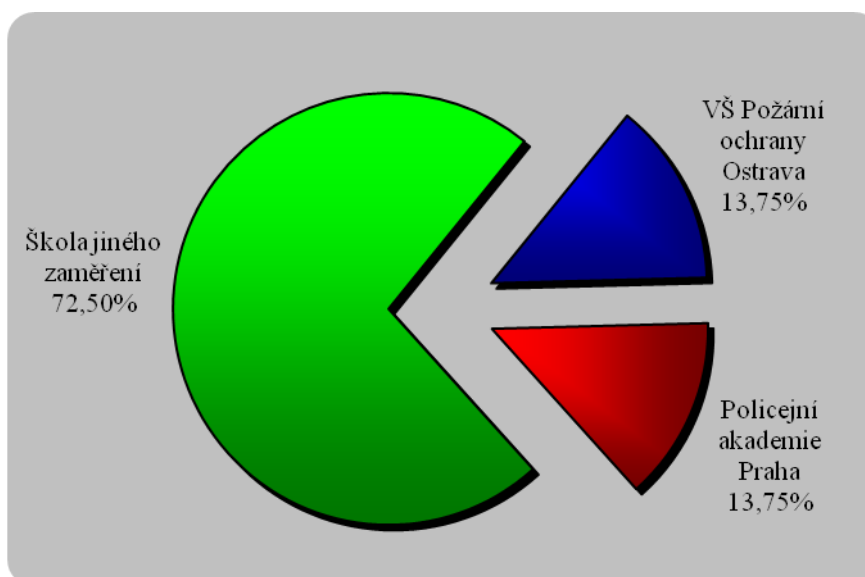
V grafu č. 6 můžeme vidět, jaké je mezi respondenty zastoupení příslušníků jednotlivých odborů hasičského záchranného sboru. Dotazníkového šetření se zúčastnilo osmnáct (22,5 %) příslušníků z odboru integrovaného záchranného systému, dvanáct (15 %) příslušníků z odboru prevence, třináct příslušníků (16,25 %) z odboru ochrany obyvatelstva, dvacet osm příslušníků (35 %) z odboru operačního řízení a devět (11 %) z odboru ekonomického.

Graf č. 6: Popis výzkumného vzorku dle služebního zařazení

Následující otázka byla do dotazníku zahrnuta především kvůli zmapování příslušníků, kteří by mohli při vysokém počtu, díky zaměření svého vzdělání v oboru požární ochrany nebo krizového řízení, zpochybnit validitu tohoto výzkumu. Celkem 13,75 % dotazovaných vystudovalo Vysokou školu Báňskou v Ostravě, stejný počet respondentů jsou absolventy Policejní akademie v Praze. Zbýlých 72,5 % respondentů z celkového počtu dotazovaných má vystudovanou školu jiného zaměření.

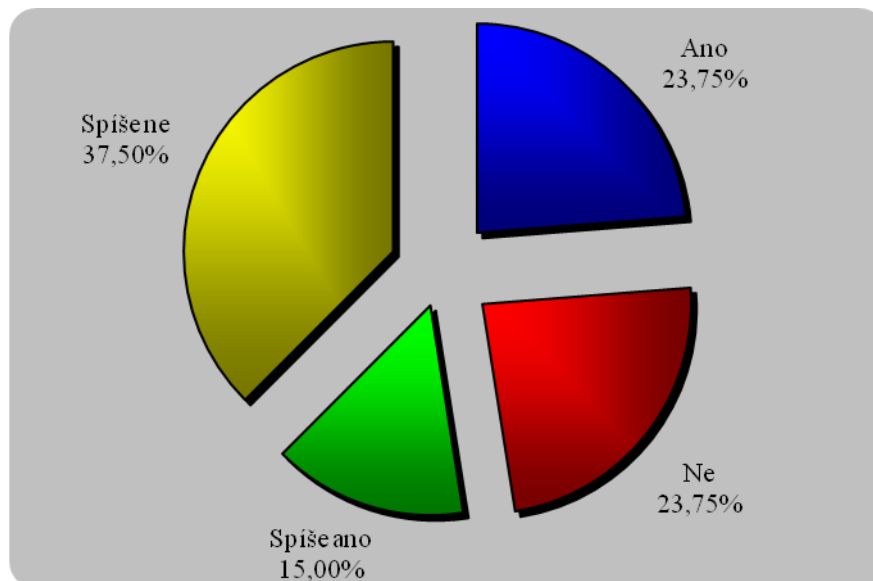
V dotazníku byly další tři možnosti – Střední škola požární ochrany ve Frýdku-Místku, Vyšší odborná škola požární ochrany ve Frýdku-Místku a jiné školy se zaměřením na požární ochranu nebo krizové řízení. Žádnou z těchto možností respondenti nevyužili.

Graf č. 7: Popis výzkumného vzorku dle druhu vzdělání

Tato otázka byla zahrnuta do dotazníků kvůli zjištění úrovně vědomostí o fungování HZS ČR před nástupem k němu.

Z grafu č. 8 se dozvídáme, že 37,5 % respondentů spíše nemělo a 23,75 % vůbec nemělo před nástupem k HZS ČR ucelené vědomosti o jeho fungování. Naopak celých 23,75 % dotazovaných tyto vědomosti o fungování hasičského záchranného sboru ČR ucelené mělo a 15 % respondentů označilo své vědomosti za částečné.

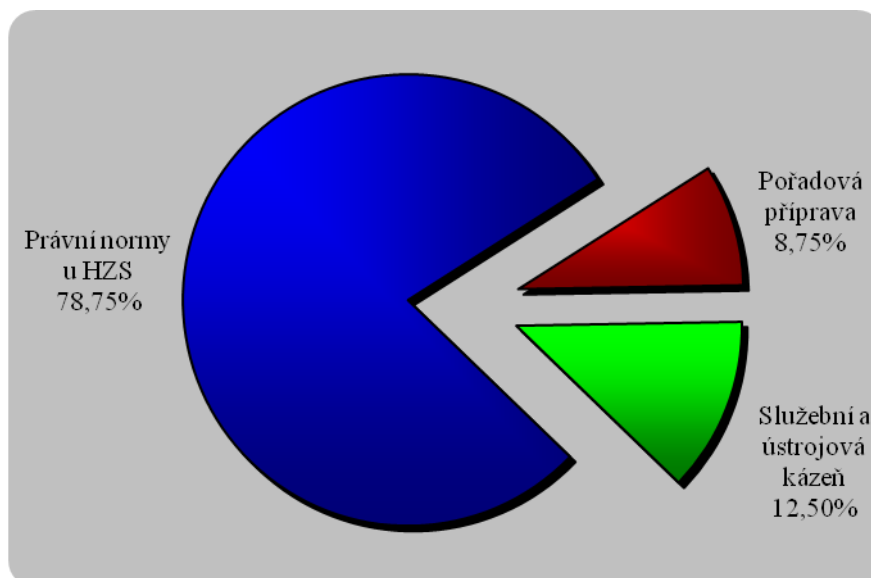

Graf č. 8: Popis výzkumného vzorku dle úrovně vědomostí o hasičském záchranném sboru před nástupem k němu

5.6 Výsledky výzkumu

Položka 9: V jakém z těchto směrů Vám byl modul I užitečný při současném služebním zařazení?

V této položce zadalo 78,75 % respondentů jako nejužitečnější směr při současném služebním zařazení přehled o právních normách nezbytných pro příslušníka HZS ČR. Dále 12,5 % dotazovaných vidí jako užitečnou znalost služební zdvořilosti – ústrojové kázně a pouze 8,75 % z celkového počtu respondentů vnímá jako užitečnou znalost a dovednost pořadové přípravy příslušníků.

Graf č. 9: Přehled odpovědí na položku 9

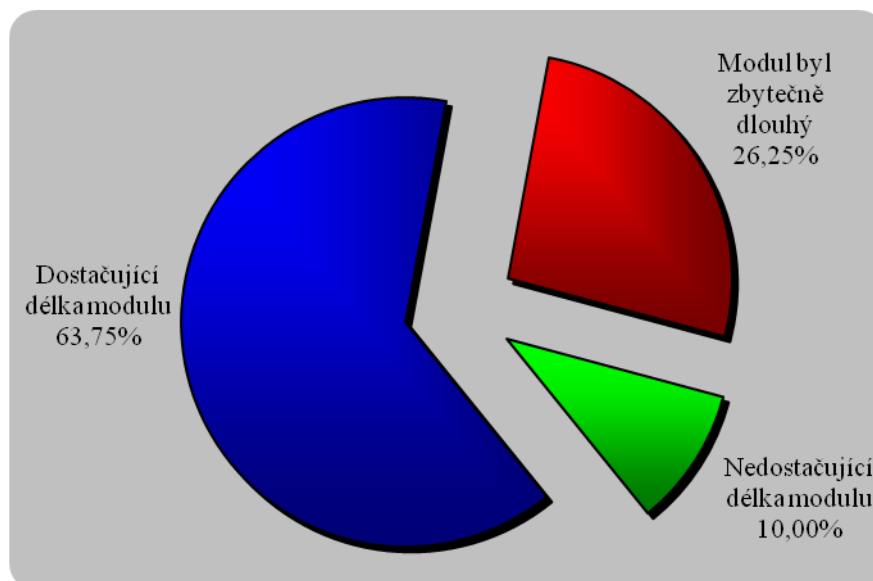
Výsledky této položky jednoznačně vypovídají, že respondenti z různých odborů hasičského záchranného sboru kraje považují za nejdůležitější obsahovou část modulu I při svém služebním zařazení znalost právních norem u HZS ČR.

Možnost, která byla také zahrnuta v této položce, a to sice „žádná z uvedených možností nebyla dotazovaným užitečná při současném služebním zařazení“, si nevybral ani jeden z respondentů. To vypovídá o tom, že obsahová stránka modulu I byla podle respondentů sestavena pro potřeby výkonu služby v reálných podmínkách a dotazovaní s ní byli spokojeni.

Respondenti nevyužili v této položce ani možnosti návrhu jiných oblastí v modulu I, které by byly využitelné pro výkon služby na jejich služebním místě.

Položka 10: Jak jste byli spokojeni s časovou dotací modulu I? (3 týdny)

V této položce označilo 63,75 % respondentů délku modulu I jako naprosto dostačující. Dále se 26,25 % respondentů domnívá, že byl tento modul zbytečně dlouhý a 10 % dotazovaných by bylo pro prodloužení tohoto modulu.

Graf č. 10: Přehled odpovědí na položku 10

V možnostech „3 týdny kurzu byly zbytečně mnoho“ a „3 týdny kurzu byly nedostačující“ jsme ponechali prostor respondentům, aby mohli napsat svůj návrh na délku trvání modulu I.

Dotazovaní, kteří by chtěli prodloužení modulu I, navrhovali shodně nastavit časovou dotaci tohoto kurzu na čtyři týdny.

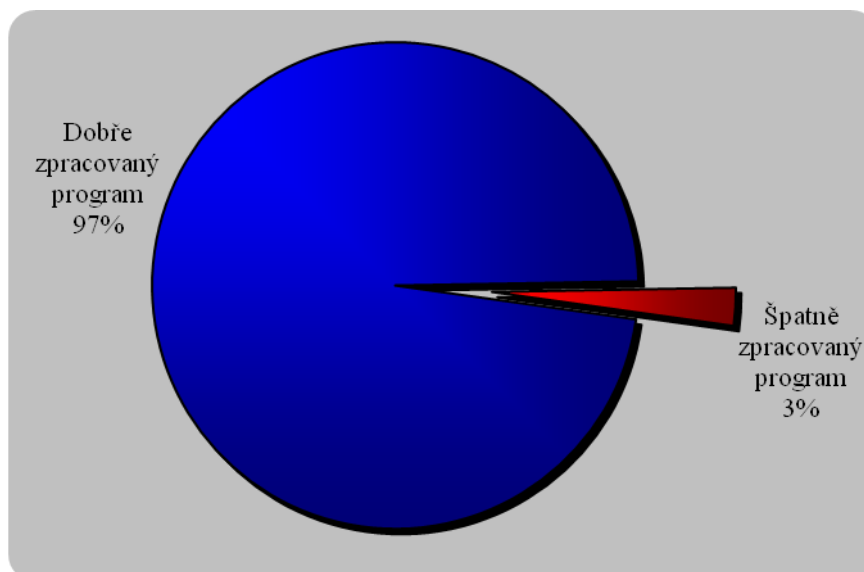
Respondentům, kterým připadal kurz zbytečně dlouhý naopak navrhovali jeho zkrácení na týdny dva.

Pokud bychom měli vyhodnotit názor na časovou dotaci modulu I, můžeme říci, že nadpoloviční většina respondentů s ní byla spokojena a doba trvání tohoto kurzu se jim zdála přiměřená.

I u této položky byl ponechán prostor k vyjádření vlastního názoru na délku časové dotace modulu I. Této varianty nikdo nevyužil.

Položka 11: *Jak by jste charakterizoval/la modul I v souvislosti s Vaším služebním zařazením?*

V této položce zadalo 97 % respondentů, že se jedná o dobře zpracovaný program, s praktickým využitím všech jeho částí pro výkon služby a pouze 3 % dotazovaných tvrdí, že je tento program špatně zpracovaný a nevyužili ani jednu z jeho částí v praktickém výkonu služby.

Graf č. 11: Přehled odpovědí na položku 11

U této položky nebyly respondenty využity možnosti, ve kterých mohli vyjmenovat pouze ty části, které se jim zdály využitelné pro výkon služby na jejich služebním místě nebo podat jiný názor na danou otázku.

Z vyhodnocení této položky můžeme jednoznačně konstatovat, že je modul I podle mínění výzkumného vzorku vyváženě zpracovaný program, jehož jak obsahová stránka, tak časová dotace splňuje všechny požadavky pro získání kompetencí potřebných při zařazení na služební místo.

Položka 12: Která z těchto částí modulu II Vám je užitečná při Vašem služebním zařazení?

V této položce zadalo 47,5 % respondentů jako nejdůležitější část modulu II v jejich služebním zařazení komplexní přehled o činnostech v působnosti HZS ČR, 26,25 % považuje za nejužitečnější část modulu znalost organizační struktury HZS ČR a 26,25 % takto označilo nauku o zdolávání mimořádných událostí.

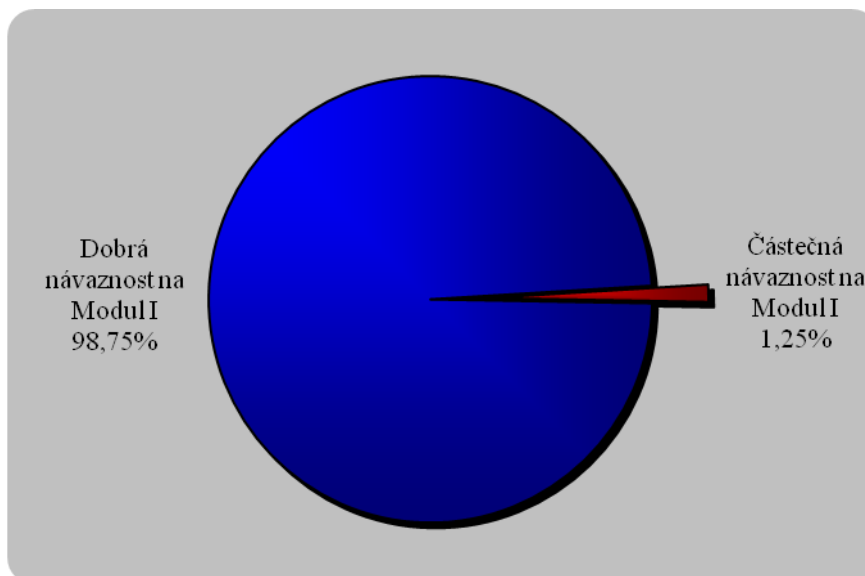
Graf č. 12: Přehled odpovědí na položku 12

U této položky můžeme vidět poměrně rovnoměrný podíl odpovědí respondentů mezi stěžejní částí tohoto modulu, kdy nebyla opět využita možnost „žádná z obsahových částí modulu II není využitelná při služebním zařazení u hasičského záchranného sboru“.

Nebyla také využita možnost prezentování jiného názoru na danou otázku.

Položka 13: Jak byste popsali návaznost modulu II na první část Vstupní přípravy příslušníků?

U této položky zadalo 99 % respondentů, že modul II navazoval plynule a šly pochopit všechny souvislosti aktuálně probíraných látek. Pouze 1 % dotazovaných, tedy jeden příslušník zadal, že tento modul navazoval pouze částečně a některé souvislosti šly pochopit hůře kvůli nedostatečnému probrání problematiky v modulu I.

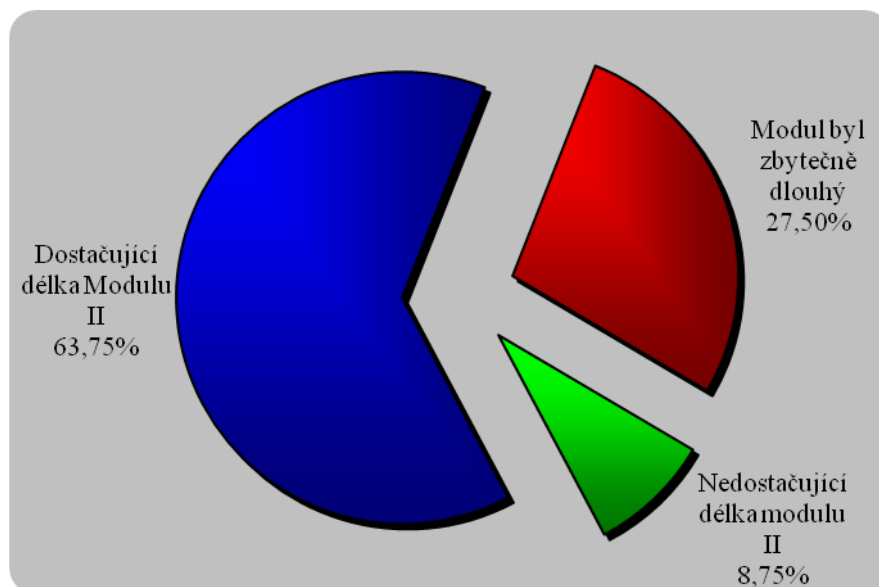
Graf č. 13: Přehled odpovědí na položku 13

Z tohoto grafu vyplývá, že se respondenti domnívají, že návaznost programu modul II je na velice vysoké úrovni a dotazovaní neměli problémy s přechodem mezi jednotlivými moduly a modul I je dostatečně připravil na další probíranou látku.

U této otázky respondenti nevyužili dvě možnosti odpovědí, a to sice „modul II nenavazoval vůbec, nechápali jsme souvislosti probíraných látek“ a možnost prezentování jiného názoru na tuto problematiku.

Položka 14: Vyhovovala Vám časová dotace modulu II? (3 týdny)

U této položky zadalo 63,75 % respondentů, že délka modulu II byla naprosto dostačující, dále 27,50 % uvedlo, že byl tento program zbytečně dlouhý a podle 8,75 % z celkového počtu respondentů by mohl mít tento modul delší časovou dotaci.

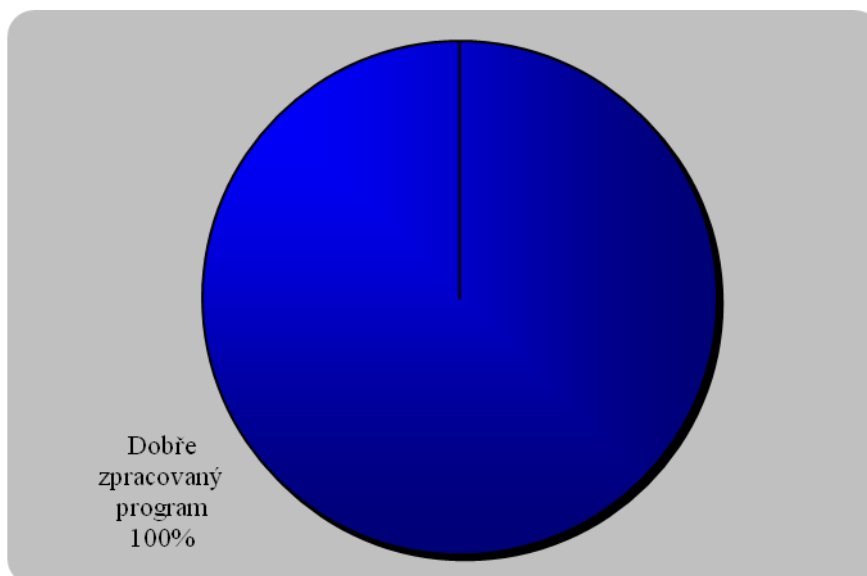
Graf č. 14: Přehled odpovědí na položku 14

Z tohoto grafu vyplývá, že nadpoloviční většině respondentů byla časová dotace tohoto modulu naprosto dostačující. Dotazovaní, kterým se zdál tento program zbytečně dlouhý shodně uvedli, že by postačovala časová dotace pouze dva týdny. Naopak 8,75 % respondentů, kteří odpověděli, že časová dotace modulu II byla nedostačující, by ji navýšili na čtyři týdny.

Možnost prezentování jiného názoru nebyla využita žádným respondentem.

Položka 15: Jak by jste charakterizoval/la modul II v souvislosti s Vaším služebním zařazením?

U této položky odpovědělo všech 80 respondentů, tedy 100 % z celkového počtu dotazovaných, že se jedná o dobře zpracovaný program, s praktickým využitím všech jeho částí pro výkon služby.

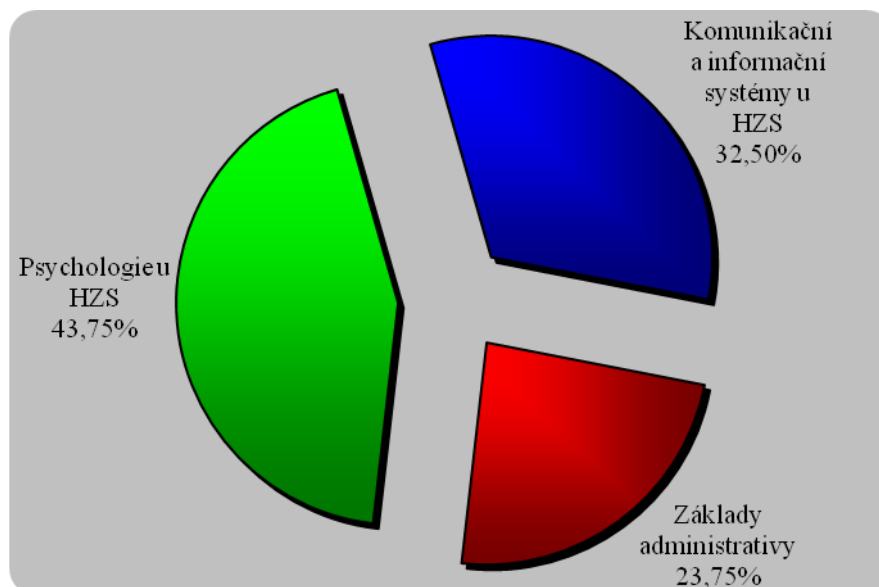
Graf č. 15: Přehled odpovědí na položku 15

Z tohoto grafu jednoznačně vyplývá, že se respondenti domnívají, že je tento program zpracovaný takovým způsobem, který zajišťuje získání potřebných kompetencí k výkonu služby ve všech odborech hasičského záchranného sboru.

U této otázky nebyla využita žádná jiná z nabídnutých odpovědí.

Položka 16: V jakých z těchto směrů Vám byl modul III užitečný při současném služebním zařazení?

U této položky odpovědělo 43,75 % respondentů, že nejužitečnějším směrem modulu III jim byla při současném služebním zařazení psychologická služba u hasičského záchranného sboru, dalších 32,50 % dotazovaných se domnívá, že nejdůležitější částí, kterou využívá při svém služebním zařazení je znalost komunikačních a informačních systémů u hasičského záchranného sboru. Pro zbylých 23,75 % respondentů ze všech dotazovaných je nejužitečnějším směrem znalost základů administrativy.

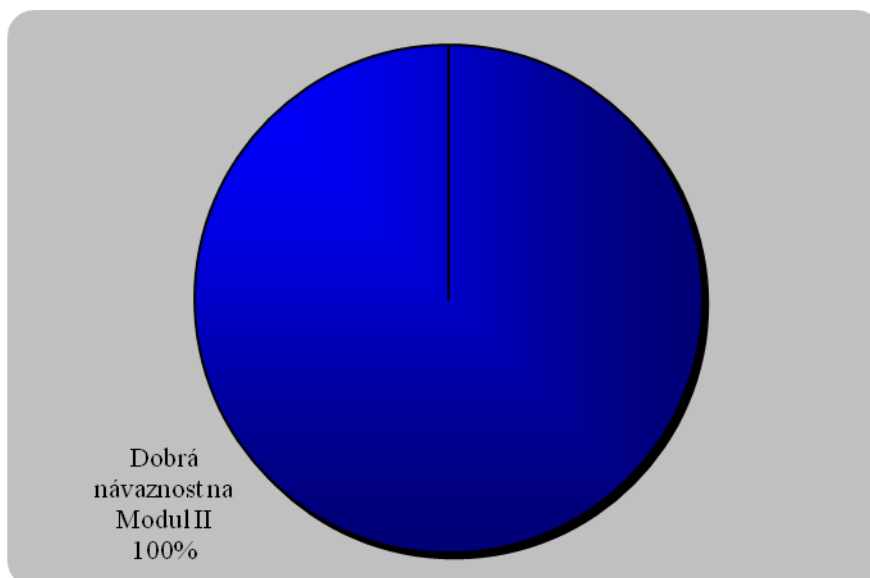
Graf č. 16: Přehled odpovědí na položku 16

U této otázky můžeme vidět, že podle mínění respondentů je důležitost psychologické služby u hasičského záchranného sboru, kdy jsou příslušníci především z řad „výjezdových“ hasičů a operačních středisek vystavování velkému psychickému tlaku, opravdu významná. I u této položky se odpovědi rozprostřely pouze mezi tyto tři varianty a nikdo z dotazovaných nevyužil možnost „žádný z těchto směrů není využitelný při praktické činnosti u HZS“.

Ani tentokrát nikdo z respondentů nevyužil možnost prezentování jiného názoru.

Položka 17: Jak byste pospali návaznost modul III na druhou část Vstupní přípravy příslušníků?

U této položky byl výsledek vyhodnocení dotazníků opět jednoznačný. Celkem 100 % ze všech dotazovaných respondentů označilo návaznost modulu III na druhou část Vstupní přípravy příslušníků za výbornou, kdy šly pochopit všechny souvislosti aktuálně probíraných látek.

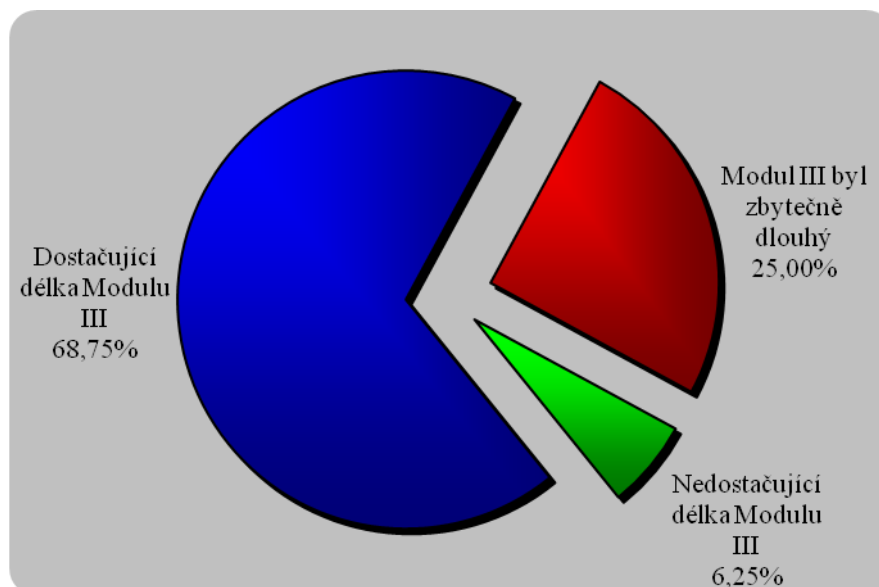
Graf č. 17: Přehled odpovědí na položku 17

Tato položka potvrzuje, že se respondenti domnívají, že program Vstupní přípravy příslušníků byl sestaven tak, aby návaznost jednotlivých modulů byla v souladu s obsahovými částmi, které na sebe postupně navazují a příslušníci, kteří se těchto programů zúčastňují, měli co nejsnazší cestu k pochopení probírané látky.

Ani v této otázce nebyly využity zbylé možnosti odpovědí, které měli respondenti k dispozici.

Položka 18: *Vyhovovala Vám časová dotace modulu III? (2 týdny)*

U této položky odpovědělo 68,75 % respondentů, že časová dotace modulu III byla naprosto dostačující, dále 25 % dotazovaných se domnívá, že byl tento modul zbytečně dlouhý a pouhých 6,25 % z celkového počtu dotazovaných by chtěla mít tento modul delší.

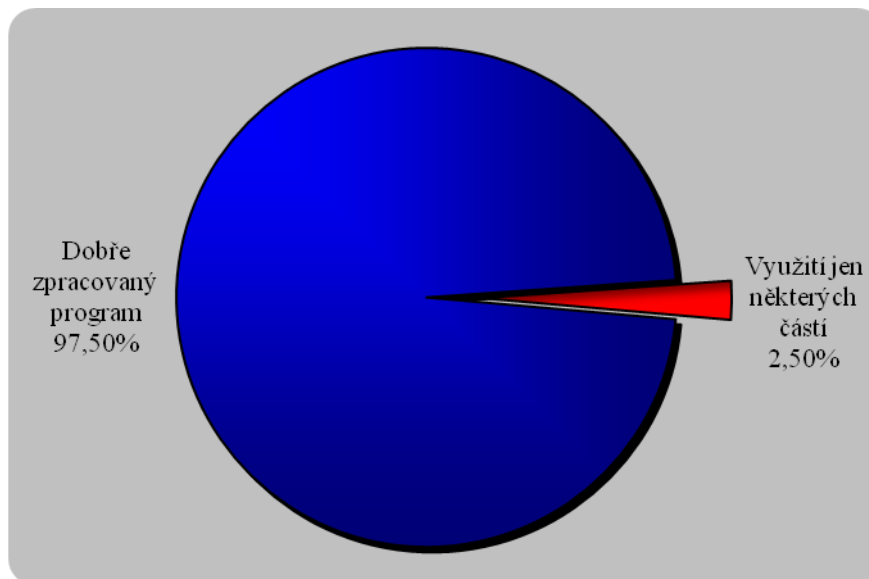
Graf č. 18: Přehled odpovědí na položku 18

I u této položky, co se časové dotace modulu týče, odpovědělo více, přesněji 68,75 % dotazovaných, že je naprosto dostačující. U respondentů, kteří modul III označili za zbytečně dlouhý, byla shodně navrhována délka kurzu jeden týden. Naopak dotazovaní, kteří by si přáli mít tento program delší, navrhovali prodloužení na týdny tři.

U této položky nevyužil nikdo z respondentů možnost prezentace vlastního názoru.

Položka 19: *Jak by jste charakterizoval/la modul III v souvislosti s Vaším služebním zařazením?*

U této položky odpovědělo 97,5 % respondentů, že je modul III dobře zpracovaný program, s praktickým využitím všech jeho částí pro výkon služby. Pouze 2,5 % dotazovaných odpovědělo, že se jedná sice o dobře zpracovaný program, ale s praktickým využitím pouze některých částí.

Graf č. 19: Přehled odpovědí na položku 19

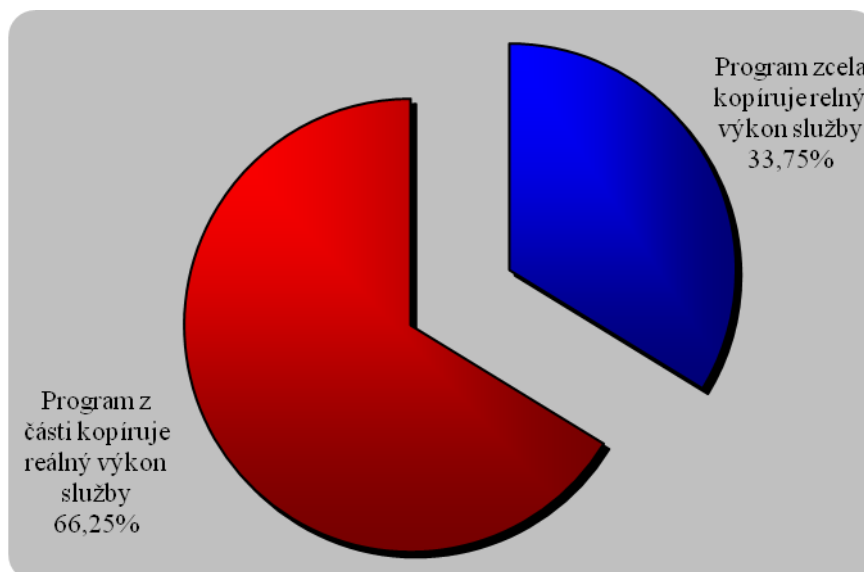
U této položky byly výsledky vyhodnocení odpovědí jednoznačné a respondenti se domnívají, že i modul III je program, který je ve všech částech využitelný pro přímý výkon služby.

Pouze 2,5 % (dva dotazovaní) z celkového počtu respondentů odpovědělo, že je tento program využitelný po praktické stránce jen v některých částech. Jeden z respondentů uvedl, že pro jeho služební zařazení využívá jen znalosti o komunikačních a informačních technologiích a druhý z těchto dotazovaných pro potřeby výkonu služby využívá pouze znalosti z psychologické služby u hasičského záchranného sboru.

Zbylé dvě možnosti odpovědí nevyužil nikdo z respondentů.

Položka 20: Kterou z těchto možností by jste nejlépe charakterizovali modul IV – Praxe?

U této položky odpovědělo 66,25 % z celkového počtu respondentů, že je tento program metodicky dobře zpracován, ale některé z jeho částí fungují v reálných situacích jinak. Zbýlých 33,75 % dotazovaných se domnívá, že modul IV přesně kopíruje reálné situace při výkonu služby.

Graf č. 20: Přehled odpovědí na položku 20

U této položky můžeme podle odpovědí dotazovaných vidět problém VPP, kdy je podle nich velká část zaměřená spíše na teoretické znalosti. Více než polovina respondentů se domnívá, že modul IV kopíruje reálný výkon služby jen z části. Může to být způsobeno také vytvářením tzv. „umělých“ situací, které mají napodobovat scény z reálného výkonu služby, ale nikdy nemohou svou autentičností nahradit tyto skutečné situace.

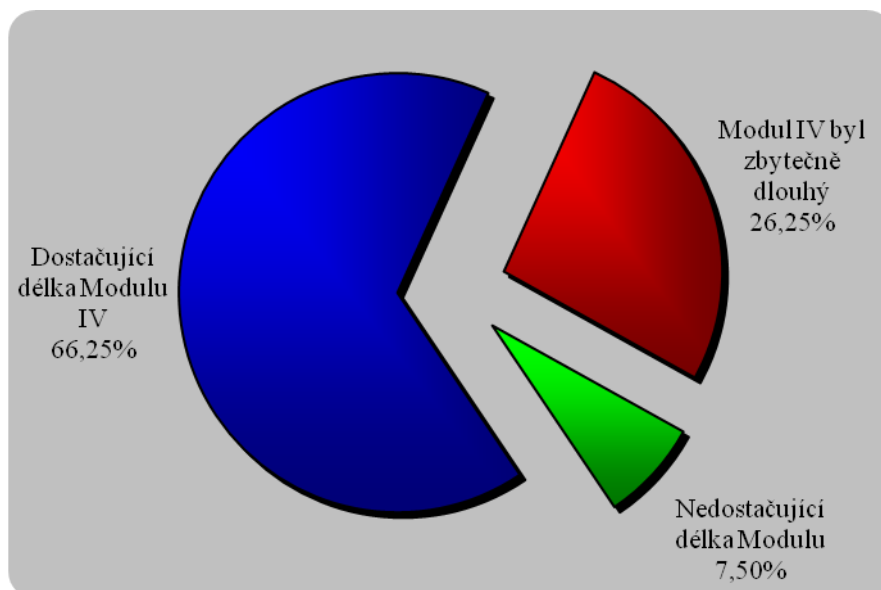
I přes to, se 33,75 % dotazovaných domnívá, že tento program zcela kopíruje reálný výkon služby, což je stále vysoké číslo, s kterým by se ovšem tvůrci tohoto modulu určitě neměli spokojit.

Co je ovšem povzbuzující, že nikdo z respondentů neoznačil nabízenou odpověď – „tento program je špatně zpracován, po jeho absolvování jsme měl/la velké problémy se začleněním na mé služební místo“.

Nebyla také využita možnost prezentace jiného názoru.

Položka 21: Vyhovovala Vám časová dotace modulu IV? (3 týdny)

U této položky uvedlo 66,25 % z celkového počtu respondentů, že 3 týdny tohoto modulu byly naprosto dostačující, dále 26,25 % dotazovaných si myslí, že 3 týdny kurzu byly zbytečně mnoho a pouhých 7,5 % označilo, že 3 týdny kurzu byly nedostačující.

Graf č. 21: Přehled odpovědí na položku 21

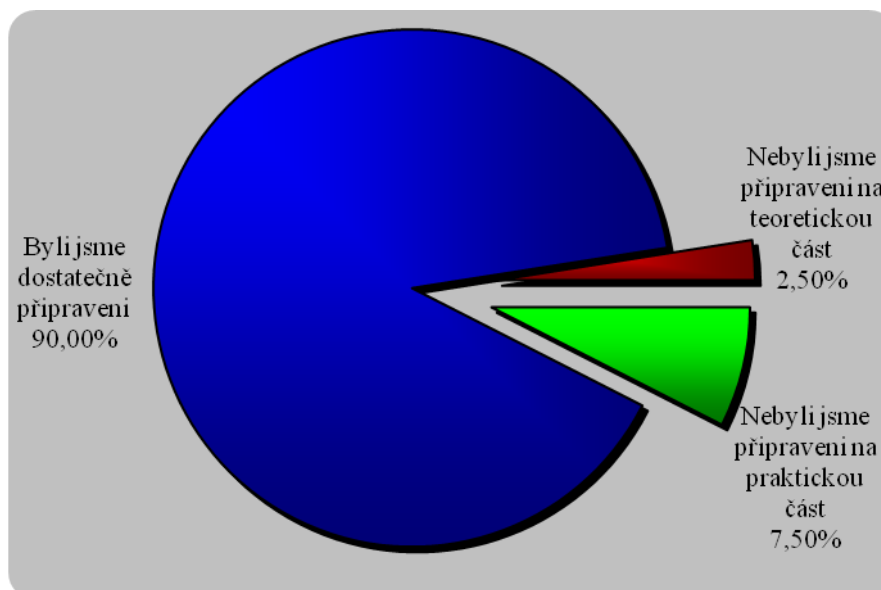
U této položky můžeme vidět, že je podle nadpoloviční většiny respondentů časová dotace modulu IV dostatečná, až zbytečně dlouhá, což znamená, že si příslušníci během těchto tří týdnů měli možnost dostatečně osvojit návyky potřebné k výkonu služby na jejich služebním místě, dále 26,25 % respondentů by zkrátilo tento modul o jeden týden.

Pouze malé množství dotazovaných by potřebovalo více času k získání těchto návyků, kdy uváděli o jeden týden navíc.

Možnost prezentace jiného názoru nevyužil nikdo z dotazovaných respondentů.

Položka 22: Jak by jste ohodnotil/la náročnost závěrečné zkoušky Vstupní přípravy příslušníků?

U této položky uvedlo 90 % z celkového počtu respondentů, že zkouška nebyla náročná, protože čtyři moduly Vstupní přípravy je na ni perfektně připravily, dále 7,5 % dotazovaných ohodnotilo náročnost závěrečné zkoušky jako nepříliš náročnou, ale na praktickou část nebyli dostatečně připraveni. Pouze 2,5 % z celkového počtu dotazovaných uvedlo, že zkouška nebyla příliš náročná, ale modulový systém by je mohl lépe připravit na teoretickou část.

Graf č. 22: Přehled odpovědí na položku 22

Z této položky jasně vyplývá, že drtivá většina respondentů se domnívá, že je modulový systém Vstupní přípravy příslušníků připravil na výstup tohoto kurzu v dostatečné míře jak po stránce teoretické, tak po té praktické.

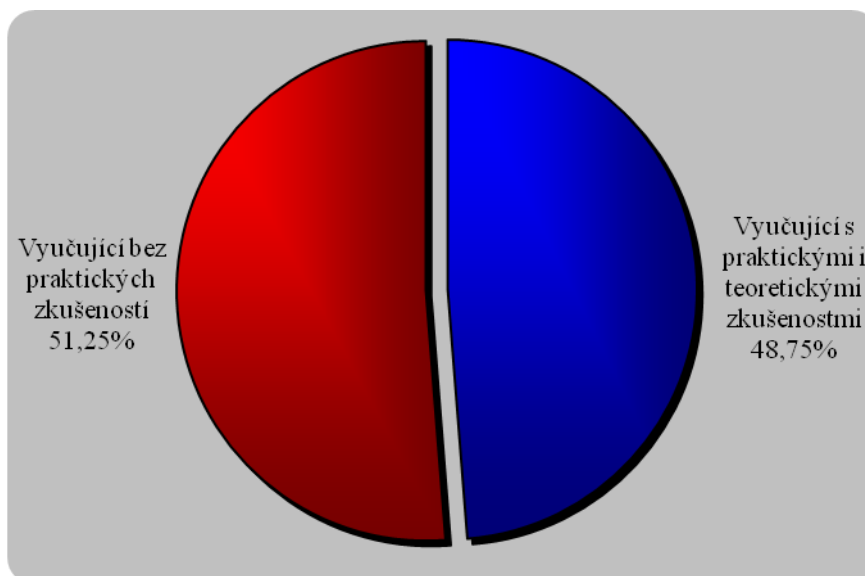
Pouhých 10 % dotazovaných uvedlo, že nebylo dostatečně připraveno na jednu z částí závěrečné zkoušky, především na tu praktickou, což může mít přímou souvislost s položkou 23, kde se nadpoloviční většina respondentů domnívá, že jsou vyučující v těchto modulech spíše teoreticky zaměřeni, bez praktických zkušeností.

Respondenti se také nedomnívají, že by byla zkouška velmi náročná a nebyli by připraveni na některou z jejích částí.

Nebyla také využita možnost prezentace jiného názoru.

Položka 23: Z níže uvedených možností vyberte jednu, kterou by jste charakterizoval/la vyučující jednotlivých modulů.

U této položky uvedlo 51 % z celkového počtu dotazovaných, že se jim vyučující v jednotlivých modulech Vstupní přípravy příslušníků zdají jako profesionálové, kteří zvládají nejen teoretickou, ale i praktickou stránku dané problematiky a 49 % respondentů se domnívá, že vyučující jsou lidé, kteří velmi dobře zvládají teoretickou stránku dané problematiky, ale viditelně nemají zkušenosti z praxe.

Graf č. 23: Přehled odpovědí na položku 23

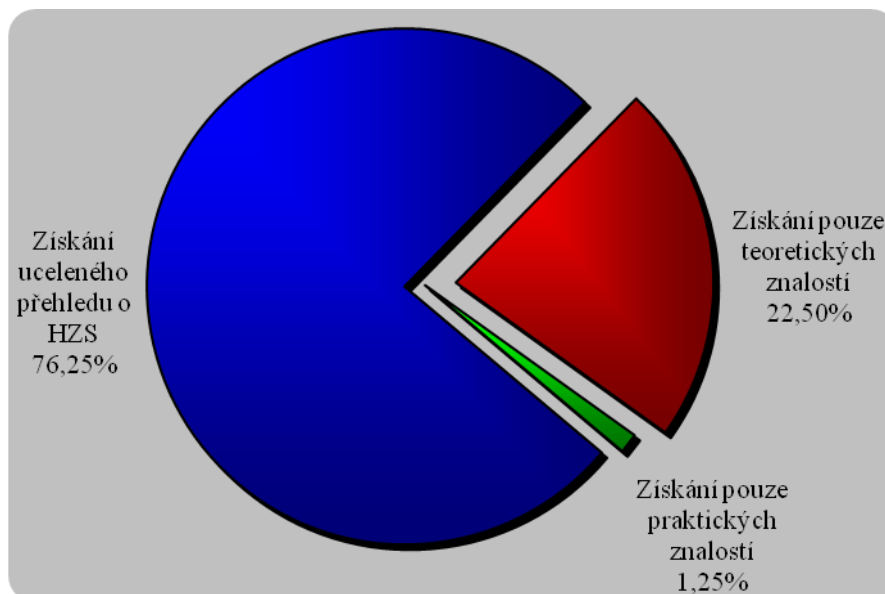
U této položky můžeme vidět, že z pohledu nadpoloviční většiny respondentů jsou vyučující v programu Vstupní přípravy příslušníků spíše teoreticky vybavení učitelé, kteří postrádají znalosti z praxe. Tuto otázku jsme zařadili do tohoto dotazníku na požadavek příslušníků, kteří vytvářejí vzdělávací programy pro HZS a byli zvědaví na názor ze strany absolventů tohoto kurzu.

Dále se žádný z respondentů nedomnívá, že by vyučující Vstupní přípravy příslušníků pozbývali teoretické znalosti dané problematiky, což byla jedna z nabízených možností.

Nebyla také využita možnost prezentace jiného názoru.

Položka 24: V čem pro Vás byla přínosná Vstupní příprava příslušníků?

Na tuto položku odpovědělo 76,25 % z celkového počtu respondentů, že pro ně byla Vstupní příprava příslušníků přínosná především v získání uceleného přehledu o fungování hasičského záchranného sboru a pozdějšímu praktickému využití v jejich služebním zařazení. Dále 22,5 % dotazovaných uvedlo, že pro ně byl kurz přínosný pouze v získaných teoretických znalostech o fungování HZS ČR a 1,25 % respondentů (1 příslušník) uvedl, že pro něj byl přínos pouze v praktickém využití, nikoli teoretických poznatků.

Graf č. 24: Přehled odpovědí na položku 24

Z této položky můžeme podle mínění respondentů vypožorovat, že cíle Vstupní přípravy příslušníků, které jsou nastaveny tak, aby absolventi odcházeli z tohoto programu s ucelenými znalostmi o HZS ČR nejen po stránce teoretické, ale i po té praktické, jsou naplněny na 76,25 %, což poukazuje na dosažení poměrně vysoké efektivity tohoto programu.

Podle 23,75 % z celkového počtu dotazovaných respondentů tomuto kurzu schází jedna z požadovaných výstupních složek, což je stále poměrně vysoké číslo, na kterém by se mělo zapracovat.

U této položky nebyla využita možnost prezentace jiného názoru.

5.7 Diskuse

K výzkumné otázce číslo 1: Domnívají se příslušníci hasičského záchranného sboru ČR, že současný systém Vstupní přípravy zvyšuje v dostatečné míře kompetence k výkonu povolání na jejich služebním zařazení?

Podle zvolených odpovědí na položky 11, 15, 19 a 24 použitého dotazníku se 92% respondentů domnívá, že Vstupní příprava příslušníků HZS ČR je dobře zpracovaný program, s praktickým využitím všech jeho částí pro výkon služby, což jednoznačně vypovídá o tom, že v dostatečné míře zvyšuje

kompetence k výkonu povolání na jejich služebním místě. Můžeme poznamenat, že tento průměr snižuje položka 24, kdy se přes 22 % z celkového počtu dotazovaných domnívá, že je kurz nedostatečně připravil po praktické stránce k výkonu služby.

Pro výzkumné šetření této otázky lze využít i odpovědi na položky 9, 12, 16 a 20, kdy nikdo z respondentů neuvedl možnost, že by žádná z obsahových částí jednotlivých modulů nebyla při výkonu služby na jejich služebním zařazení potřebná. Jen u položky 20 je výsledek negativní, kdy se 66% respondentů domnívá, že je modul IV – Praxe sice dobře metodicky zpracovaný, ale některé z jeho částí fungují v reálných situacích jinak.

Můžeme tedy konstatovat, že se respondenti domnívají, že modulový systém Vstupní přípravy příslušníků v dostatečné míře rozvíjí kompetence, které jsou potřebné k výkonu povolání na jejich služebním zařazení. To je velice pozitivní zjištění pro celou organizaci HZS ČR, protože se mohou spolehnout na to, že po absolvování tohoto kurzu mohou začít příslušníci samostatně a spolehlivě pracovat na jejich služebním místě.

K výzkumné otázce číslo 2: Jsou příslušníci hasičského záchranného sboru ČR spokojeni s obsahovou stránkou jednotlivých modulů současného systému Vstupní přípravy?

Podle zvolených odpovědí na položky 9, 12, 16, 20 a 23 použitého dotazníku můžeme dle odpovědí respondentů konstatovat, že ve čtyřech částech Vstupní přípravy byly obsaženy všechny stěžejní obsahové části, které jsou potřebné pro výkon služby na jednotlivých služebních místech, což potvrzuje, že si každý z respondentů našel u jednotlivých modulů tu část, která pro něj byla stěžejní při výkonu na jejich služebním místě.

U žádného modulu nebyla využita možnost „ani jedna z částí nebyla užitečná“ a prezentování jiného názoru.

Dle zvolených odpovědí respondentů lze také identifikovat opravdu stěžejní obsahové části jednotlivých modulů, kdy jde především o znalost právních norem u HZS ČR, přehled o činnostech u hasičského záchranného sboru a výkon psychologické služby u HZS ČR.

Naopak také můžeme označit ty části, které dle respondentů nejsou prakticky využitelné při výkonu služby, a dle výskytu jejich četností v dotaznících nebudou

tak důležité. Jsou to například pořadová příprava příslušníků nebo základy administrativy.

Z položky č. 23 dále můžeme vypožorovat, že téměř 50 % respondentů se domnívá, že vyučující v jednotlivých modulech jsou spíše teoreticky zaměřeni, ale nemají praktické zkušenosti z přímého výkonu služby, což může mít také velký vliv na obsahovou stránku Vstupní přípravy příslušníků.

O obsahové části nám může také hodně vypovědět položka 22, kdy 90 % z celkového počtu respondentů tvrdí, že byli dostatečně připraveni na závěrečnou zkoušku Vstupní přípravy jak po teoretické, tak i praktické stránce. Ovšem i zbylých 10 % respondentů, kterým v tomto programu něco scházelo, se nesmí opomíjet a mělo by se pracovat na vylepšování obsahové stránky tohoto kurzu.

K výzkumné otázce číslo 3: Jsou příslušníci hasičského záchranného sboru ČR spokojeni s časovou dotací jednotlivých modulů současného systému Vstupní přípravy?

Je Vstupní příprava příslušníků zbytečně dlouhá, krátká nebo současná časová dotace je dostatečná?

Podle zvolených odpovědí na položky 10, 14, 18 a 21 použitého dotazníku se 65 % respondentů shoduje na tom, že časová dotace jednotlivých modulů byla naprosto dostačující, ale i 35 % dotazovaných, kterým stávající časová dotace nevyhovovala, je vysoké číslo.

Příslušníci (26 %), kterým se zdál tento program zbytečně dlouhý, navrhovali jako dostatečnou časovou dotaci – zkrácení modulů o jeden týden. Z dotazníků lze vidět, že časová dotace se zdála zbytečně dlouhá příslušníkům, kteří měli vystudovanou jednu ze škol zaměřených na požární ochranu, což je naprosto pochopitelné. Naopak příslušníci (9 %), kterým se zdál program příliš krátký, by chtěli navýšit časovou dotaci o jeden týden.

Je pravda, že součet doby trvání všech modulů je jedenáct týdnů, což je poměrně vysoké číslo, ale pokud HZS ČR chce, aby se ze Vstupní přípravy vraceli příslušníci, kteří budou schopni spolehlivě plnit práci, která je obsažena v jejich služební zařazení, je tato doba trvání kurzu naprosto nezbytná.

Právě časová dotace ovšem byla nejvíce diskutovaným problémem jak ze strany některých absolventů tohoto programu, vedoucích pracovníků HZS ČR, tak i ze strany mé.

K výzkumné otázce číslo 4: Domnívají se příslušníci hasičského záchranného sboru ČR, že je návaznost jednotlivých modulů Vstupní přípravy úměrná k pochopení všech souvislostí probírané látky?

Podle zvolených odpovědí na položky 13 a 17 použitého dotazníku se přes 99 % z celkového počtu respondentů domnívá, že návaznost mezi jednotlivými moduly Vstupní přípravy příslušníků je na velmi vysoké úrovni. V žádné jiné výzkumné otázce není výsledek tak jednoznačný.

Návaznost jednotlivých modulů je velmi důležitým faktorem především kvůli pochopení souvislostí probíraného učiva, které je poté potřeba k adekvátnímu výkonu služby na jednotlivých pozicích.

Závěr

V této práci jsme se pokusili rozšířit své poznatky nejen o vzdělávacím systému hasičského záchranného sboru České republiky, ale také o jeho struktuře, fungování a poslání.

V první kapitole jsme se zaměřili na vzdělávání dospělých, vymezení základních pojmů jako jsou andragogika, dospělost nebo vzdělávání. Dále také na analýzu vzdělávacích potřeb, organizační formy, metody vzdělávání a samozřejmě na tvorbu samotných vzdělávacích programů.

Ve druhé kapitole jsme již přešli k samotnému HZS ČR, kde jsme prošli jeho historií, charakterizovali činnost, poslání a podívali se na jeho členění. Dále jsme se zaměřili na činnost jednotlivých odborů HZS ČR a spolupráci se státní a veřejnou správou.

Třetí část už nahlíží na vzdělávací systém HZS ČR, konkrétně vzdělávání jednotek sborů dobrovolných hasičů, starostů, dětí a na vzdělávací střediska v jeho působnosti.

Ve čtvrté části se zaměřujeme na podrobnou charakteristiku Vstupní přípravy příslušníků a na rozbor jednotlivých modulů.

V páté části jsme se zaměřili na zmapování efektivity programu Vstupní přípravy za pomoci příslušníků, kteří jej absolvovali.

Cílem praktické části bylo charakterizovat program Vstupní přípravy příslušníků a zmapovat jeho efektivitu a přínos pro budoucí výkon služby příslušníků na jejich služebním zařazení.

Výzkumné šetření probíhalo u dvou Hasičských záchranných sborů krajů, a to Středočeského a Zlínského.

Z celkového počtu dotazovaných (80) příslušníků, různého věku, délky služebního poměru i služebního zařazení, se více než 75 % z nich domnívá, že jim tento program v dostatečné míře zvýšil kompetence pro jejich služební zařazení, čímž si můžeme odpovědět na cíl praktické části, že efektivita tohoto programu je zajištěna na velmi vysoké úrovni.

Vysoké procento respondentů je také spokojeno jak s časovou dotací tohoto vzdělávacího programu, tak s návazností jednotlivých modulů, ovšem především u časové dotace se dali najít i jiné názory na danou problematiku.

V čem bychom mohli hledat vylepšení pro současný modulový systém Vstupní přípravy, je určitě vyvážení mezi teorií a praxí, kdy mezi respondenty převládá názor, že je tento program dobře zpracovaný, ale některé jeho části fungují v reálných situacích jinak. Dle dotazovaných vzniká tento problém především u vyučujících jednotlivých modulů, kteří velmi dobře zvládají teoretickou stránku dané problematiky, ale viditelně nemají zkušenosti po stránce praktické.

Pokud bychom měli připojit nějaké návrhy na zlepšení tohoto problému, bylo by to určitě mnohem větší zapojení odborníků z řad příslušníků, kteří jsou přímo ve výkonu služby na příslušných služebních postech, pro které je výuka a samotný program určen.

Ke zjištění, zda jsou absolventi Vstupní přípravy kompetentní k vykonávání své profese, by bylo možno použít služebních hodnocení, které každoročně zpracovávají vedoucí pracovníci a vyjadřují se ke služebním kompetencím každého z příslušníků.

Touto prací bych chtěl poukázat na to, že kritika vůči současnému systému Vstupní přípravy příslušníků, ke které jsem se přidával i já sám, je v mnohých případech zbytečná, a že cíle, za jejichž účelem byl tento program vytvořen, splňuje podle tohoto výzkumu na velmi vysoké úrovni.

Literatura:

- 1) ARMSTRONG, M. *Personální management*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-614-5.
- 2) BARTOŇKOVÁ, H. *Firemní vzdělávání: Strategický přístup ke vzdělávání pracovníků*. I. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-2914-5.
- 3) BENEŠ, M. *Andragogika: Teoretické základy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-23-8.
- 4) DAMEC, J., Z. GLOMB A KOL. *Vybrané kapitoly z požární ochrany 2 díl*. Ostrava: Vysoká škola báňská - Fakulta bezpečnostního inženýrství, 2003. ISBN neuvedeno.
- 5) DVOŘÁKOVÁ A KOL., Z. *Management lidských zdrojů*. Praha: C.H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-893-4.
- 6) FOLWARCZNÁ, I. *Rozvoj a vzdělávání managerů*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3067-7.
- 7) HANUŠKA, Z., K. SKALSKÁ a M. DUBSKÝ. *Integrovaný záchranný systém a požární ochrana*. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství, 2010. ISBN 978-80-86640-59-4.
- 8) KALHOUS, Z. a O. OBST a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.
- 9) MACEK A SPOL, M. *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro*. Praha: NIDM, 2007. ISBN 978-80-86784-03-8.
- 10) MARTÍNEK, B. a P. LINHART A KOL. *Ochrana obyvatelstva: studijní materiál k modulu E*. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství, 2006. ISBN neuvedeno.
- 11) MEDLÍKOVÁ, O. *Lektorské dovednosti : manuál úspěšného lektora I*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3236-7
- 12) MIKULKA, B., Š. MIKULKA a M. PIŇOS. *Výchova a prevence v oblasti požární ochrany: příručka pro učitele středních škol*. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru, 2005. ISBN 80-86640-35-3.
- 13) MIKULKA, B., Š. MIKULKA a M. PIŇOS. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany: Příručka pro učitele základních a speciálních škol*. Praha: Minister-

- stvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. ISBN 80-86640-21-3.
- 14) MUŽÍK, J. *Androdidaktika*. I. Praha: Aspi, 2004. ISBN 80-85963-52-3.
 - 15) OBST, O. *Didaktika sekundárního vzdělávání*. I. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1360-4.
 - 16) PALÁN, Z. *Základy andragogiky*. Praha : VŠ JAK, 2002. ISBN 80-867 23-03-8.
 - 17) PAVLÍK, O., CHALOUPKA, L., KOHOUT, K. *Vzdělávání dospělých*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997. ISBN neuvedeno.
 - 18) PRÁŠILOVÁ, M. *Tvorba vzdělávacího programu*. Olomouc: Triton, 2006. ISBN 80-7254-712-7.
 - 19) PRUSÁKOVÁ, V. *Základy andragogiky*. Bratislava: Gerlach print, 2005. ISBN 80-89142-05-2.
 - 20) PRŮCHA, J. a J. VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3960-1.
 - 21) PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.
 - 22) REICH, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.
 - 23) SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: ISVN, 1999. ISBN 80-85866-33-1
 - 24) SNÁŠELOVÁ, A. *Koncepce požární prevence v požární ochraně*. Praha: ASPEKT studio, 2003. ISBN 80-86640-09-4.
 - 25) SNÁŠELOVÁ, A. *Soubor vybraných právních předpisů pro potřeby Hasičského záchranného sboru ČR*. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství, 2003. ISBN 80-86640-10-8.
 - 26) SZASZO, Z. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*. 1. vyd. Český těšín: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství, 2010. ISBN 978-80-86640-60-0.
 - 27) SZASZO, Z., V. ŠUBRT a J. ČERNÝ. *Komentovaný zákon o požární ochraně a předpisy související*. Praha: CODEX Bohemia, 1995. ISBN 8-85963-00-0.
 - 28) ŠENOVSKÝ, M. a Z. HANUŠKA. *Organizace a řízení*. Ostrava: Vysoká škola báňská, 2003. ISBN 80-86634-22-1

- 29) ŠENOVSKÝ, M. a Z. HANUŠKA. *Organizace požární ochrany a integrovaný záchranný systém*. 3. vyd. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2006. ISBN 80-86634-03-5.
- 30) ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.
- 31) VODÁK, J. a A. KUCHARČÍKOVÁ. *Efektivní vzdělávání zaměstnanců*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3651-8.
- 32) VYCHOVÁ, H. *Vzdělávání dospělých ve vybraných zemích EU*. Praha: VÚPSV, 2008. ISBN 978-80-7416-017-2.

Zákony a Vyhlášky

- 33) ČR. *Vyhláška Ministerstva vnitra o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany*. In: Česká republika, 2001, roč. 2001, č. 247.
- 34) ČR. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů*. In: Česká republika, 2003, roč. 2003, č. 361.
- 35) ČR. *Zákon o Integrovaném záchranném systému*. In: Česká republika, 2000, č. 239.
- 36) ČR. *Vyhláška o osobnostní způsobilosti, která je předpokladem pro výkon služby v bezpečnostním sboru*. In: Česká republika, 2004, č. 487.
- 37) ČR. *Vyhláška o zdravotní způsobilosti*. In: Česká republika, 2006, č. 393.
- 38) ČR. *Vyhláška, kterou se stanoví požadavky na fyzickou způsobilost příslušníků Hasičského záchranného sboru České republiky, druhy služeb zvláště obtížných a zdraví škodlivých a postup při udělování ozdravného pobytu*. In: Česká republika, 2001, č. 324.
- 39) ČR. *Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR ze dne 12. 4. 2010 k odborné způsobilosti příslušníků Hasičského záchranného sboru České republiky*. In: Česká republika, 2010, č. 23.
- 40) ČR. *Katalog specializačních a doplňkových kurzů HZS ČR*. In: Česká republika, 2012, č.j 42369-1.
- 41) ČR. *Zákon o požární ochraně*. In: Česká republika, 1985, č. 133.
- 42) ČR. *Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR a náměstka ministra vnitra k provádění odborné přípravy a odborné*

způsobilosti členů jednotek SDH obcí a jednotek SDH podniků. In: Česká republika, 2003, č. 36.

- 43) ČR. *Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů.* In: Česká republika, 2000, č. 238.

Interní dokumenty Hasičského záchranného sboru ČR

- 44) GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. *Koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení.* Praha : MV ČR, 2004. ISBN nevedeno.
- 45) GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. *Koncepce vzdělávání HZS ČR na roky 2011 - 2016.* Praha, 2011. ISBN nevedeno.
- 46) GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. *Příručka pro školení starostů.* Praha, 2011. ISBN nevedeno.
- 47) MV - GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU. *VPP – M S. č.j. MV-70558-1/PO-2009.* ČR, 2009.
- 48) MV - GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU. *VPP – M I. č.j. MV-70558-1/PO-2009.* ČR, 2009.
- 49) MV - GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU. *VPP – M II. č.j. MV-70558-1/PO-2009.* ČR, 2009.
- 50) MV - GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU. *VPP – M III - IZS. č.j. MV-114606-1/PO PVP 2011.* ČR, 2011.
- 51) MV - GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU. *VPP – M III - PRE. č.j. MV-70558-1/PO 2009.* ČR, 2009.
- 52) MV - GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU. *VPP – M III - KIS. č.j. MV-70558-1/PO 2009.* ČR, 2009.
- 53) MV - GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU. *VPP – M III - OOB a KŘ. č.j. MV-70558-1/PO 2009.* ČR, 2009.
- 54) MV - GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU. *VPP - M IV - IZS. č.j. MV-70558-1/PO 2009.* ČR, 2009.
- 55) MV - GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU. *VPP - M IV - KIS. č.j. MV-70558-1/PO 2009.* ČR, 2009.

- 56) MV - GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU. *VPP - M IV - OOB a KŘ*. č.j. MV-70558-1/PO 2009. ČR, 2009.
- 57) MV - GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU. *VPP - M IV - PRE*. č.j. MV-70558-1/PO 2009. ČR, 2009.

Časopisy

- 58) ADLEROVÁ, Z. *Knihovna Karla Dvořáčka ve Výškově* [online E-pedagogium]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010 [cit. 2013-03-10]. ISSN 1213-7499.

Internetové zdroje

- 59) Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč. *www.ioolb.cz* [online]. [cit. 2012-11-27].
- 60) Záchranný útvar Hasičského záchranného sboru ČR. HZS ČR. *www.hzscr.cz* [online]. [cit. 2013-03-11].

Seznam Příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 1: Dotazník

Dotazník

1.

Jaké je Vaše pohlaví?

a) Žena

b) Muž

2.

Jaký je Váš věk?

.....

3.

Jaké je Vaše nejvyšší vzdělání?

a) Střední škola

b) Vyšší odborná škola

c) Bakalářské studium

d) Magisterské studium

e) Doktorandské studium

4.

Jak dlouho jste ve služebním poměru?

a) Méně než jeden rok

b) 1 – 3 roky

- c) 3 – 5 let
- d) Více jak 5 let

5.

Jakou dobu máte po absolvování Vstupní přípravy příslušníků?

- a) Méně než jeden rok
- b) 1 – 3 roky
- c) 3 – 5 let
- d) Více než 5 let

6.

V jakém odboru u hasičského záchranného sboru pracujete?

- a) Integrovaného záchranného systému a služeb
- b) Prevence
- c) Ochrany obyvatelstva
- d) Operačního řízení
- e) Ekonomickém

7.

Měl/la jste před nástupem do Vstupní přípravy příslušníků vystudovanou jednu z následujících škol?

- a) Vysokou školu Báňskou v Ostravě
- b) Střední odbornou školu požární ochrany ve Frýdku-Místku
- c) Vyšší odbornou školu požární ochrany ve Frýdku-Místku

- d) Policejní akademii v Praze, obor krizové řízení
- e) Jiná škola zaměřená na požární ochranu nebo krizové řízení (prosím uveďte)

.....

- f) Ani jednu z níže uvedených

8.

Měl/la jste před nástupem k hasičskému záchrannému sboru ucelené vědomosti o jeho fungování?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Spíše ano
- d) Spíše ne

9.

V jakém z těchto směrů Vám byl modul I užitečný při současném služebním zařazení?

- a) Přehledu o právních normách nezbytných pro příslušníka HZS ČR
- b) Ve znalosti a dovednosti pořadové přípravy příslušníků
- c) Ve znalosti služební zdvořilosti a ústrojové kázně
- d) Nebyl vůbec užitečný
- e) Jiné (prosím uveďte).....

10.

Jak jste byli spokojeni s časovou dotací modulu I? (3 týdny)

- a) 3 týdny tohoto kurzu byly naprosto dostačující
- b) 3 týdny kurzu byly zbytečně mnoho (vypište, kolik by bylo dostačujících)

.....

- c) 3 týdny kurzu byly nedostačující (vypište, kolik by bylo potřeba)

.....

- d) Jiné (prosím uveďte)

11.

Jak by jste charakterizoval/la modul I v souvislosti s Vaším služebním zařazením?

- a) Dobře zpracovaný program, s praktickým využitím všech jeho částí pro výkon služby
- b) Dobře zpracovaný program, s praktickým využitím jen některých částí (vyjmenujte které)

.....

- c) Špatně zpracovaný program, ani jednu z jeho částí jsem prakticky ve výkonu služby nevyužil/la.
- d) Jiné (prosím uveďte)

12.

Která z těchto částí modulu II Vám je užitečná při Vašem služebním zařazení?

- a) Organizační struktura HZS ČR
- b) Komplexní přehled o činnostech v působnosti HZS ČR
- c) Zdolávání mimořádných událostí
- d) Ani jedna z částí nebyla užitečná

e) Jiné (prosím uveďte).....

13.

Jak by jste pospali návaznost modulu II na první část Vstupní přípravy příslušníků?

- a) Modul II navazoval plynule, šly pochopit všechny souvislosti aktuálně probíraných látek
- b) Modul II navazoval částečně, některé souvislosti šly pochopit hůře kvůli nedostatečnému probrání problematiky v prvním modulu
- c) Modul II nenavazoval vůbec, nechápali jsme souvislosti probíraných látek
- d) Jiné (prosím uveďte).....

14.

Vyhovovala Vám časová dotace modulu II? (3 týdny)

- a) 3 týdny tohoto kurzu byly naprosto dostačujících
- b) 3 týdny kurzu byly zbytečně mnoho (vypište, kolik by bylo dostačujících)
.....
- c) 3 týdny kurzu byly nedostačující (vypište, kolik by bylo potřeba)
.....
- d) Jiné (prosím uveďte).....

15.

Jak by jste charakterizoval/la modul II v souvislosti s Vaším služebním zařazením?

a) Dobře zpracovaný program, s praktickým využitím všech jeho částí pro výkon služby

b) Dobře zpracovaný program, s praktickým využitím jen některých částí (vyjmenujte které)

.....
c) Špatně zpracovaný program, ani jednu z jeho částí jsem prakticky ve výkonu služby nevyužil/la.

d) Jiné (prosím uveďte).....

16.

V jakých z těchto směrů Vám byl modul III užitečný při současném služebním zařazení?

a) Komunikační a informační systémy v HZS ČR

b) Základy administrativního zpracování písemností

c) Psychologie ve vztahu HZS ČR

d) Jiné (prosím uveďte).....

17.

Jak by jste pospali návaznost modul III na druhou část Vstupní přípravy příslušníků?

a) Modul III navazoval plynule, šly pochopit všechny souvislosti aktuálně probíraných látek

b) Modul III navazoval částečně, některé souvislosti šly pochopit hůře kvůli nedostatečnému probrání problematiky v druhém modulu

c) Modul III nenavazoval vůbec, nechápali jsme souvislosti probíraných látek

d) Jiné (prosím uveďte).....

18.

Vyhovovala Vám časová dotace modulu III? (2 týdny)

a) 2 týdny tohoto kurzu byly naprosto dostačující

b) 2 týdny kurzu byly zbytečně mnoho (vypište, kolik by bylo dostačujících)

.....

c) 2 týdny kurzu byly nedostačující (vypište, kolik by bylo potřeba)

.....

d) Jiné (prosím uveďte).....

19.

Jak by jste charakterizoval/la modul III v souvislosti s Vaším služebním zařazením?

a) Dobře zpracovaný program, s praktickým využitím všech jeho částí pro výkon služby

b) Dobře zpracovaný program, s praktickým využitím jen některých částí (vyjmenujte které)

.....

c) Špatně zpracovaný program, ani jednu z jeho částí jsem prakticky ve výkonu služby nevyužil/la.

d) Jiné (prosím uveďte).....

20.

Kterou z těchto možností by jste nejlépe charakterizoval modul IV – Praxe?

- a) Program, který přesně kopíruje reálné situace při výkonu mé služby
- b) Tento program je metodicky dobře zpracován, ale některé z jeho částí fungují v reálných situacích jinak
- c) Tento program je špatně zpracován, po jeho absolvování jsme měl/la velké problémy se začleněním na mé pracovní místo
- d) Jiné (prosím uveďte).....

21.

Vyhovovala Vám časová dotace modulu IV? (3 týdny)

- a) 3 týdny tohoto kurzu byly naprosto dostačující
- b) 3 týdny kurzu byly zbytečně mnoho (vypište, kolik by bylo dostačujících)
.....
- c) 3 týdny kurzu byly nedostačující (vypište, kolik by bylo potřeba)
.....
- d) Jiné (prosím uveďte).....

22.

Jak by jste ohodnotil/la náročnost závěrečné zkoušky VPP?

- a) Zkouška nebyla náročná, protože čtyři moduly Vstupní přípravy mě na ni perfektně připravily
- b) Zkouška nebyla náročná, ale na teoretickou část jsme nebyli dostatečně připraveni
- c) Zkouška nebyla náročná, ale na praktickou část jsme nebyli dostatečně připraveni

d) Zkouška byla velmi náročná, protože čtyři moduly Vstupní přípravy nás na ni nepřipravily dobře

e) Jiná (prosím uveďte).....

23.

Z níže uvedených možností vyberte jednu, kterou by jste charakterizoval/la vyučující jednotlivých modulů

a) Profesionálové, kteří zvládali nejen teoretickou, ale i praktickou stránku dané problematiky

b) Lidé, kteří velmi dobře zvládali teoretickou stránku dané problematiky, ale viditelně neměli zkušenosti z praxe

c) Lidé, kteří uměli předat praktické zkušenosti, ale jejich výklad a teoretické znalosti nebyly na vysoké úrovni

d) Jiné (prosím uveďte).....

24.

V čem pro Vás byla přínosná Vstupní příprava příslušníků?

a) V uceleném přehledu o fungování hasičského záchranného sboru a pozdějšímu praktickému využití v mém služebním zařazení

b) Pouze v získaných teoretických znalostech o fungování hasičského záchranného sboru

c) Pouze v praktickém využití pro mé služební zařazení

d) Jiné (prosím uveďte).....

Resumé

Diplomová práce se zabývá hasičským záchranným sborem České republiky, konkrétně jeho vzdělávacím systémem.

Teoretická část se zabývá vymezením základních pojmů, metodami, formami a analýzou vzdělávacích potřeb ve vzdělávání dospělých. Stěžejní část teoretické části je tvořena charakteristikou hasičského záchranného sboru České republiky, jeho historie, činností, členění a především vzdělávacího systému.

V rámci empirické části se zabýváme už konkrétním vzdělávacím programem spadajícím pod hasičský záchranný sbor České republiky, a to „Vstupní přípravou příslušníků“.

Ve čtvrté kapitole provádíme podrobnou charakteristiku tohoto programu, kdy nahlížíme na skladbu jednotlivých modulů.

V páté kapitole se již zabýváme zmapováním jeho efektivity a přínosem pro budoucí výkon služby příslušníků na jejich služebním zařazení.

Resumé

This diploma thesis deals with the fire brigade of the Czech Republic, in particular its educational system.

The theoretical part deals with the definition of basic concepts, methods, forms and training needs analysis in adult education. The main part of the theoretical part is composed of feature Fire and Rescue Service of the Czech Republic, its history, activities, structure and especially the educational system.

In the empirical part, we have a particular educational program is coming under fire brigade Czech Republic, „Entry“ of preparation.

In the fourth chapter, we provide a detailed characterization program that, when we look at the composition of the individual modules.

In the fifth chapter, we have charted its effectiveness and contribution to the future performance of the service members for their service classification.

Anotace

Jméno a příjmení:	Michal Žůrek
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PaedDr. Alena Jůvová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Charakteristika vzdělávacího systému příslušníků hasičského záchranného sboru ČR
Název v angličtině:	Characteristics of the educational system of the fire brigade of the Czech Republic
Anotace práce:	<p>Diplomová práce se zabývá hasičským záchranným sborem České republiky, konkrétně jeho vzdělávacím systémem.</p> <p>Teoretická část se zabývá vymezením základních pojmů, metodami, formami a analýzou vzdělávacích potřeb ve vzdělávání dospělých. Stěžejní část teoretické části je tvořena charakteristikou hasičského záchranného sboru České republiky, jeho historie, činností, členění a především vzdělávacího systému.</p> <p>V rámci empirické části se zabýváme už konkrétním vzdělávacím programem spadajícím pod hasičský záchranný sbor České republiky, a to „Vstupní přípravou příslušníků“.</p>
Klíčová slova:	Vzdělávání dospělých, požární ochrana, hasičský záchranný sbor ČR, vzdělávací systém hasičského záchranného sboru ČR, Vstupní příprava příslušníků hasičského záchranného sboru ČR,

Anotace v angličtině:	<p>This diploma thesis deals with the fire brigade of the Czech Republic, in particular its educational system.</p> <p>The theoretical part deals with the definition of basic concepts, methods, forms and training needs analysis in adult education. The main part of the theoretical part is composed of feature Fire and Rescue Service of the Czech Republic, its history, activities, structure and especially the educational system.</p> <p>In the empirical part, we have a particular educational program is coming under fire brigade Czech Republic, „Entry“ of preparation.</p>
Klíčová slova v angličtině:	<p>Adult education, fire protection, fire rescue Brigade of the Czech Republic, the educational system of the Czech fire brigade, „Entry“ of preparation members of the fire brigade of the Czech republic</p>
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1: Dotazník</p>
Rozsah práce:	<p>146</p>
Jazyk práce:	<p>Český</p>